

САНХҮҮГИЙН
ЗОХИЦУУЛАХ
ХОРОО

ᠰᠠᠨᠬᠡᠭᠦᠭᠢᠢᠨ
ᠵᠣᠬᠢᠴᠢᠭᠤᠯᠠᠬᠤ
ᠬᠣᠷᠤᠭ᠎ᠠ

САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН ТОЙМ 2019 ОН

2 ДУГААР УЛИРАЛ

АГУУЛГА

I. ХУРААНГУЙ ТОЙМ	13
1.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	14
1.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	15
1.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	16
1.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	17
1.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	18
1.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	19
II. САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ.....	21
2.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	22
2.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	25
2.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	26
2.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА.....	31
2.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО.....	36
2.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	39
III. ХҮРТЭЭМЖТЭЙ БАЙДАЛ.....	43
3.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	44
3.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	46
3.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	47
3.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	49
3.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	53
3.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	56
IV. БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	63
4.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	64
4.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	66
4.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	66

4.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	70
4.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	73
4.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	74
V. АШИГТ АЖИЛЛАГА	77
5.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	78
5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	82
5.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	83
5.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	86
5.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	87
VI. ТОГТВОРТОЙ БАЙДАЛ	89
6.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	90
6.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	92
6.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	94
6.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	97
6.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	99
VII. БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ОРЧИН	101
7.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	102
7.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	103
7.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛАГА	104
7.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	105
ХАВСРАЛТ	106

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1:	Арилжааны гүйлгээний дүн, бүтээгдэхүүний ангиллаар /тэрбум төгрөгөөр/.....	23
Зураг 2:	Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар.....	23
Зураг 3:	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх зах зээлийн үнэлгээний хувь.....	24
Зураг 4:	ТОП–20 индекс.....	24
Зураг 5:	MSE A болон MSE B индекс.....	25
Зураг 6:	Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	25
Зураг 7:	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа бүтээгдэхүүний MAPIX индекс.....	26
Зураг 8:	Даатгалын зах зээлийн бүтэц.....	26
Зураг 9:	Даатгалын компаниудын зах зээлд эзлэх хувь.....	27
Зураг 10:	Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин.....	28
Зураг 11:	Даатгалын салбарын нийт хөрөнгө.....	28
Зураг 12:	Даатгалын компанийн хөрөнгийн өсөлтийн тархалт.....	29
Зураг 13:	Хураамжийн орлого.....	29
Зураг 14:	Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж, нийт хураамжийн орлогод эзлэх хувь.....	30
Зураг 15:	Нөөц сангийн хэмжээ, өсөлт.....	30
Зураг 16:	Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо болон харилцагчдын тоо.....	31
Зураг 17:	Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар.....	31
Зураг 18:	Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, хөрөнгө оруулалтын төрлөөр.....	31
Зураг 19:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ажиллагсдын тоо.....	32
Зураг 20:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчдийн тоо /мянгаар/.....	32
Зураг 21:	Нийт хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө /тэрбум төгрөгөөр/.....	33
Зураг 22:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, нийт хөрөнгийн зах зээлд эзлэх хувиар.....	34
Зураг 23:	Нийт зээлийн өсөлт.....	34
Зураг 24:	Зээлийн төрөл, валютаар.....	35
Зураг 25:	Зээлийн төрөл, чанараар.....	35
Зураг 26:	Олгосон зээл, төлөгдсөн зээл, зориулалтаар.....	35
Зураг 27:	Зээлийн хүү.....	36

Зураг 28:	Зээлийн үлдэгдэл, хугацааны ангиллаар	36
Зураг 29:	ХЗХ–дын тоо болон гишүүдийн тоо	37
Зураг 30:	Нийт хөрөнгө, түүний өсөлт	37
Зураг 31:	Нийт хөрөнгөд эзлэх хувь /хөрөнгийн бүлгээр/.....	38
Зураг 32:	Нийт хадгаламж, түүний өсөлт	38
Зураг 33:	Нийт хадгаламжид эзлэх хувь.....	38
Зураг 34:	Нийт хөрөнгийн хэмжээ, тэрбум төгрөгөөр.....	40
Зураг 35:	Батлан даалтын үлдэгдэл /тэрбум төгрөгөөр/	40
Зураг 36:	Тайлант хугацаанд шинээр олгосон батлан даалтын дүн /тэрбум төгрөгөөр/	41
Зураг 37:	Олгосон батлан даалт, хэрэглэгчдийн төрлөөр.....	41
Зураг 38:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ.....	41
Зураг 39:	Үнэт цаасны компаниудын тархалт /газар зүйн байршлаар/.....	44
Зураг 40:	Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК /салбараар/.....	44
Зураг 41:	Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК–ийн хувьцааны төвлөрөл	45
Зураг 42:	Шинээр нээгдсэн данс.....	46
Зураг 43:	Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/–дын байршлын тархалт /газар зүйн байршлаар/	47
Зураг 44:	Даатгалын нягтрал /төгрөгөөр/	47
Зураг 45:	Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбар, төлөөлөгчийн газар /бүсээр/	48
Зураг 46:	Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбаруудын байршил /дүүргээр/	48
Зураг 47:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, газар зүйн байршлаар	49
Зураг 48:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, дүүргээр	50
Зураг 49:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, бүсээр.....	50
Зураг 50:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, дүүргээр	51
Зураг 51:	Зээлийн үйлчилгээний хүртээмж, байршлаар /сая төгрөгөөр/.....	51
Зураг 52:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын харилцагчид, хүйсээр	52

Зураг 53:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, насны бүлгээр.....	52
Зураг 54:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, боловсролын бүлгээр.....	52
Зураг 55:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /хүйсээр/.....	53
Зураг 56:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /зээлийн чанараар/.....	53
Зураг 57:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /насны ангиллаар/.....	53
Зураг 58:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /боловсролын түвшнээр/.....	53
Зураг 59:	ХЗХ–дын тоо, аймгаар.....	54
Зураг 60:	18–64 насны хүн амын тоонд нийт гишүүдийн эзлэх хувь /байршил–бүсээр/.....	55
Зураг 61:	ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /дүүргээр/.....	55
Зураг 62:	ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /бүсээр/.....	55
Зураг 63:	Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, газар зүйн байршлаар.....	56
Зураг 64:	Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, дүүргээр.....	56
Зураг 65:	Олгосон батлан даалтын хэмжээ, бүсээр /сая төгрөгөөр/.....	57
Зураг 66:	Олгосон батлан даалтын хэмжээ, дүүргээр /тэрбум төгрөгөөр/.....	57
Зураг 67:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, дүүргээр.....	57
Зураг 68:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, бүсээр.....	57
Зураг 69:	Нийт арилжааны бүтэц /бүтээгдэхүүнээр/.....	64
Зураг 70:	Хувьцааны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	64
Зураг 71:	Засгийн газрын үнэт цаасны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	64
Зураг 72:	Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа /сая төгрөгөөр/.....	65
Зураг 73:	Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь.....	65
Зураг 74:	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	66
Зураг 75:	Даатгалын хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/.....	66
Зураг 76:	Даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал /бүтээгдэхүүнээр/.....	67
Зураг 77:	Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хураамж, нөхөн төлбөр /тэрбум төгрөг/.....	67
Зураг 78:	Зуучилсан даатгалын нийт хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/.....	68
Зураг 79:	Зуучлалын шимтгэлийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/.....	69
Зураг 80:	Даатгалын хохирлын тоо /бүтээгдэхүүнээр/.....	69
Зураг 81:	Даатгалын хохирол үнэлгээний орлого /бүтээгдэхүүнээр/.....	69
Зураг 82:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, үйлчилгээний төрлөөр.....	70
Зураг 83:	Үйл ажиллагааны орлого, төрлөөр.....	70
Зураг 84:	Хүүгийн бус орлого.....	70
Зураг 85:	Факторингийн үйлчилгээний цэвэр авлага /сая төгрөгөөр/.....	71
Зураг 86:	Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/.....	71
Зураг 87:	Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/.....	72
Зураг 88:	Гадаад валют арилжааны худалдаж авсан, худалдсан дүн /тэрбум төгрөгөөр /.....	72

Зураг 89:	Хүүгийн орлогын бүтэц /хувиар/.....	73
Зураг 90:	Хүүгийн зардлын бүтэц /хувиар/.....	73
Зураг 91:	Батлан даалт гаргуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийн тоо	74
Зураг 92:	Шинээр гаргасан батлан даалт, эдийн засгийн салбараар.....	74
Зураг 93:	Батлан даалт гаргах дундаж хугацаа /сараар/.....	75
Зураг 94:	Шинээр гаргасан батлан даалт, арилжааны банкаар.....	75
Зураг 95:	Үнэт цаасны компаниудын орлогын болон балансын тайлангийн үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/	78
Зураг 96:	Үнэт цаасны компаниудын орлогын бүтэц	78
Зураг 97:	Үнэт цаасны компаниудын зардлын бүтэц.....	79
Зураг 98:	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компаниудын орлогын болон балансын үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөг/	80
Зураг 99:	ХОМК–уудын орлогын бүтэц	80
Зураг 100:	ХОМК–уудын зардлын бүтэц.....	81
Зураг 101:	Кастодиан банкуудын орлогын тайлангийн хураангуй /сая төгрөг/	81
Зураг 102:	Кастодиан банкуудын балансын бүтэц	82
Зураг 103:	Цэвэр ашиг	82
Зураг 104:	Цэвэр ахиуц ашиг, хосолсон харьцаа.....	83
Зураг 105:	Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж.....	83
Зураг 106:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын орлого, зарлага, ашгийн динамик /тэрбум төгрөгөөр/	84
Зураг 107:	Нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж.....	84
Зураг 108:	Нийт хөрөнгийн өгөөж	85
Зураг 109:	Өөрийн хөрөнгийн өгөөж.....	85
Зураг 110:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн өгөөжийн медиан утга, хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр.....	85
Зураг 111:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал, орлогын харьцаа.....	85
Зураг 112:	ХЗХ–дын орлого ба зардал /тэрбум төгрөгөөр/.....	86
Зураг 113:	Ашигт ажиллагааны өсөлт /хувиар/.....	86
Зураг 114:	Голлох харьцаанууд.....	87
Зураг 115:	Ашигт ажиллагаа, тэрбум төгрөгөөр	87
Зураг 116:	Нийт хөрөнгийн өгөөж	87
Зураг 117:	ІРО түүхэн замнал	90
Зураг 118:	FPО түүхэн замнал	90
Зураг 119:	Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл.....	91
Зураг 120:	ТОП 20 индексийн өгөөжийг тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт	91
Зураг 121:	Зах зээлийн өгөөжийн тархалт.....	92
Зураг 122:	Давхар даатгалын хураамж, ам.долларын ханш /улирлын дүнгээр/.....	93

Зураг 123: Даатгалын нийт хөрөнгө оруулалт ба хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү	94
Зураг 124: Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа	95
Зураг 125: Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа	95
Зураг 126: Чанаргүй зээлийн хувь	96
Зураг 127: Хөрвөх чадварын харьцаа	96
Зураг 128: Z индекс	97
Зураг 129: Нийт зээл ба чанаргүй зээл /тэрбум төгрөгөөр/	97
Зураг 130: Чанаргүй зээлийн чанарын үзүүлэлт /эзлэх хувиар/	98
Зураг 131: Зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгө болон нийт зээлд эзлэх хувь	98
Зураг 132: Хөрвөх чадварын харьцаа	99
Зураг 133: Чанаргүй батлан даалтын хувь	99
Зураг 134: Чанаргүй батлан даалт, эдийн засгийн салбараар	99

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1: Үнэт цаасны зах зээл дэх зохицуулалттай этгээдийн тоо /үйл ажиллагааны чиглэлээр/	22
Хүснэгт 2: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц /тэрбум төгрөгөөр/	33
Хүснэгт 3: ХЗХ–дын статистик үзүүлэлт	36
Хүснэгт 4: ХЗХ–дын актив ба пассивын ерөнхий үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/	39
Хүснэгт 5: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй хувьцаа /мянган ширхгээр/ ...	45
Хүснэгт 6: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй өрийн хэрэгсэл /мянган ширхгээр/	46
Хүснэгт 7: ХЗХ–дын нийт тоо байршлаар	54
Хүснэгт 8: Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц	65
Хүснэгт 9: Үнэт цаасны компаниудын орлогын хураангуй тайлан /тэрбум төгрөгөөр/	79

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

Хавсралт: 1: Хөрөнгийн зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/	106
Хавсралт: 2: Даатгалын зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/	106
Хавсралт: 3: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	108
Хавсралт: 4: Хадгаламж зээлийн хоршоодын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	109

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

ААН	Аж ахуйн нэгж	МАРИХ	Монголын хөдөө аж ахуйн барааны үнийн индекс
ББСБ	Банк бус санхүүгийн байгууллага	ТӨХХК	Төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс	АФИ	Alliance for Financial Inclusion /Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг/
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс	АТМ	Automated teller machine /Автомат теллер машин/
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн	ИАИС	International Association of Insurance Supervisors / Олон улсын даатгалын зохицуулагчдын холбоо/
ЗБДС	Зээлийн батлан даалтын сан	IPO	Initial public offering /Олон нийтэд хувьцаагаа санал болгох/
ЗГҮЦ	Засгийн газрын үнэт цаас	FPO	Follow up on public offering / Нэмэлт хувьцаа гаргах/
ЗЗҮ	Зах зээлийн үнэлгээ	OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development /Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага/
МИК	Монголын ипотекийн корпораци		
МХБ	Монголын хөрөнгийн бирж		
ПОС	Карт уншигч төхөөрөмж		
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо		
ҮЦК	Үнэт цаасны компани		
ҮЦТХТ	Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв		
ХАА	Хөдөө аж ахуй		
ХЗДХЯ	Хууль зүй дотоод хэргийн яам		
ХЗХ	Хадгаламж, зээлийн хоршоо		
ХНХ	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө		
ХК	Хувьцаат компани		
ХОМК	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани		
ХОС	Хөрөнгө оруулалтын сан		
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани		

1.7810

1.7765

98.47

11.12

14.56

1.7765

ХУРААНГУЙ
ТОЙМ

ХУРААНГУЙ ТОЙМ

1.1 ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Санхүүгийн зохицуулах хорооны үнэт цаасны дэлгэрэнгүй бүртгэлд төрийн өмчит, төрийн өмчийн оролцоотой болон хувийн нийт 307 хувьцаат компани бүртгэлтэй байгаа бөгөөд 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 52 үнэт цаасны компани Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Монгол Улсын үнэт цаасны зах зээлийн нийт үнэлгээ 2,604.8 тэрбум төгрөгт хүрч, хөрвөх чадвар 3.2 хувь байна. ЗЗҮ–г өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 119.9 тэрбум төгрөгөөр буюу 4.8 хувиар өсч, 2018 оны жилийн эцсийн ДНБ–ий дүнд харьцуулахад 8.1 хувьтай тэнцсэн бөгөөд нийт ЗЗҮ–ний 90.6 хувийг 30 компанийн үнэлгээ бүрдүүлж байна. Түүнчлэн ТОП–20 индекс өмнөх оны мөн үеийн байдлаас 823.8 нэгжээр буюу 4.1 хувиар өсчээ.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК болон “Монголын үнэт цаасны бирж” ХК–аар дамжуулан нийт 90.5 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдлээ. Нийт арилжааны дүнг задлан авч үзвэл, МХБ–ийн анхдагч зах зээлийн арилжаагаар нийт 42.5 тэрбум төгрөгийн хувьцаа, хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 39.9 тэрбум төгрөгийн хувьцаа, 7.9 тэрбум төгрөгийн ЗГҮЦ, МҮЦБ–ийн хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 90.0 сая төгрөгийн компанийн өрийн хэрэгсэл, 228.9 сая төгрөгийн хувьцааг тус тус арилжаалав.

1.2. ХАА-Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ХАА-н бирж дээр 5 төрлийн бүтээгдэхүүн арилжаалагдаж байгаа бөгөөд өссөн дүнгээр нийт 523.0 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 79.6 тэрбум төгрөг буюу 17.9 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Нийт арилжааны дүнг задлан авч үзвэл, 92.9 хувийг ямааны ноолуур, 5.9 хувийг завод ноос, 0.6 хувийг адууны шир, 0.3 хувийг хонины ноос, 0.2 тэмээний ноос тус тус эзэлж байна.

Тайлант үед арилжаалагдсан бүтээгдэхүүний хэмжээг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал ямааны ноолуур 89.7 тэрбум төгрөгөөр өсч 486.1 тэрбум төгрөг, тэмээний ноос 0.7 тэрбум төгрөгөөр өсч 0.9 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол, хонины ноос 2.0 тэрбум төгрөгөөр буурч 1.8 тэрбум төгрөг, завод ноос 12.0 тэрбум төгрөгөөр буурч 31.0 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Мөн тус улиралд шинээр адууны шир зах зээлд арилжаалагдаж эхэлсэн бөгөөд 3.2 тэрбум төгрөгтэй тэнцэж байна.

I.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Тухайн зах зээлийн хэмжээг илэрхийлэх гол үзүүлэлтүүдийн нэг болох нийт хөрөнгийн хэмжээ даатгалын салбарын хувьд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 25.7 хувиар өсөж 354.7 тэрбум төгрөгт хүрсэн. Даатгалын салбарт давхар даатгалын нэг компани нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор даатгалын салбарын хөрөнгийн бүтцэд өөрчлөлт гарсан ба давхар даатгалын нийт хөрөнгийн салбарын үзүүлэлтэд эзлэх хувь хэмжээ өнгөрсөн оны мөн үед 16.6 хувь байсан бол тайлант улирлын байдлаар 20.7 хувь болж өслөө. Салбарын нийт хөрөнгийн 76.7 хувийг ердийн даатгалын компаниудын хөрөнгө, 2.6 хувийг урт хугацааны даатгалын компанийн хөрөнгө тус тус эзэлж байна.

Харин нийт хураамжийн орлого өмнөх оны хоёрдугаар улирлаас 23.7 хувиар өсөж 104 тэрбум төгрөг болов. Энэхүү өсөлтийн 99 хувийг ердийн даатгалын компаниудын нийт хураамжийн орлогын өсөлт бүрдүүлэв. Хураамжийн орлогын төвлөрүүлэлтийг авч үзвэл даатгалын зуучлагчид 19.7 тэрбум төгрөг буюу 18.9 хувийг, даатгалын төлөөлөгчид 22.1 тэрбум төгрөг буюу 21.2 хувийг бүрдүүлсэн байна.

Даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөрийн зардал тайлант улиралд 25.7 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хураамжийн орлогын 24.8 хувийг эзлэв. Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нөхөн төлбөрийн зардал 11.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүнээс ердийн даатгалын компаниудын нөхөн төлбөр 99 хувийг бүрдүүлж байна.

Даатгалын компаниуд өөрийн хүлээж авсан эрсдэлээ шилжүүлэх зорилгоор давхар даатгалын компанид даатгуулдаг. Манай орны хувьд дийлэнх даатгалын компаниуд гадны давхар даатгалын компанид эрсдэлээ даатгадаг ба тайлант улиралд даатгалын компаниуд нийт 33.7 тэрбум төгрөгийн давхар даатгалын хураамжийн зардалтай ажилласан нь өмнөх оны мөн үеэс 42.2 хувиар өссөн үзүүлэлт бөгөөд нийт хураамжийн орлоготой харьцуулахад 32.4 хувь байна.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын цэвэр ашиг 12.6 тэрбум төгрөг болсон байна. Салбарын өөрийн хөрөнгийн өгөөж 7.3 хувь, нийт хөрөнгийн өгөөж 3.7 хувь байна.

1.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар санхүүгийн зах зээлд нийт 538 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж буй банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь нийт 10 төрлийн үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн дагуу эрхлэх боломжтой байдаг. Үүнээс тайлант улиралд нийт байгууллагуудын дийлэнх нь болох 492 буюу 91.4 хувь нь зээлийн үйл ажиллагааг эрхэлж, 8.6 хувь нь зөвхөн гадаад валют арилжааны үйлчилгээг дагнан эрхэлж байна.

Нийт хөрөнгийн хэмжээ 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 1.5 их наяд төгрөг байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 34.0 хувь буюу 389.4 тэрбум төгрөгөөр өссөн дүнтэй байна. Активын бүтцээс харвал салбарын хөрөнгийн өсөлтийн 84.3 хувийг зээлийн өсөлт, пассивын бүтцээс харвал 47.4 хувийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт тус тус бүрдүүлж байна.

Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн нийт үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 328.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 42.7 хувиар өсөж, 1.1 их наяд төгрөгт хүрлээ. Нийт зээлийн үлдэгдлийн 84.7 хувийг иргэдийн зээл, 15.3 хувийг хуулийн этгээдийн зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж байна. Зээлийн чанараар ангилан харвал 87.2 хувийг хэвийн зээл, 3.9 хувийг хугацаа хэтэрсэн зээл, 8.9 хувийг чанаргүй зээл тус тус эзэлж байна. 2018 оны 2 дугаар улирлын байдлаар салбарын чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 10.4 байсан бол тайлант улиралд уг үзүүлэлт 1.5 нэгжээр буурч, зээлийн чанар сайжирсан байна.

Мөн салбарын зээлийн нийлүүлэлт нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж сайжирсан бөгөөд салбарын зээлдэгчдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 2.4 дахин нэмэгдэж 360.3 мянга хүрсэн бол нийт харилцагчдын тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.6 дахин нэмэгдэж 2.3 саяд хүрсэн дүнтэй байна. Зээлийн үйлчилгээний хүртээмжийн уг өндөр өсөлт нь зээлийн нийлүүлэлтийн өсөлтөөс гадна технологид суурилсан санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үзүүлэгч банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо өссөөр байгаатай холбоотой юм. Харин зээлийн бүтээгдэхүүний үнэ болох сарын жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшин 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 3.3 хувьтай байгаа бөгөөд хүүгийн түвшин өмнөх оны мөн үетэй ижил түвшинд байна.

Тайлант улиралд салбарын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 39.8 тэрбум төгрөгөөр өсөж, 158.3 тэрбум төгрөгт, нийт ашиг 17.8 тэрбум төгрөгөөр өсөж, 64.3 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба нийт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын 81.4 хувь нь 438.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 16.6 хувь нь 3.9 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж, үлдсэн 2.0 хувь нь тайлант улиралд үйл ажиллагаа явуулаагүй байна. Салбарын ашигт ажиллагааны үзүүлэлтүүд болох нийт хөрөнгийн өгөөж 4.8 хувь, өөрийн хөрөнгийн өгөөж 6.3 хувьтай байгаа ба өмнөх оны мөн үеэс 0.2, 0.4 хувиар тус тус өссөн дүнтэй байна.

1.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон хадгаламж, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй 275 хоршоо байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нийт хоршоодын тоо 14-өөр буурсан байна. Нийт хоршоодын 63.3 хувь буюу 174 нь Улаанбаатар хотод, 36.7 хувь буюу 101 нь хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байна.

Хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй нийт хоршоодын 40.6 хувь нь баруун бүсэд, 9.9 хувь нь зүүн бүсэд, 26.7 хувь нь хангайн бүсэд, 22.8 хувь нь төвийн бүсэд байршиж байна. Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй 174 ХЗХ-ны 91.4 хувь нь төвийн зургаан дүүрэгт, 8.6 хувь нь алслагдмал гурван дүүрэгт байна.

Тайлант улиралд нийт хөрөнгийн хэмжээ 210.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 19.5 хувиар өссөн. Нийт ХЗХ-дын 90.5 хувь буюу 249 ХЗХ нь нийт 148.4 тэрбум төгрөгийн хадгаламж төвлөрүүлсэн бол үлдсэн 9.5 хувь буюу 26 ХЗХ огт хадгаламж татаагүй байна. Нийт хадгаламжийн 97.6 хувь нь хугацаатай хадгаламж, бусад 2.4 хувь нь хугацаагүй хадгаламж эзэлж байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар салбарын нийт цэвэр ашиг 2.9 тэрбум төгрөгт хүрч өнгөрсөн онтой харьцуулахад 11.9 хувиар өссөн. Нийт орлого 24.4 тэрбум төгрөг буюу өнгөрсөн оны мөн үеэс 26.3 хувиар өссөн. Нийт зарлага 21.5 тэрбум төгрөг ба өнгөрсөн оны мөн үеэс 18.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тайлант улиралд 4.7 тэрбум төгрөгийн зээлийн эрсдэлийн сан байгуулж нийт 151.8 тэрбум төгрөгийн цэвэр зээлтэй байна. Нийт зээл өнгөрсөн оны мөн үеэс 16.6 хувиар өсөж 156.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 4.1 хувь буюу 6.4 тэрбум төгрөг байна.

1.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

Жижиг дунд үйлдвэр эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүжилтийн боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, иргэдийн орлогын тогтвортой эх үүсвэрийг хангах зорилгоор 2012 онд Зээлийн батлан даалтын сан үүсгэн байгуулагдсан. 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн хэмжээ 51.8 тэрбум төгрөг байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 23.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Сангийн батлан даалтын үлдэгдэл 55.1 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 35.2 хувиар өссөн бол батлан даалт гаргасан зээлийн үлдэгдэл 25.7 хувиар өсөж 106.2 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын 32.9 хувийг нь иргэдэд олгосон батлан даалт, 67.1 хувийг нь аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалт бүрдүүлж байгаа бол 88.8 хувийг буюу 7.6 тэрбум төгрөгийн 39 батлан даалтыг Улаанбаатар хотод, 11.2 хувийг буюу 960.6 сая төгрөгийн 6 батлан даалтыг хөдөө орон нутагт гаргасан байна.

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын хэмжээг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ангилан харвал нийт дүнгийн дийлэнх нь буюу 46.5 хувь нь үйлчилгээний салбарт, 24.4 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт, 16.4 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт, 12.7 хувь нь хөдөө аж ахуйн салбарт тус тус олгогдсон байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар зээлийн батлан даалтын сан 2.6 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 674.9 сая төгрөгийн зардалтай ажилласнаар 2.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна. Үндсэн үйл ажиллагааны орлогын 88.9 хувийг гишүүдийн татварын орлого /хүүгийн орлого/, үлдсэн 11.1 хувийг батлан даалт, хураамж, шимтгэлийн орлого бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд Сангийн цэвэр орлогын дүн өмнөх оны мөн үеэс 5.0 дахин өссөн дүнтэй байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар батлан даалтын нийт үлдэгдэлд эзлэх чанаргүй батлан даалтын хувь 13.0 болж өмнөх оны мөн үеэс 0.8 пунктээр буурлаа. Үйлдвэрлэл болон хөдөө аж ахуйн салбаруудад олгосон батлан даалт чанаргүй батлан даалтын дийлэнх хувийг эзэлж байна.

САНХҮҮГИЙН
ЗАХ ЗЭЭЛИЙН
ТӨЛӨВ

2.1 ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зохицуулалттай этгээд: Тайлант хугацаанд дараах зохицуулалттай этгээдүүд үнэт цаасны зах зээлд үйл ажиллагаагаа эрхэлж байна. Зохицуулалттай

этгээдүүдийн үйл ажиллагааны чиглэл болон тоог хүснэгтээр үзүүлбэл:

Хүснэгт 1: Үнэт цаасны зах зээл дэх зохицуулалттай этгээдийн тоо /үйл ажиллагааны чиглэлээр/

№	Зохицуулалттай үйл ажиллагаа эрхлэгч	Оролцогчдын тоо
1	Үнэт цаасны арилжаа эрхлэх	2
2	Үнэт цаасны арилжааны төлбөрийн үйл ажиллагаа эрхлэх	1
3	Үнэт цаасны арилжааны тооцооны үйл ажиллагаа эрхлэх	2
4	Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн	1
5	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн	20
6	Хөрөнгө оруулалтын сан (хувийн)	14
7	Кастодиан банк	3
8	Андеррайтерийн зөвшөөрөлтэй банк	2
Мэргэжлийн оролцогчид:		54
9	Брокер	52
10	Дилер	40
11	Андеррайтер	25
12	Хөрөнгө оруулалтын зөвлөх	13
Нийт		94
13	Хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн арилжаа эрхлэх	1
14	Хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн брокер	13
15	Үнэт цаасны зах зээлд аудитын үйлчилгээ үзүүлэх компани	57
16	Үнэт цаасны зах зээлд үнэлгээний үйлчилгээ үзүүлэх компани	23
17	Үнэт цаасны зах зээлд хуулийн үйлчилгээ үзүүлэх компани	29

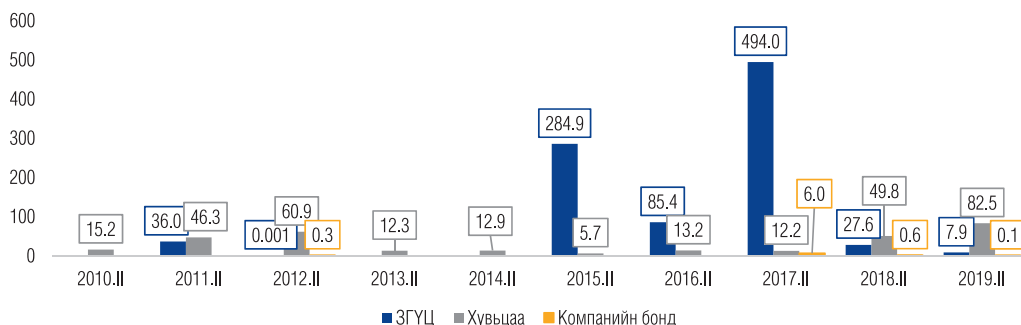
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Арилжааны гүйлгээ:

Монголын Хөрөнгийн Бирж (МХБ): 2019 оны 2 дугаар улиралд хувьцааны анхдагч болон хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар нийт 376.9 сая ширхэг хувьцааг 82.3 тэрбум төгрөгөөр, ЗГҮЦ–ны хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 79.8 мянган ширхэг үнэт цаасыг 7.9 тэрбум төгрөгөөр тус тус арилжиж, нийт 90.2 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий арилжаа хийсэн байна.

Монголын Үнэт Цаасны Бирж (МҮЦБ): Тайлант улиралд МҮЦБ–ийн хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 9,000 ширхэг компанийн өрийн хэрэгслийг 90.0 сая төгрөгөөр, 5.1 сая ширхэг хувьцааг 228.9 сая төгрөгөөр тус тус арилжаалав.

Зураг 1: Арилжааны гүйлгээний дүн, бүтээгдэхүүний ангиллаар /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

МХБ болон МҮЦБ-ээр өссөн дүнгээр нийтдээ 90.5 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн бөгөөд өнгөрсөн оны мөн үеэс 12.6 тэрбум төгрөгөөр өсчээ.

Зах зээлийн үнэлгээ болон хөрвөх чадвар: 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар үнэт цаасны зах

зээлийн үнэлгээ 2,604.8 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 119.9 тэрбум төгрөг буюу 4.8 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Тайлант үед нийт 82.5 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдэж хөрвөх чадвар 3.2 хувь болов. Энэ нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1.2 пунктээр өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 2: Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар

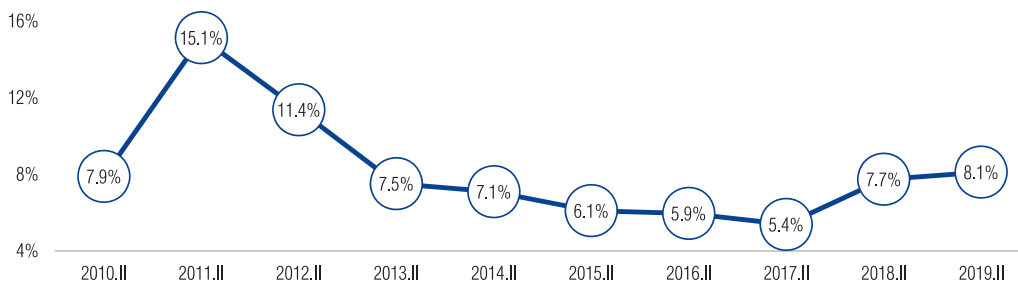

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

33Y/ДНБ-ий харьцаа: Тайлант улиралд 33Y-г 2018 оны жилийн эцсийн үйлдвэрлэлийн аргаар тооцсон нэрлэсэн ДНБ-ий хэмжээтэй харьцуулахад 8.1 хувийг эзэлж байгаа нь өмнөх

оны мөн үеэс 0.4 пунктээр өссөн үзүүлэлт юм. Өмнөх онуудын ДНБ-д эзлэх 33Y үзүүлэлтийг тооцоходоо тухайн оны жилийн эцсийн ДНБ-ний дүнд хуваан тооцсон болно.

Зураг 3: Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх зах зээлийн үнэлгээний хувь

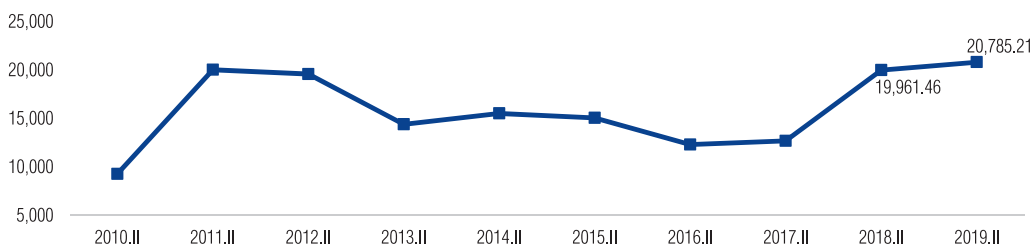
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцааны индекс: Олон улсад хөрөнгийн зах зээлийн нөхцөл байдлыг тайлбарладаг бас нэгэн үзүүлэлт нь хувьцааны индекс байдаг. Тухайлбал, Нью-Йоркийн хөрөнгийн бирж болон Насдакийн хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагддаг томоохон 500 компанийн зах зээлийн үнэлгээнд суурилан тооцдог Стандарт энд Пүүрс 500 (Standard and Poor's 500 буюу S&P 500) индекс нь Америкийн хөрөнгийн зах зээлийн голлох үзүүлэлтүүдийн нэг юм. Манай орны хувьд “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-аас хоёр төрлийн индекс тооцдог. Хамгийн өндөр үнэлгээтэй 20 компанийн зах

зээлийн үнэлгээнд суурилан тооцдог ТОП-20 индекс, үнэт цаасны бүртгэлийн I ба II ангилалд багтах компанийн зах зээлийн үнэлгээнд суурилсан MSE A болон MSE B индексүүдийг тооцож байна.

ТОП-20: Тайлант үед ТОП-20 индекс өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 823.8 нэгжээр буюу 4.1 хувиар өсч 20,785.21 нэгж болсон бөгөөд индексийн дээд үзүүлэлт 21,888.16 нэгж, доод үзүүлэлт 19,566.58 нэгж, дундаж үзүүлэлт 20,649.61 нэгж байна.

Зураг 4: ТОП-20 индекс

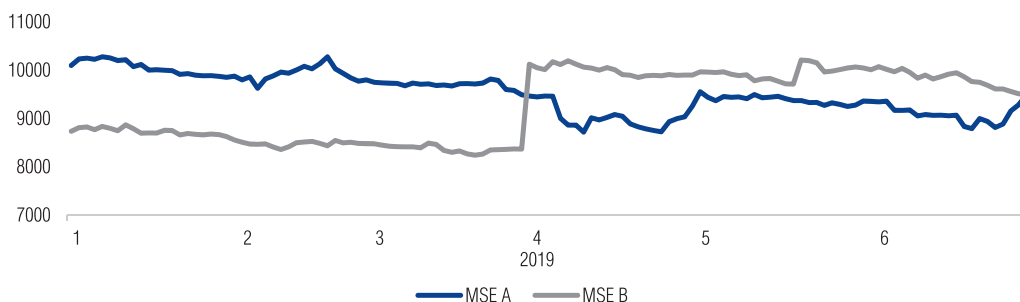
Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

MSE A болон MSE B: Тайлант хугацаанд MSE A индекс өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 80.87 нэгжээр буюу 0.8 хувиар буурч 9,743.03 нэгж болсон бөгөөд индексийн дээд үзүүлэлт нь 10,268.72 нэгж, доод үзүүлэлт нь 8,711.07 нэгж, дундаж үзүүлэлт нь 9,509.62 нэгж байна.

MSE B индексийн хувьд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1,517.15 нэгжээр буюу 15.7 хувиар буурч 8,116.71 нэгж болсон бөгөөд индексийн дээд үзүүлэлт нь 8,860.92 нэгж, доод үзүүлэлт нь 7,702.09 нэгж, дундаж үзүүлэлт нь 8,234.16 нэгж байна.

Зураг 5: MSE A болон MSE B индекс

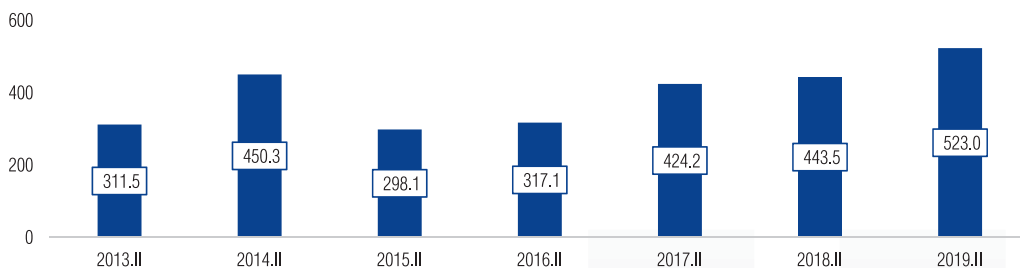
Эх сурвалж: "Монголын хөрөнгийн бирж" ХК

2.2. ХАА-Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хөдөө аж ахуйн бирж нь анх 2013 оны 4 дүгээр сарын 05-ны өдрөөс хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эд арилжаалж эхэлсэн ба үүнээс хойш 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар нийт 3.6 их наяд төгрөгийн арилжаа явуулжээ.

ХАА-н биржийн арилжаа: ХАА-н биржээр дамжин 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар өссөн дүнгээр нийт 523.0 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 79.6 тэрбум төгрөг буюу 17.9 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 6: Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

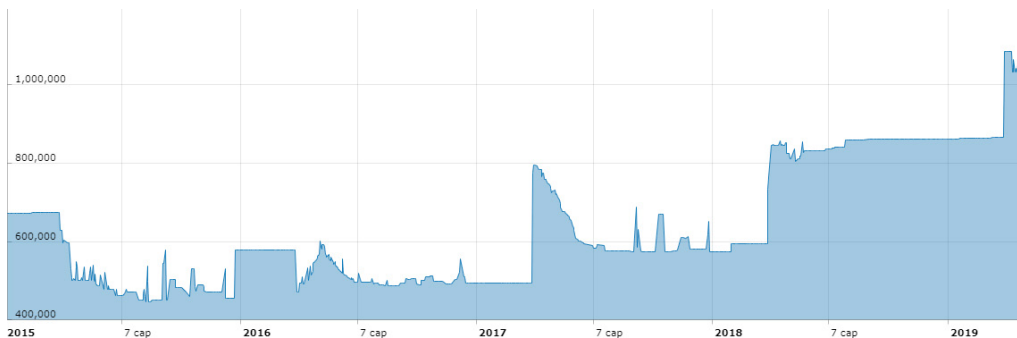

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХАА-н биржийн индекс: Хөдөө аж ахуйн бирж 2015 оноос биржийн индекс тооцоолж олон нийтэд мэдээлж эхэлсэн. MAPIX нь бирж дээр арилжаалагдаж байгаа бараа түүхий эдийн үнийг тусгай загвараар жигнэж тооцоолсон үнэ юм.

Биржийн индекс нь сонгосон бүлэг бараа эсвэл салбар дахь барааны үнийг ерөнхий багцаар харах боломж олгодог. Тайлант улиралд MAPIX индекс хамгийн ихдээ 1,085,809.5 нэгж хүрсэн.

Зураг 7: Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа бүтээгдэхүүний MAPIX индекс

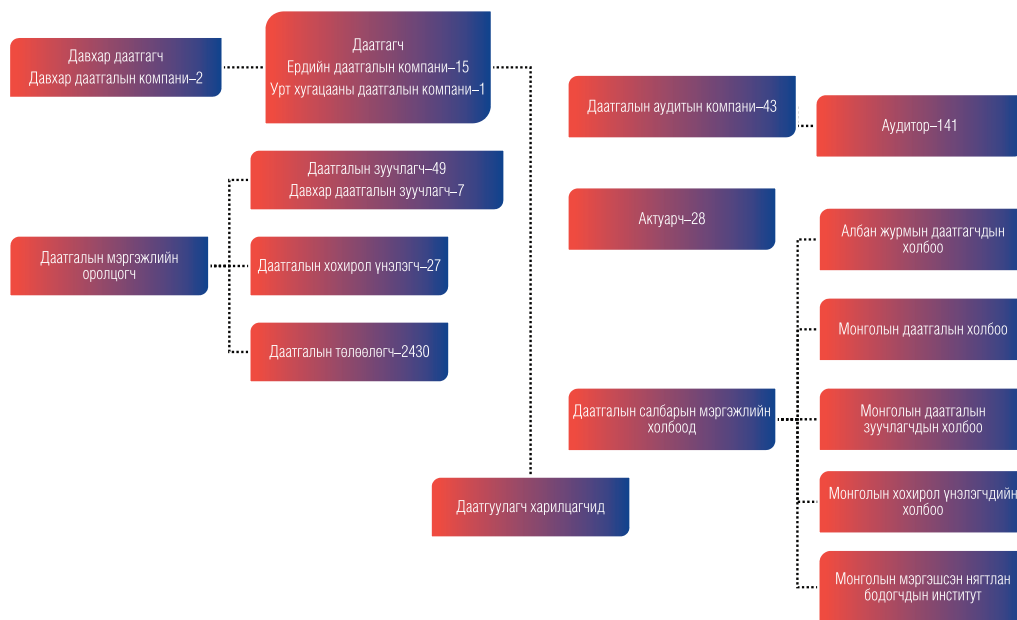
Эх сурвалж: Хөдөө аж ахуйн бирж

2.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын зах зээлийн бүтэц: Тайлант хугацаанд нийт 314 даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгч, аудитын компани, актуарч, аудитор

СЗХ–ноос олгосон тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, эрхийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 8: Даатгалын зах зээлийн бүтэц

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын зах зээлд өнөөгийн байдлаар ердийн даатгалын 15 компани, урт хугацааны даатгалын 1 компани, давхар даатгалын 2 компани үйл ажиллагаа явуулж байна. Харин мэргэжлийн оролцогчдын хувьд 52 даатгалын зуучлагч компани байгаагаас 7 нь давхар даатгалын зуучлагчийн эрхтэй, 9 нь даатгалын зуучлалын үйлчилгээ үзүүлэгч банк байна. Даатгалын хохирол үнэлэгч 26 компани, 2493 даатгалын төлөөлөгчид тус тус СЗХ-ноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна.

Түүнчлэн даатгалын компаниуд болон мэргэжлийн оролцогчдын нийтлэг эрх ашгийг хамгаалах зорилго бүхий, төрийн бус байгууллагууд СЗХ-той санамж бичгийн хүрээнд хамтран ажилладаг. Эдгээр холбоодыг дурдвал Албан журмын даатгагчдын холбоо, Монголын даатгагчдын холбоо, Монголын даатгалын зуучлагчдын холбоо, Монголын хохирол үнэлэгчдийн холбоо, Монголын мэргэшсэн нягтлан бодогчдын институт зэрэг юм.

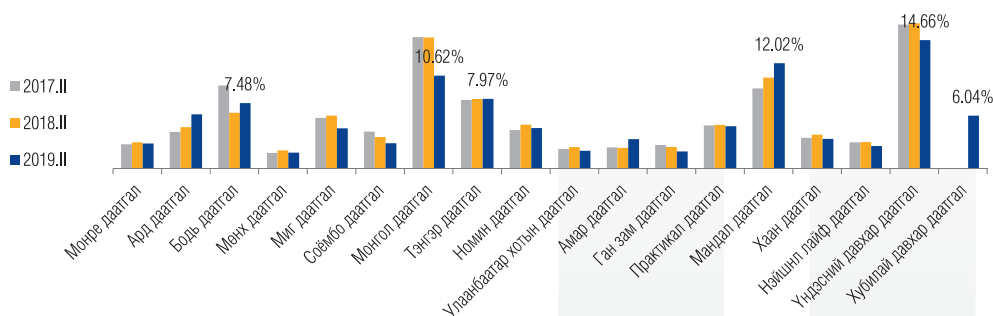
Даатгалын компаниуд болон мэргэжлийн оролцогчдын санхүү нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа стандартын дагуу хөтлөгдөж буй эсэхэд хяналт тавих, баталгаажуулах үүднээс аудитын компаниудад СЗХ-ноос эрх олгодог.

Одоогоор нийт 44 аудитын компани болон 144 аудиторт тус эрхийг олгоод байна.

Даатгалын зах зээлийн бүтэц /нийт хөрөнгөөр/: Нийт даатгалын компаниудын хувьд зах зээлд эзлэх хувь хэмжээгээр 3%-аас доош хувь хэмжээг эзэлж буй 7 даатгалын компани, 3%-6%-тай 5 даатгалын компани, 6%-9%-тай 3 даатгалын компани, 9%-аас дээш хувь хэмжээг эзэлж буй 3 даатгалын компани байна. Даатгалын зах зээлд нийт хөрөнгөөр хамгийн өндөр хувийг эзэлж байгаа 5 даатгалын компанийн хөрөнгийн хэмжээ 2018 оны мөн үед нийт зах зээлийн 56.2 хувийг бүрдүүлж байсан бол тайлант улиралд нийт эзлэх хувь хэмжээ нь 52.8 хувь болж буурчээ.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын нийт хөрөнгөд эзлэх хувь хэмжээгээр “Үндэсний давхар даатгал”-ын компани хамгийн өндөр буюу 14.7 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд энэ нь 2018 оны мөн үетэй харьцуулахад 1.91 пунктээр буурсан үзүүлэлт юм. Харин ердийн даатгалын компаниудаас “Мандал даатгал” ХХК зах зээлд эзлэх хувиар “Үндэсний давхар даатгал”-ын компанийн дараа буюу нийт зах зээлийн 12 хувийг эзэлжээ.

Зураг 9: Даатгалын компаниудын зах зээлд эзлэх хувь

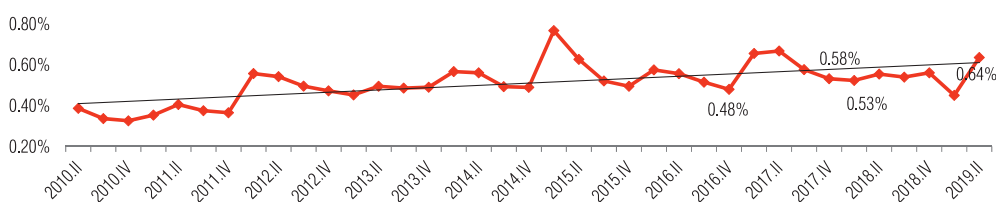

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин: Даатгалын салбарын үндсэн үзүүлэлтүүд сүүлийн жилүүдэд өсөлттэй байгаа хэдий ч салбарын хөгжлийн гол хэмжүүр болох даатгалын гүнзгийрэлт буюу ДНБ-д эзлэх хураамжийн орлогын хувь хэмжээ олон улстай харьцуулахад доогуур байна. 2019 оны хоёрдугаар улирлын байдлаар даатгалын гүнзгийрэлт 0.64 хувь байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 0.08 пунктээр өссөн үзүүлэлт юм.

Олон улсын хандлагаас харахад урт хугацааны даатгалын гүнзгийрэлт ердийн даатгалаас илүү өндөр хувьтай байдаг бол манай орны хувьд нөхцөл байдал эсрэгээрээ байна. Европийн болон Азийн зарим орнуудад урт хугацааны даатгалын гүнзгийрэлт 5 хувиас дээш, Өмнөд Африк болон Хятадад 10 хувиас дээш байхад манай орны хувьд сүүлийн жилүүдэд дунджаар 0.01 хувьтай байгаа юм.

Зураг 10: Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин

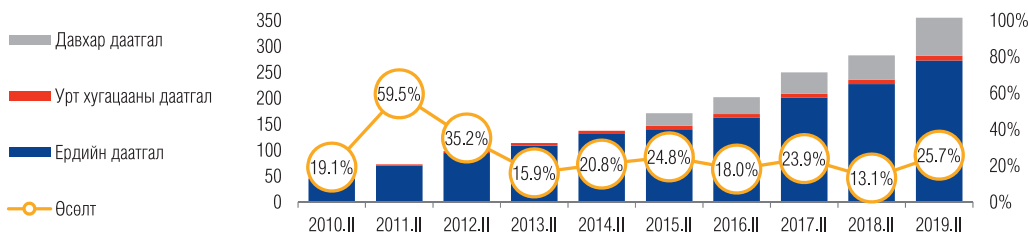

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт хөрөнгө: Тайлант хугацаанд нийт хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 25.7 хувь өсөж, өмнөх улирлаас 8.3 хувиар өсөж 354.7 тэрбум төгрөгт хүрлээ. Даатгалын зах зээлд шинэ давхар даатгалын компани нэмэгдсэнтэй холбоотой давхар даатгалын компаниудын нийт хөрөнгийн жилийн өсөлт бусад даатгалын төрөлтэй харьцуулахад илүү өндөр буюу 57 хувиар өсөж 73.4 тэрбум төгрөг болж, нийт хөрөнгийн 20.7

хувийг эзлэв. Ердийн даатгалын компаниудын нийт хөрөнгө өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 20 хувиар өсөж 272.2 тэрбум төгрөг болсон нь салбарын нийт хөрөнгийн 76.7 хувийг, харин урт хугацааны даатгалын компанийн нийт хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 6.8 хувиар өсөж 9.1 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хөрөнгийн 2.6 хувийг эзэллээ.

Зураг 11: Даатгалын салбарын нийт хөрөнгө

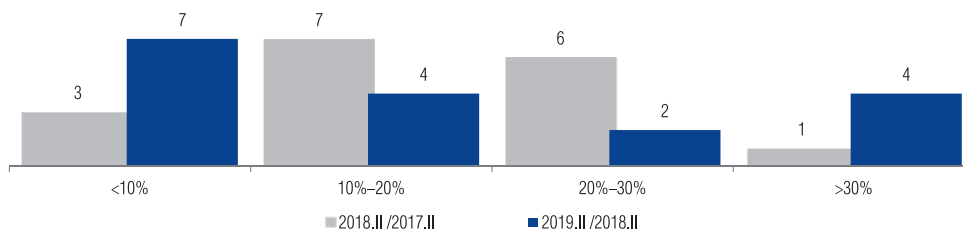
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт даатгалын компаниудын хөрөнгийн дундаж өсөлт 2018 оны мөн үед 13.1 хувь байсан бол 2019 оны тайлант улиралд 25.7 хувьтай байна. Харин хөрөнгийн өсөлтөөр бүлэглэн авч үзвэл

30 хувиас дээш өсөлттэй 4 даатгалын компани, 20%–30% өсөлттэй 2 даатгалын компани, 10%–20% өсөлттэй 4 даатгалын компани, 10%–аас доош өсөлттэй 7 даатгалын компани байна.

Зураг 12: Даатгалын компанийн хөрөнгийн өсөлтийн тархалт

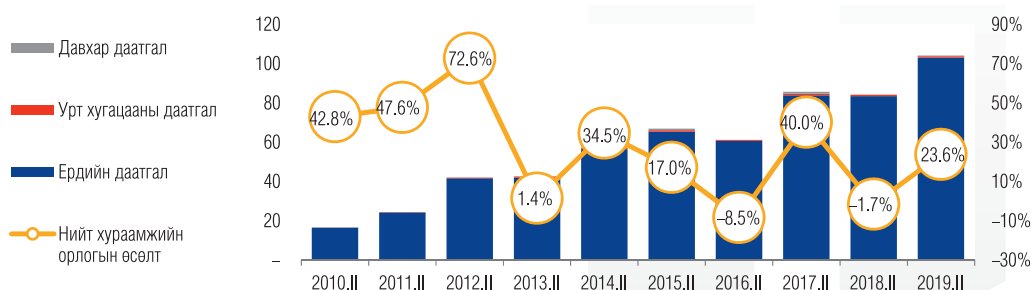

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хураамжийн орлого: Даатгалын компаниуд энэ улирлын байдлаар нийт 104 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажиллав. Үүнээс ердийн даатгалын компаниуд 102.9 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компани 0.7 тэрбум төгрөг, давхар даатгалын компани 0.3 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлого бүрдүүлэв. 2018 оны мөн үед хураамжийн орлого өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1.7 хувийн бууралттай гарч байсан бол 2019 оны 2 дугаар улиралд 23.6 хувийн өсөлтийг үзүүлэв.

Хураамжийн орлогын төвлөрүүлэлтийг авч үзвэл даатгалын зуучлагчид 19.7 тэрбум төгрөг буюу 18.9 хувийг, даатгалын төлөөлөгчид 22.1 тэрбум төгрөг буюу 21.2 хувийг бүрдүүлсэн байна. Даатгалын зуучлагчаар дамжин орсон хураамжийн орлогын 34.4 хувийг жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал эзэлж байгаа бол төлөөлөгчөөр дамжин орсон хураамжийн орлогын 41 хувийг эзэлж байна.

Зураг 13: Хураамжийн орлого

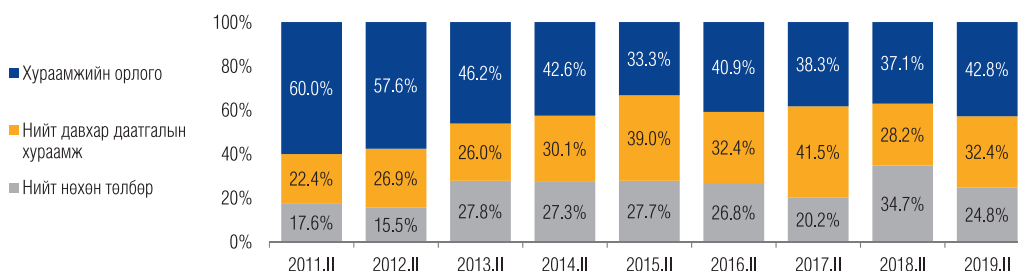

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж: Даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөрийн зардал тайлант улиралд 25.7 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хураамжийн орлогын 24.8 хувийг эзлэв. Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нөхөн төлбөрийн зардал 11.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүнээс ердийн даатгалын компаниудын нөхөн төлбөр 98.6 хувийг бүрдүүлж байна.

Тайлант хугацаанд даатгалын компаниуд нийт 33.7 тэрбум төгрөгийн давхар даатгалын хураамжийн зардалтай ажилласан нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 42.2 хувиар өссөн үзүүлэлт бөгөөд давхар даатгалын зардал нь нийт хураамжийн орлоготой харьцуулахад 32.4 хувь байна. Ердийн даатгалын компаниуд давхар даатгалд 33.7 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компани 15.1 сая төгрөгийг зарцуулжээ.

Зураг 14: Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж, нийт хураамжийн орлогод эзлэх хувь

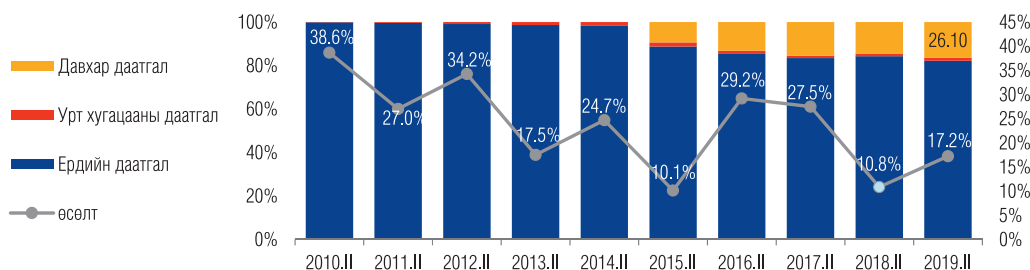
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөөц сан: Даатгалын салбарын нийт нөөц сангийн хэмжээ тайлант улиралд 158.9 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 17.2 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

хэмжээ өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 14.4 хувиар өсөж 130.5 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компанийн нөөц сан 30 хувиар өсөж 2.2 тэрбум төгрөг, давхар даатгалын компанийн нөөц сан 32.8 хувиар өсөж 26.1 тэрбум төгрөг болов.

Тайлант улиралд ердийн даатгалын компаниудын нийт нөөц санг(орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц болон нөөц сангийн нийлбэр дүн)-ийн

Зураг 15: Нөөц сангийн хэмжээ, өсөлт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөөц сангийн хөрөнгийн 60 орчим хувь нь арилжааны банкуудад хадгаламж болон

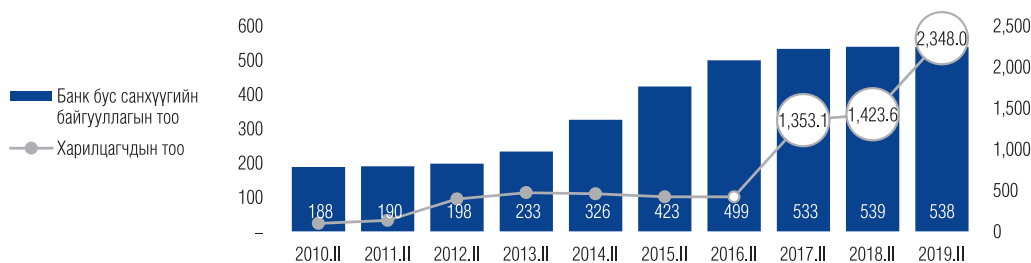
хадгаламжийн сертификат хэлбэрээр байршиж байна.

2.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлтүүд: 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар санхүүгийн зах зээл дээр нийт 538 банк бус санхүүгийн байгууллага Хорооны олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа

явуулж байна. Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагын харилцагчдын тоо 2.3 сая болж өмнөх оны мөн үеэс 64.9 хувиар, нийт зээлдэгчдийн тоо 360.3 мянгад хүрч өмнөх оны мөн үеэс 2.4 дахин өслөө.

Зураг 16: Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо болон харилцагчдын тоо

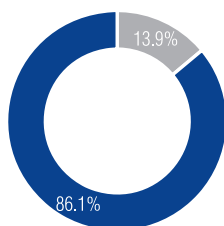
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Салбарын хэмжээнд үйл ажиллагаа эрхэлж буй 538 банк бус санхүүгийн байгууллагын 13.9 хувь нь орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол 86.1 хувь нь нийслэл Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Мөн нийт

байгууллагуудын 5.0 хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулалтаар санхүүжиж байгаа бол 95.0 хувь нь дотоодын хөрөнгө оруулалттай байгууллагууд байна.

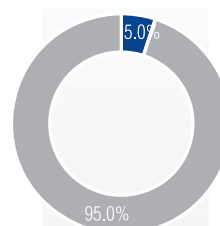
Зураг 17: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар

- Хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа эрхэлж буй
- Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа эрхэлж буй

Зураг 18: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, хөрөнгө оруулалтын төрлөөр

- Гадаадын хөрөнгө оруулалттай
- Дотоодын хөрөнгө оруулалттай

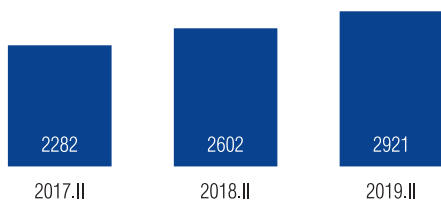

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны төрөл, хүртээмж ихсэхтэй зэрэгцэн банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ажиллагсдын тоо өсөж байна. Тайлант улиралд салбарын нийт ажиллагсдын тоо 2921 болсон нь өмнөх оны мөн үеэс 12.2 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн тоо сүүлийн жилүүдэд огцом нэмэгдэж байна. 2019 оны 2 дугаар улиралд зээлдэгчдийн тоо 360.3 мянгад хүрсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 2.4 дахин буюу 209.8 мянгаар өссөн байна.

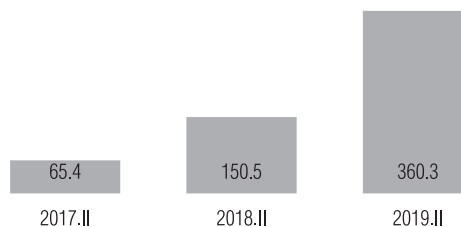
Зураг 19: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ажиллагсдын тоо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын санхүүгийн хураангуй тэнцлийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг хүснэгтэд харууллаа. Активын бүтцээс харахад байгууллагуудын нийт хөрөнгийн 96.4 хувийг эргэлтийн хөрөнгө бүрдүүлж байна. Үүнээс 20.8 хувийг мөнгөн

Зээлдэгчдийн тооны уг өсөлтөд салбарын зээлийн нийлүүлэлт нэмэгдсэн нь нөлөөлснөөс гадна технологид суурилсан санхүүгийн үйлчилгээний идэвхжилт, тус санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үзүүлэгч банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо өсөж байгаатай холбоотой. Хорооны зохицуулалтад байгаа банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэж байгаа ба энэ төрлийн зээл нь бага дүнтэй, богино хугацаатай, түргэн шуурхай санхүүжилтийг хэрэглэгчдэд санал болгож байна.

Зураг 20: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчдийн тоо /мянгаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

хөрөнгө, 71.5 хувийг зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж байгаа бол нийт хөрөнгийн 3.6 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлж байна.

Харин пассивын бүтцээс харахад нийт хөрөнгийн 24.7 хувийг өр төлбөр бүрдүүлж байгаа бол 75.3 хувийг эздийн өмч бүрдүүлж байна. Үүнээс 58.2 хувь нь хувь нийлүүлсэн хөрөнгө байна.

Хүснэгт 2: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц /тэрбум төгрөгөөр/

Активын бүтэц		Пассивын бүтэц	
Эргэлтийн хөрөнгө	1477.9	Өр төлбөр	377.9
Мөнгөн хөрөнгө	318.8	Санхүүгийн эх үүсвэр	84.
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт /цэврээр/	2.5	Дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад төлөх өглөг	167.3
Зээл /цэврээр/	1024.5	Бусад эх үүсвэр	15.0
Санхүүгийн түрээсийн тооцооны авлага /цэврээр/	0.0	ББСБ–аас гаргасан өрийн бичиг	33.8
Факторингийн тооцооны авлага /цэврээр/	4.6	Төслийн зээлийн санхүүжилт	17.8
Өмчлөх бусад үл хөдлөх болон өмчлөх бусад хөрөнгө /цэврээр/	10.3	Бусад өр төлбөр	59.8
Бусад хөрөнгө	117.2	Эздийн өмч	1155.2
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл /дериватив/–ийн авлага	0.0	Хувьцаат капитал	892.2
Эргэлтийн бус хөрөнгө	55.2	Бусад өмч	31.3
НИЙТ ХӨРӨНГӨ	1533.1	Сангууд	0.8
		Хуримтлагдсан ашиг/ алдагдал	230.1
		Хоёрдогч өглөг	0.8
		НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧ	1533.1

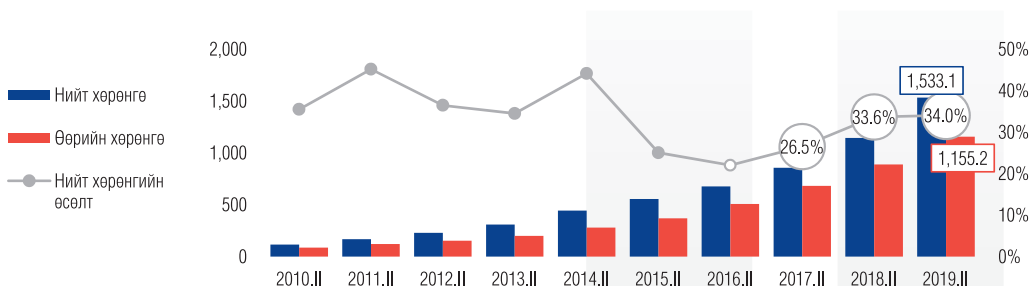
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгө: Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хөрөнгийн хэмжээ 1.5 их наяд төгрөгт хүрэн өмнөх оны мөн үеэс 389.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 34.0 хувиар өсжээ. Активын бүтцээс харвал энэхүү өсөлтийн 84.3 хувийг нийт зээлийн өсөлт дангаараа бүрдүүлж байна. Харин пассивын бүтцээс харвал хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн

үеэс 184.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 26.1 хувиар өссөн 892.2 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь хөрөнгийн өсөлтийн 47.4 хувийг бүрдүүлж байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт өөрийн хөрөнгийн 1.2 их наяд төгрөгт хүрсэн ба энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 30.0 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

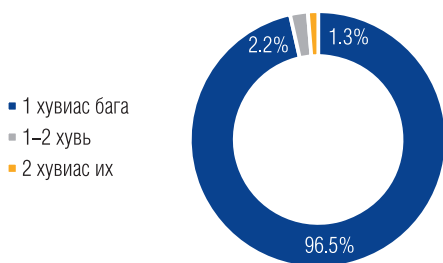
Зураг 21: Нийт хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 22: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, нийт хөрөнгийн зах зээлд эзлэх хувиар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

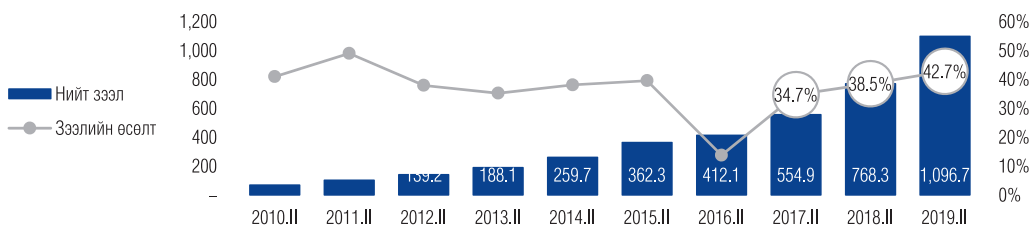
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зах зээлд эзлэх хувийг хөрөнгийн хэмжээгээр нь тооцвол, нийт үйл ажиллагаа эрхэлж буй байгууллагуудын 96.5 хувь нь буюу 519 нь салбарын нийт хөрөнгийн 1 хүрэхгүй хувийг эзэмшдэг бол 2.2 хувь нь салбарын нийт хөрөнгийн 1–2 хувийг, үлдсэн 1.3 хувь нь нийт салбарын хөрөнгийн 2–оос дээш хувийг эзэмшиж байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээл: 2019 оны 2 дугаар улиралд банк бус санхүүгийн салбарт нийт 861.3 тэрбум төгрөгийн зээл олгогдож, 630.9 тэрбум төгрөгийн зээл эргэн төлөгдөж, салбарын нийт зээлийн үлдэгдэл улирлын эцэст 1.1 их наяд төгрөг байна. Сүүлийн жилүүдэд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зах зээлд нийлүүлж буй зээлийн бүтээгдэхүүний хэмжээ тасралтгүй өсөж байгаа ба 2019 оны 2 дугаар улирлын салбарын нийт зээлийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 42.7 хувиар буюу 328.4

тэрбум төгрөгөөр өссөн дүнтэй байна. Зээлийн нийлүүлэлтийн энэхүү өсөлтөд байгууллагуудын хөрөнгийн чадавх сайжирсан, эх үүсвэрийн хэмжээ нэмэгдсэн, мөн зээлийн бүтээгдэхүүний хүртээмж сайжирсан нь голчлон нөлөөлсөн.

Тайлант улирлын зээлийн үлдэгдлийн 97.0 хувийг төгрөгөөр, 3.0 хувийг валютаар олгосон зээл бүрдүүлж байгаа бөгөөд, нийт зээлийн үлдэгдлийн 84.7 хувийг иргэнд, 15.3 хувийг хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж байна.

Зураг 23: Нийт зээлийн өсөлт

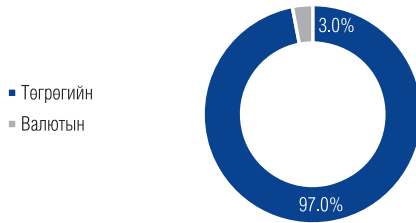

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

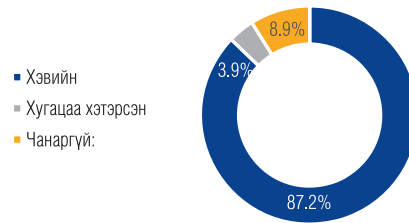
Нийт олгосон зээлийн 87.2 хувь нь хэвийн, 3.9 хувь нь хугацаа хэтэрсэн зээл ба 8.9 хувь нь чанаргүй зээл байна. Чанаргүй болон хугацаа

хэтэрсэн зээлийн нийт зээлийн үлдэгдэлд эзлэх хувиуд нь өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 0.6 болон 1.6 пунктээр тус тус буурсан байна.

Зураг 24: Зээлийн төрөл, валютаар

Зураг 25: Зээлийн төрөл, чанараар

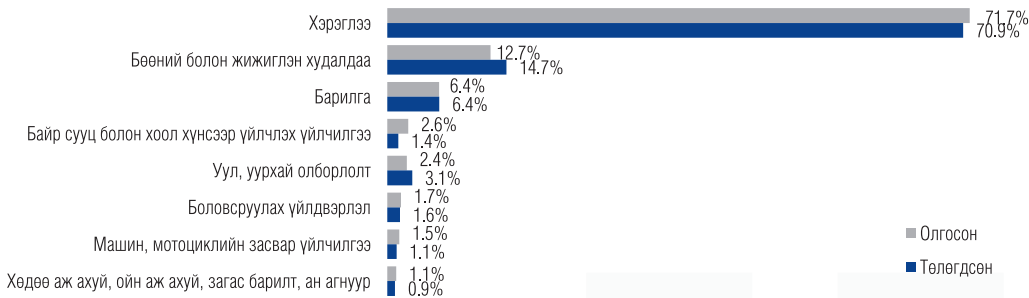

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн зориулалтаар авч үзвэл нийт олгосон зээлийн 71.7 хувийг хэрэглээнд, 12.7 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт, 6.4 хувь нь барилгын салбарт, 6.4 хувь нь барилгын салбарт, 2.6 хувь нь байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйлчилгээний салбарт, 2.4 хувь нь уул уурхай, олборлолтын салбарт олгогдсон байна. Нийт эргэн төлөгдсөн

зээлийн хувьд авч үзвэл 70.9 хувь нь хэрэглээнээс, 14.7 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбараас, 6.4 хувь нь барилгын салбараас, 3.1 хувь нь уул уурхай, олборлолтын салбараас, 1.6 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбараас, 1.4 хувь нь байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйлчилгээний салбараас эргэн төлөгдсөн байна.

Зураг 26: Олгосон зээл, төлөгдсөн зээл, зориулалтаар

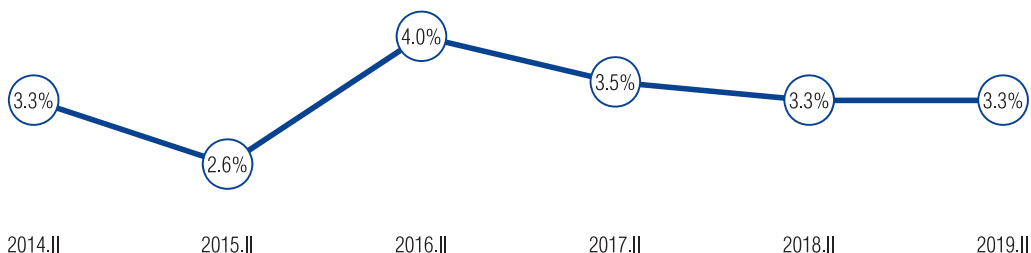

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн жигнэсэн дундаж сарын хүү тайлант улиралд 3.3 хувь болж өмнөх оны мөн үеэс өөрчлөгдөөгүй байна. Харин 2016 болон 2017 оны мөн үеүдтэй харьцуулахад харгалзан 0.7 болон 0.2 пунктээр тус тус бага байна. Зээлийн хүүгийн бууралтад эдийн

засгийн нөхцөл байдал сайжирсан нь нөлөөлсөн байж болох ч банк бус санхүүгийн салбарт зээлийн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт нэмэгдсэн нь үнийн түвшин болох хүүгийн түвшинг буурахад нөлөөлсөн байх боломжтой юм.

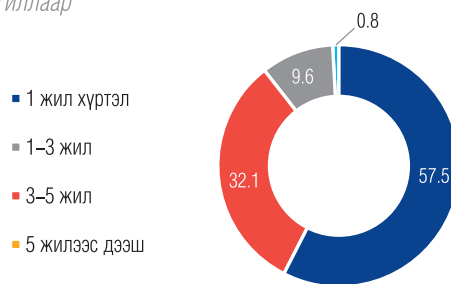
Зураг 27: Зээлийн хүү

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн салбарын нийт зээлийн үлдэгдлийн 57.5 хувь нь 1 жилээс бага хугацаатай олгосон зээл, 32.1 хувь нь 1–3 жилийн хугацаатай олгосон зээл, 9.6 хувь нь 3–5 жилийн хугацаатай олгосон зээл, 0.8 хувь нь 5–аас дээш жилийн хугацаатай олгосон зээл бүрдүүлж байна.

Зураг 28: Зээлийн үлдэгдэл, хугацааны ангиллаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

ХЗХ–дын тоо болон гишүүд: 2019 оны хоёрдугаар улирлын байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэйгээр үйл ажиллагаа явуулж буй хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо 275–д хүрч өмнөх оны мөн үеэс

4.8 хувиар буурлаа. Хоршоодын ажиллагсдын тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.8 хувиар нэмэгдсэн ба нийт ажиллагсдын 73.4 хувийг эмэгтэй ажилтнууд эзэлж байна.

Хүснэгт 3: ХЗХ–дын статистик үзүүлэлт

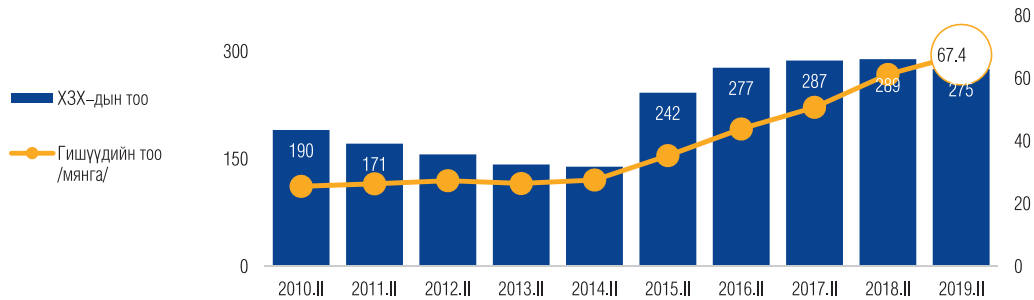
№	Үзүүлэлтүүд	2018.2	2019.2	Өөрчлөлт	
		дүн	дүн	дүн	хувь
1	Нийт ХЗХ–ны тоо	289	275	(14)	–4.8%
	Үүнээс: Хөдөө орон нутагт	103	101	(2)	–1.9%
2	Ажиллагсдын тоо	775	797	22	2.8%
	Үүнээс: Эмэгтэй	565	585	20	3.5%
3	Салбар нэгжийн тоо	26	27	1	3.8%
	Үүнээс: Улаанбаатар хотод	7	7	0	0.0%
	Хөдөө орон нутагт	19	20	1	5.3%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт гишүүдийн тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 10.2 хувиар буюу 6,257-оор өсөж тайлант улиралд 67,434-д хүрсэн

байна. Нийт гишүүдийн 62.6 хувь нь нийслэл Улаанбаатар хотод, үлдсэн 37.4 хувь нь хөдөө, орон нутагт харьяалагдаж байна.

Зураг 29: ХЗХ-дын тоо болон гишүүдийн тоо

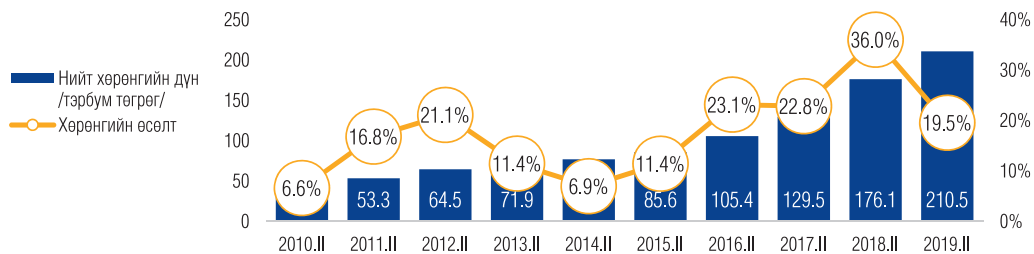

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХЗХ-дын хөрөнгө: Тайлант улиралд хоршоод нийт 210.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөтэй ажилласан бөгөөд өмнөх оны мөн үеэс 19.5 хувийн өсөлтийг

үзүүлж өнгөрсөн оны өсөлтөөс 16.5 пунктээр буурав.

Зураг 30: Нийт хөрөнгө, түүний өсөлт

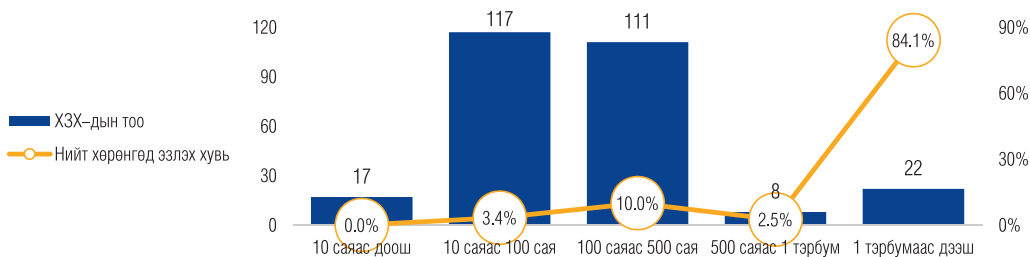

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Салбарын нийт хөрөнгийн 84.1 хувийг 1 тэрбумаас дээш хөрөнгөтэй 22 ХЗХ, 2.5 хувийг 500 саяас 1 тэрбум хөрөнгөтэй 8 ХЗХ эзэлж байгаа бол үлдсэн

13.4 хувийг 500 саяас доош хөрөнгөтэй 245 ХЗХ эзэлж байна.

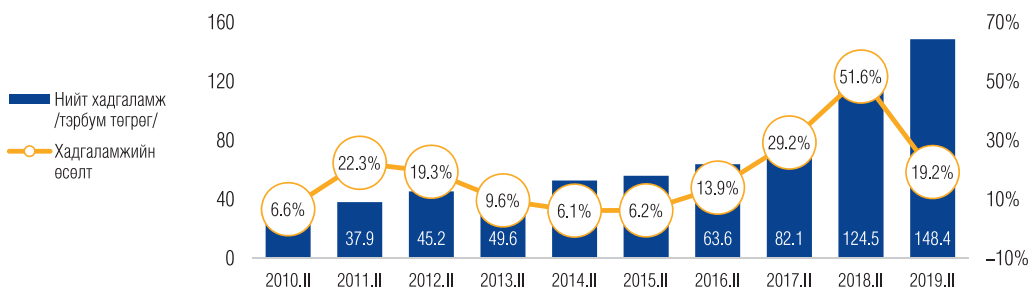
Зураг 31: Нийт хөрөнгөд эзлэх хувь /хөрөнгийн бүлгээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХЗХ-дын хадгаламж: Тайлант улиралд нийт хадгаламж 148.4 тэрбум төгрөг буюу өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 19.2 хувиар өссөн.

Зураг 32: Нийт хадгаламж, түүний өсөлт

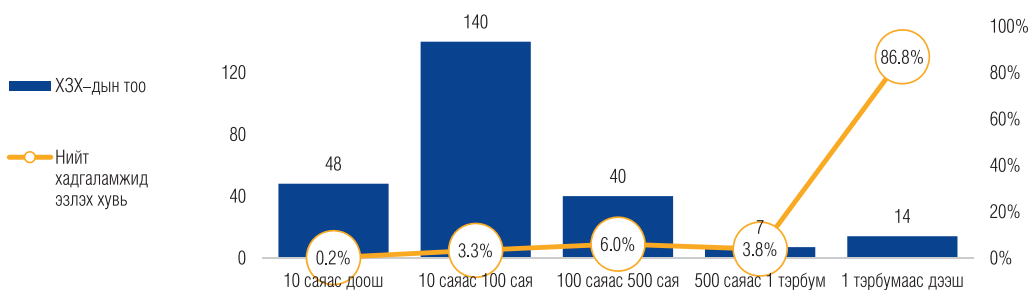

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд нийт хоршоодын 90.5 хувь буюу 249 ХЗХ нь нийт 148.4 тэрбум төгрөгийн хадгаламжтай ба үлдсэн 9.5 хувь буюу 26 ХЗХ нь огт хадгаламж татаагүй байна. 1 тэрбумаас дээш төгрөгийн хадгаламжтай 14 ХЗХ нь нийт

128.8 тэрбум төгрөг буюу салбарын 86.7 хувийг, 10 саяас 100 сая төгрөгийн хадгаламжтай 140 ХЗХ нь нийт 4.8 тэрбум төгрөг буюу салбарын 3.3 хувийг эзэлж байна.

Зураг 33: Нийт хадгаламжид эзлэх хувь

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Мөн хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэг гишүүнд ногдох хадгаламжийн хэмжээ нь хангайн бүсэд хамгийн их буюу 2.5 сая төгрөг, дунджаар 0.7 сая төгрөг байгаа ба зүүн бүсэд нэг хүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн хэмжээ 1.2 сая төгрөг, бүсийн дунджаар 0.5 сая төгрөг байна. Баруун бүсэд нэг хүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн хэмжээ 2.2 сая төгрөг, бүсийн дунджаар 0.4 сая төгрөгийн бага дүнтэй байгаа нь зарим хоршоо огт хадгаламж татаагүй байгаатай холбож болно. Харин төвийн бүсийн хувьд нэг хүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн хэмжээ бусад бүстэй харьцуулахад бага буюу 0.9 сая төгрөг, бүсийн дунджаар 0.4 сая төгрөг байна.

Тайлант улирлын байдлаар, хадгаламж, зээлийн хоршоодын хувь нийлүүлсэн хөрөнгө өнгөрсөн жилийн мөн үеэс 19.7 хувь буюу 2.9 тэрбум төгрөгөөр өсөж 17.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин хоршоологчдын өмч өнгөрсөн жилийн мөн үеэс 34 хувиар буюу 4.7 тэрбум төгрөгөөр өсөж 18.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба түүний бүрдэл болох нөөцийн сан 21.8 хувь, хуримтлагдсан орлого 51.1 хувийг эзэлж байна. Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт орлого, зарлага мөн адил өндөр өсөлттэй байгаа бөгөөд илүү дэлгэрэнгүйг ашигт ажиллагаа бүлгээс харах боломжтой.

Хүснэгт 4. ХЗХ-дын актив ба пассивын ерөнхий үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

№	Үзүүлэлт	2018.И	2019.И	Өөрчлөлт	
				Дүн	Хувь
1	Нийт хөрөнгө	176.1	210.5	34.4	19.5%
2	Нийт зээл	134.1	156.4	22.3	16.6%
3	Хэвийн зээл	121.7	145.2	23.5	19.3%
4	Хугацаа хэтэрсэн зээл	4.1	4.8	0.7	17.6%
5	Чанаргүй зээл	8.3	6.4	(1.9)	-22.6%
6	Хэвийн бус зээл	3.7	1.8	(1.9)	-51.7%
7	Эргэлзээтэй зээл	3.2	1.2	(1.9)	-61.4%
8	Муу зээл	1.4	3.4	2.0	145.5%
9	Хадгаламж	124.5	148.4	23.9	19.2%
10	Хугацаагүй	3.7	3.6	(0.1)	-3.5%
11	Хугацаатай	120.7	144.7	24.0	19.9%
12	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	14.6	17.5	2.9	19.7%
13	Хоршоологчдын өмч	13.9	18.6	4.7	34.0%
14	Нийт орлого	19.3	24.4	5.1	26.3%
15	Нийт зарлага	18.2	21.5	3.3	18.1%
16	Нийт ашиг	1.1	2.9	1.8	161.9%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

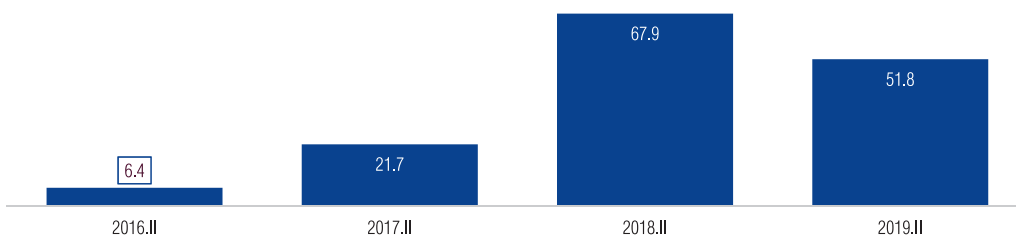
Монгол Улсын Засгийн Газар, Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхим, Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо нь жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүжилтийн

боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, иргэдийн орлогын тогтвортой эх үүсвэрийг хангах зорилгоор 2012 онд Зээлийн батлан даалтын санг үүсгэн байгуулсан.

Сангийн сайдын 326 дугаар тушаалаар Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн бүрэлдэхүүн болох Засгийн газрын шугамаар авч, ашиглаж буй хөнгөлөлттэй зээл болон буцалтгүй тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөр, засгийн газрын тусгай санд мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн дансны зааврын

дагуу Зээлийн батлан даалтын сангийн үйл ажиллагааны хүрээн дэх төсөл, хөтөлбөрүүдийн тайланг тусад нь нэгтгэж гаргадаг болсонтой холбоотойгоор өмнөх оны мөн үеэс 23.7 хувиар буюу 16.1 тэрбум төгрөгөөр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг 34: Нийт хөрөнгийн хэмжээ, тэрбум төгрөгөөр

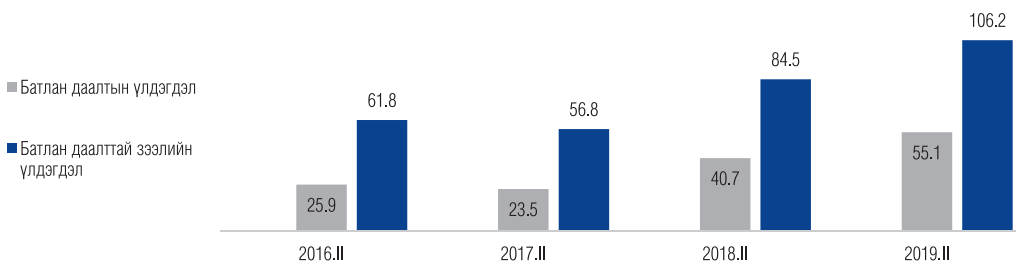

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Сангийн батлан даалтын үлдэгдэл 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 55.1 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 35.2 хувиар буюу 14.3 тэрбум төгрөгөөр өссөн бол батлан даалт

гаргасан зээлийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 25.7 хувиар буюу 21.7 тэрбум төгрөгөөр өсөж 106.2 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

Зураг 35: Батлан даалтын үлдэгдэл /тэрбум төгрөгөөр/

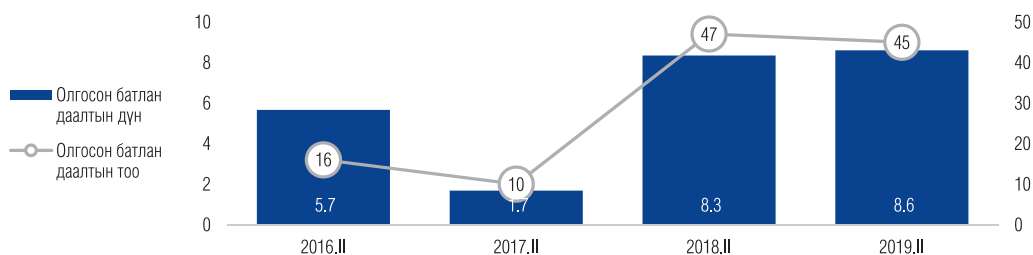

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 2 дугаар улиралд 8.6 тэрбум төгрөгийн 45 батлан даалтыг шинээр гаргасан нь өмнөх оны

мөн үеэс 3.0 хувиар буюу 248.4 сая төгрөгөөр их дүн юм.

Зураг 36: Тайлант хугацаанд шинээр олгосон батлан даалтын дүн /тэрбум төгрөгөөр/

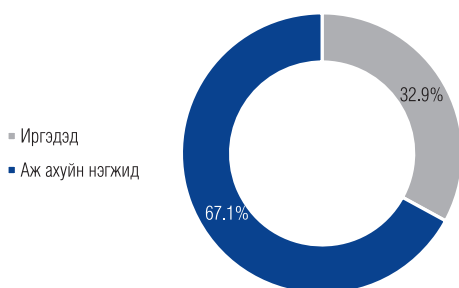

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

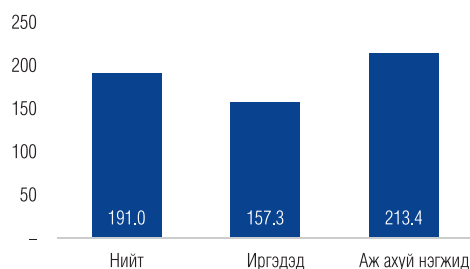
2019 оны 2 дугаар улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын 32.9 хувийг нь иргэдэд олгосон батлан даалт, 67.1 хувийг нь аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалт бүрдүүлж байна. 2019 оны 2 дугаар улиралд Сангийн гаргаж буй нэг батлан

даалтын хэмжээ дунджаар 191.0 сая төгрөгийн дүнтэй байгаа бол иргэдэд олгосон батлан даалтын дүн дунджаар 157.3 сая төгрөг, аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалтын дүн дунджаар 213.4 сая төгрөг байна.

Зураг 37: Олгосон батлан даалт, хэрэглэгчдийн төрлөөр

Зураг 38: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

delivered sol

and results in a challenging market

ХҮРТЭЭМЖТЭЙ
БАЙДАЛ

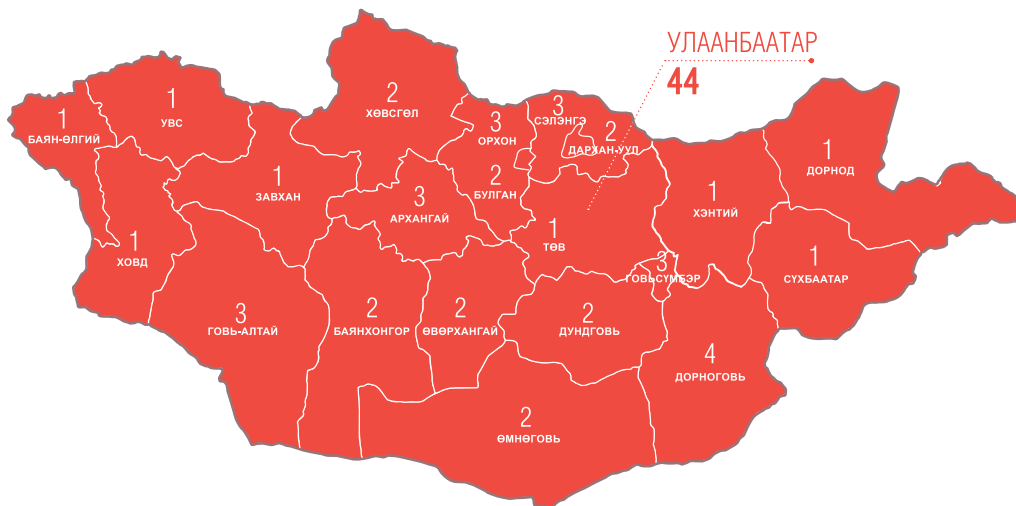

3.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зохицуулалттай үнэт цаасны компаниуд: 52 ҮЦК болон тэдгээрийн салбар төлөөлөгч болох 33 ҮЦК, нийтдээ 85 ҮЦК-ийн газарзүйн байршлын тархалтыг доорх зургаар харуулла. Нийт ҮЦК-ийн 41 нь хөдөө орон нутагт байршиж байгаа

ба төвийн бүсэд 17, зүүн бүсэд 3, хангайн бүсэд 14, баруун бүсэд 7 байна. Харин үлдсэн 44 ҮЦК нь Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

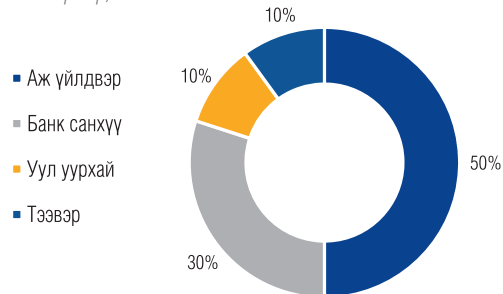
Зураг 39: Үнэт цаасны компаниудын тархалт /газар зүйн байршлаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Топ 10 ХК-ийн төвлөрөл (зах зээлийн үнэлгээгээр): 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар зах зээлийн үнэлгээний 75.1 хувийг 10 компанийн үнэлгээ бүрдүүлж байна. Эдгээр зах зээлийн үнэлгээ өндөртэй 10 компанийг үйл ажиллагаа явуулж буй салбараар нь ангилан доор харуулав.

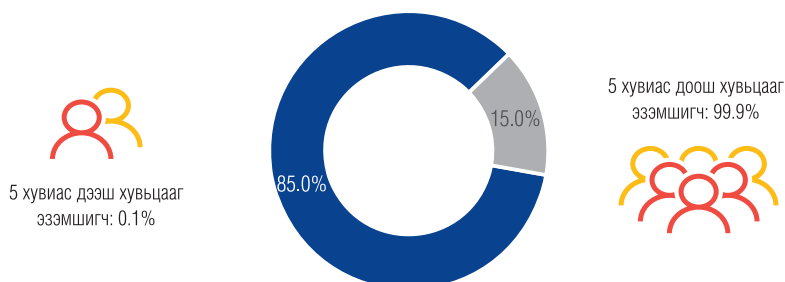
Зураг 40: Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК /салбараар/

Хувьцааны төвлөрөл: Аливаа хувьцаат компанийн нийтэд арилжаалагдаж буй хувьцааны дийлэнх хувь нь цөөн тооны нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигчдийн гарт байхыг хувьцааны төвлөрөл гэнэ. 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ЗЗҮ-ээр эхний 10-т жагсаж буй компаниудын хүрээнд хувьцааны төвлөрлийг тооцож үзэхэд

нийт хувьцаа эзэмшигчдийн 0.1 хувь нь буюу 5 хувиас дээш хувьцааг эзэмшигчид нийт гаргасан хувьцааны 85.0 хувийг эзэмшиж байгаа бол үлдсэн 99.9 хувь нь буюу 5 хувиас доош хувьцаа эзэмшигчид нийт хувьцааны 15.0 хувийг эзэмшиж байна.

Зураг 41: Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК-ийн хувьцааны төвлөрөл

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Бүртгэлтэй хувьцаа: Үнэт цаасны төвлөрсөн зах зээлийн үнэлгээ бүхий 33,274,704,181 ширхэг хадгаламжид 2019 оны 2 дугаар улирлын үнэт цаас, нийт 10 хаалттай ХК-ийн 20,181,172,348 байдлаар нийт 328 ХК-ийн 17 их наяд төгрөгийн ширхэг үнэт цаас хадгалагдаж байна.

Хүснэгт 5: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй хувьцаа /мянган ширхгээр/

Үзүүлэлт	2016	2017	2018	2019.II
1. Бүртгэлтэй хувьцаа				
Төрийн мэдлийн бус хувьцаа	4,160,854	4,979,552	8,210,132	10,046,199
Төрийн мэдлийн хувьцаа	2,818,124	3,018,287	3,018,287	3,018,287
Орон нутгийн оролцоотой компанийн хувьцаа	29,046	29,046	29,046	29,046
Нийт	7,008,024	8,104,956	11,257,464	13,093,532
2. Биржийн бус зах зээлд бүртгэлтэй үнэт цаас				
Эрдэнэс Тавантолгой /Иргэн/	2,212,224	2,212,224	2,212,224	2,212,224
Эрдэнэс Тавантолгой /ААН/	5,203	7,065	7,065	7,065
Эрдэнэс Тавантолгой /Төр/	12,782,573	-	-	-
Эрдэнэс Тавантолгой /"Эрдэнэс Монгол" ХХК/	-	9,780,711	9,780,711	9,780,711
Эрдэнэс Тавантолгой /Гаргаагүй үлдэгдэл/	-	3,000,000	3,000,000	3,000,000
Нийт	15,000,000	15,000,000	15,000,000	15,000,000
Хаалттай ХК	174,958	5,214,500	5,181,172	5,181,172
Нийт	174,958	5,214,500	5,181,172	5,181,172

Эх сурвалж: "Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв" ХХК

Бүртгэлтэй өрийн хэрэгсэл: 2019 оны 2 дугаар хадгаламжид бүртгэлтэй өрийн хэрэгслийг улирлын байдлаар Үнэт цаасны төвлөрсөн дараах байдлаар хүснэгтлэн харууллаа.

Хүснэгт 6: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй өрийн хэрэгсэл /мянган ширхгээр/

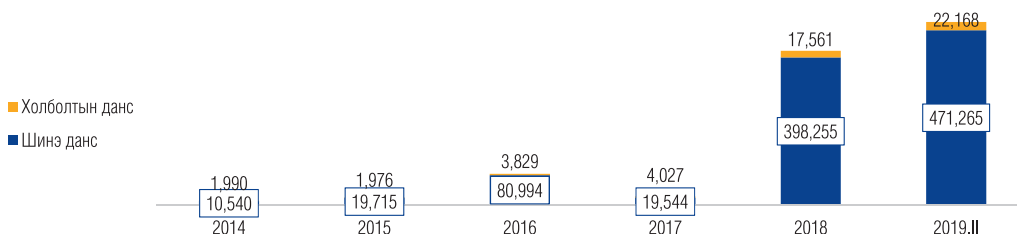
Үзүүлэлт	2016	2017	2018	2019.II
1. Бүртгэлтэй үнэт цаас				
Засгийн газрын өрийн хэрэгсэл	2,808	3,567	974	659
Компанийн өрийн хэрэгсэл	233	293	333	333
Нийт	3,041	3,860	1,307	992
2. Биржийн бус зах зээлд бүртгэлтэй үнэт цаас				
Компанийн өрийн хэрэгсэл	21,870	29,679	29,715	27,503
Засгийн газрын өрийн хэрэгсэл	3,725	1,988	181	86
Нийт	25,595	31,667	28,896	27,589

Эх сурвалж: “Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ХХК

Данс эзэмшигчид: Үнэт цаасны хоёрдогч зах зээлийн арилжаа эхэлснээс хойш төвлөрсөн хадгаламжид өссөн дүнгээр нийт 1,775,636 данс, 182,973 холболтын данс нээгдсэнээс 1,770,416 дотоодын иргэн, 2,275 гадаадын иргэн, 2,749 дотоодын аж ахуйн нэгж, 196 гадаад аж ахуйн нэгжийн данс тус тус эзэлж байна.

Тайлант хугацаанд үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжид нийт 471,265 данс шинээр нээгдсэнээс 471,157 нь дотоодын иргэн, 68 нь гадаадын иргэн, 37 нь дотоодын аж ахуйн нэгж, 3 гадаадын аж ахуйн нэгжийн данс тус тус эзэлж байгаа бөгөөд 22,168 холболтын данс шинээр нээгдсэн байна.

Зураг 42: Шинээр нээгдсэн данс

Эх сурвалж: “Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ХХК

3.2. ХАА–н гаралтай бараа, түүхий эдийн зах зээл

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Хөдөө аж ахуйн биржийн гишүүн 13 брокерийн компани Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Тэдгээрээс 4 брокер

хөдөө орон нутагт байрладаг ба баруун бүсэд 2, зүүн бүсэд 1, төвийн бүсэд 1 брокер тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна. Харин үлдсэн 7 брокер Улаанбаатар хотод төвлөрөн ажилладаг.

Зураг 43: Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-дын байршлын тархалт /газар зүйн байршлаар/

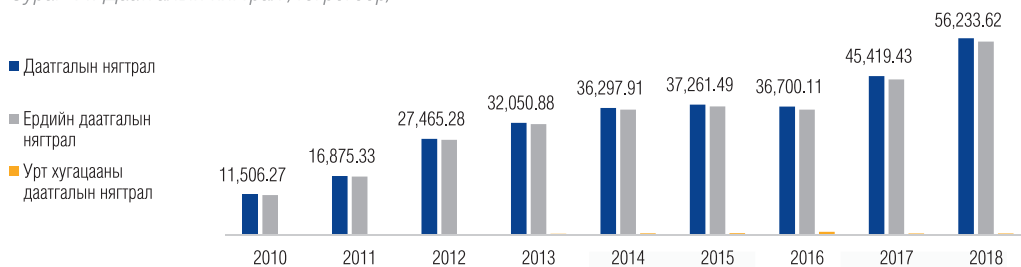
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын нягтралын үзүүлэлт буюу нэг хүнд ногдох хураамжийн орлогын харьцаа нь салбарын хүртээмж, эрэлтийг илэрхийлдэг. Хүн амын тоог

жилд нэг удаа тооцдог тул даатгалын нягтралыг улирлаар тооцох боломжгүй юм. Иймд 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар үзүүлээ.

Зураг 44: Даатгалын нягтрал /төгрөгөөр/

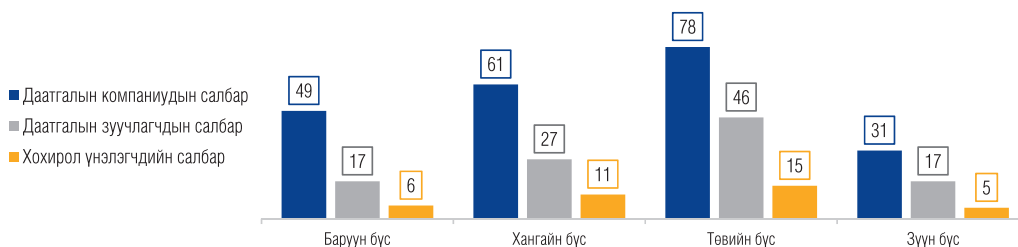

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2017 оны жилийн эцэст нэг хүнд ногдох даатгалын хураамжийн хэмжээ 45'419 төгрөг байсан бол 2018 оны жилийн эцэст 10'815 төгрөгөөр буюу 23.8 хувиар өсөж 56'234 төгрөгт хүрэв. Даатгалын нягтралыг ангиллаар авч үзвэл, нэг хүнд ногдох ердийн даатгалын хураамж 24.3 хувиар өсөж 55'240 төгрөг болсон бол урт хугацааны даатгалын хураамж 8.8 хувиар өсөж 447 төгрөгт хүрсэн байна.

Даатгалын мэргэжлийн оролцогчдын салбар нэгж: Даатгалын үйлчилгээний хүртээмжийг илэрхийлэгч өөр нэгэн үзүүлэлт нь даатгалын компанийн салбар, зуучлагчдын тоо юм. Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгч компаниудын нийт 363 салбар, төлөөлөгчийн газар 21 аймагт байршиж байна. Эдгээр салбарыг бүсээр ангилан харвал төвийн бүсэд хамгийн их буюу 139, хангайн бүсэд 99, баруун бүсэд 72, зүүн бүсэд хамгийн бага буюу 53 салбар, төлөөлөгчийн газар тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 45: Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбар, төлөөлөгчийн газар /бүсээр/

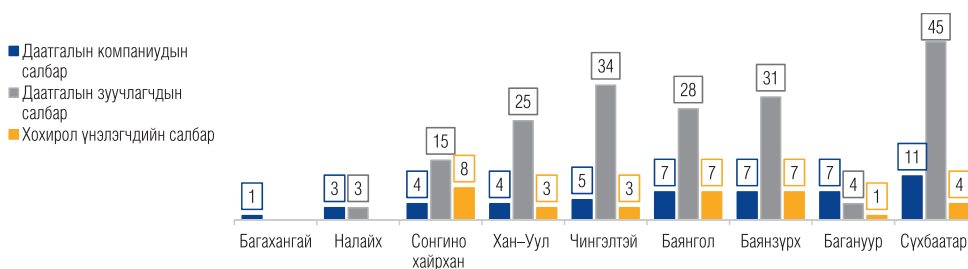

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант хугацаанд Улаанбаатар хотод нийт даатгалын компанийн 49, даатгалын зуучлагчийн 185, хохирол үнэлэгчийн 33 салбар бүртгэгдсэн байна. Эдгээрийг дүүргээр ангилан үзвэл салбар нэгжийн 93 хувь нь төвийн 6 дүүрэгт

төвлөрсөн байна. Түүнчлэн даатгалын компанийн төлөөлөгчийн газар 12 байгаагаас БНСУ болон БНХАУ-д тус тус нэг төлөөлөгчийн газар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 46: Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбаруудын байршил /дүүргээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ШИГТГЭЭ 1.

ТОГТВОРТОЙ НОГООН ДААТГАЛЫН БҮТЭЭГДЭХҮҮН САНАЛ БОЛГОХЫН ДАВУУ ТАЛУУД

Даатгалын компаниуд шинэ ногоон төсөл болон шинэ технологид зориулсан байгаль орчинд ээлтэй, эрсдэлээс хамгаалах тогтвортой ногоон бүтээгдэхүүн үйлчилгээг санал болгосноор хэд хэдэн ашиг тустай. Жишээлбэл:

- Зах зээлд эзлэх хувь өсөх: Хайбрид болон цахилгаан тээврийн хэрэгсэлд татварын хөнгөлөлт үзүүлснээр даатгалын компаниуд өргөжин тэлж буй автомашины даатгалын зах зээлд даатгалын нэвтрэлтийг нэмэгдүүлэх боломжтой.
- Шинээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй бизнесийг өргөжүүлэх: Засгийн газраас олгосон урамшууллын үр дүнд сэргээгдэх эрчим хүчний салбар хурдтай хөгжиж байна. Учир нь шинэ бизнес хийх нь шинэлэг, технологийн хувьд хүчтэй байдаг тул төсөл тус бүрт даатгал томоохон үүрэг гүйцэтгэдэг. Энэ салбарт эрт орж ирсэн даатгагчид эдгээр шинэ бизнес эрхэлж буй компаниудын үр шимийг хүртэх боломжтой юм.

- “Эерэг” сонголт: Байгаль орчинд ээлтэй, ухамсартай хэрэглэгчид автомашинаа жолоодох болон зогсоолд байрлуулахдаа харуул хамгаалалт, аюулгүй байдлыг сайн хангах үүднээс илүү болгоомжтой ханддаг тул эдгээр нь даатгалын эрсдэлд илүү сайн нөлөөтэй байж болно.
- Ногоон брэнд нэрийг үүсгэх: Тогтвортой, ногоон бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэхэд идэвхтэй оролцдог даатгагч нь байгаль орчинд ээлтэй, корпорацийн хариуцлагатай, бусдаас түрүүлж алхдаг нэгэн гэдгээ харуулах боломжтой юм. Энэ нь ногоон брэндийг бий болгох, маркетингийн стратегийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй чухал нөлөөтэй.

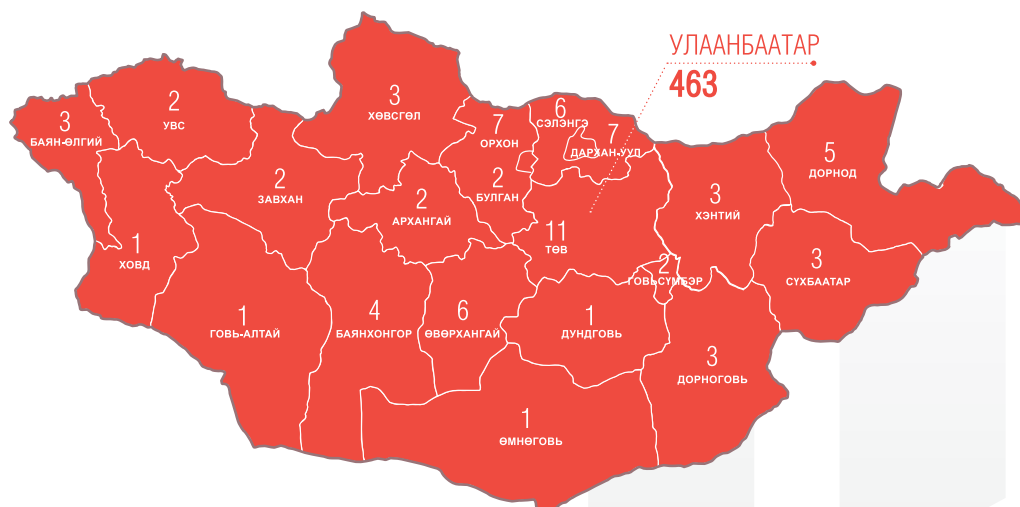
Эх сурвалж: Casact organisation

3.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Нийт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын дийлэнх хувь нь Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба Монгол Улсын 21 аймагт бүгдэд нь банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Улаанбаатар хотын хэмжээнд 463 банк бус санхүүгийн байгууллага

үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол орон нутгийн хэмжээнд нийт 75 байгууллага иргэдэд банк бус санхүүгийн үйлчилгээг хүргэж байна. Дараах зурагт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын байршлын тархалтыг Монгол Улсын газрын зурагт харууллаа.

Зураг 47: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, газар зүйн байршлаар

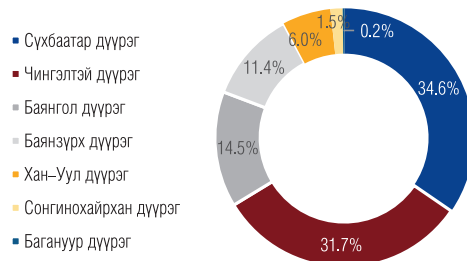

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатарт үйл ажиллагаагаа явуулж буй 463 банк бус санхүүгийн байгууллагын 34.6 хувь нь Сүхбаатар дүүрэгт, 31.7 хувь нь Чингэлтэй дүүрэгт, 14.5 хувь нь Баянгол дүүрэгт, 11.4 хувь нь Баянзүрх дүүрэгт, 6.0 хувь нь Хан-Уул дүүрэгт, 1.5 хувь нь Сонгино хайрхан дүүрэгт, 0.2 хувь нь Багануур дүүрэгт тус тус үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 48: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, дүүргээр

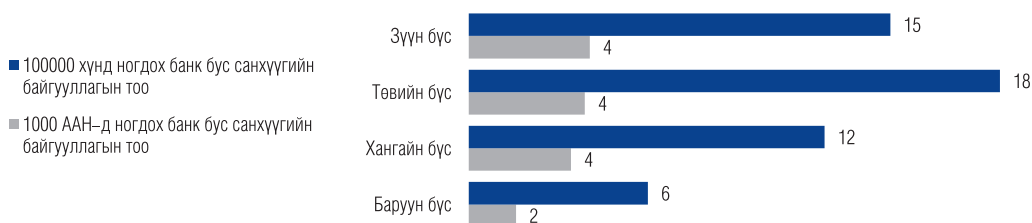

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, газарзүйн байршлаар: Монгол улсын хэмжээнд 18-64 насны 100,000 иргэнд 37 банк бус санхүүгийн байгууллага, 1000 аж ахуй нэгжид 18 банк бус санхүүгийн байгууллага ногдож байна. Харин орон нутгийн хэмжээнд уг харьцаанууд нь

13, 3 байгаа бөгөөд бүс нутгийн хувьд Төвийн бүс 100,000 иргэнд 18, Зүүн бүс 1000 аж ахуй нэгжид 4 банк бус санхүүгийн байгууллага ногдож байгаагаар банк бус санхүүгийн байгууллагын хүртээмжээр тус тус тэргүүлж байна.

Зураг 49: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, бүсээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатар хотын хэмжээнд 18-64 насны 100,000 хүн ногдох банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо 67, 1000 аж ахуй нэгжид ногдох банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо 5 байна.

Дүүргээр нь авч үзвэл энэхүү үзүүлэлтүүдээр Чингэлтэй болон Сүхбаатар дүүргүүд тэргүүлж байна.

Зураг 50: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, дүүргээр

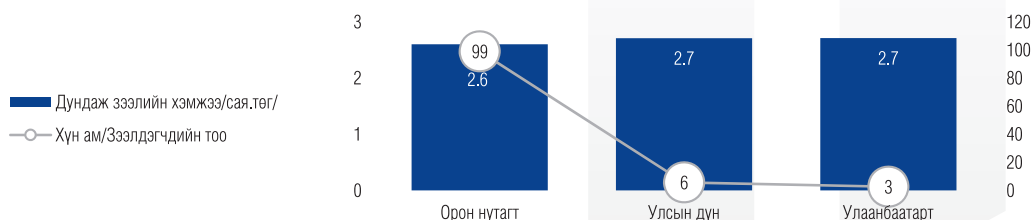
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн үйлчилгээний тархалт: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж зээлдэгчдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 2.4 дахин нэмэгдэж 360.3 мянгад хүрлээ. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу 18–64 насны хүн амын тоог зээлдэгчдийн тоонд харьцуулсан дүн 6 байна. Өөрөөр хэлбэл улсын хэмжээнд 18–64 насны 6 хүн тутмын нэг нь банк бус санхүүгийн байгууллагын зээлийн үйлчилгээг хүртэж байна. Харин орон нутагт уг харьцаа 99, Улаанбаатар хотын хэмжээнд 3 байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 73, 3 нэгжээр бага байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн тоо нэмэгдсэн нь санхүүгийн

үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж буйг илэрхийлж байгаа хэдий ч энэ нь нөгөө талаасаа иргэдийн өрийн дарамтыг нэмэгдүүлэх эрсдэлтэйг харуулдаг. Тийм учраас бид нэг зээлдэгчид ногдох зээлийн хэмжээг зайлшгүй харах шаардлагатай юм. Тайлант улиралд Монгол улсын хэмжээнд банк бус санхүүгийн байгууллагаас нэг зээлдэгч дунджаар 2.7 сая төгрөгийн зээл авсан бол орон нутагт энэхүү үзүүлэлт 2.6 сая төгрөг, Улаанбаатар хотын хувьд улсын дундажтай ижил буюу 2.7 сая төгрөгийн зээлтэй байна байна. Харин уг үзүүлэлт өмнөх оны мөн үед 5.2 сая төгрөг байсан ба 2019 оны 2 дугаар улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан нэг зээлдэгчид ногдох зээлийн дундаж хэмжээ 1.9 дахин буурсан байна.

Зураг 51: Зээлийн үйлчилгээний хүртээмж, байршлаар /сая төгрөгөөр/

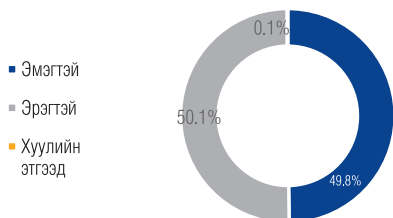

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

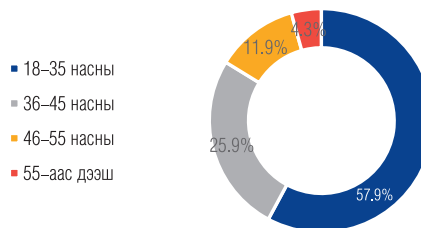
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж хүн амын үзүүлэлтээр: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт харилцагчдын 49.8 хувь нь эмэгтэй, 50.1 хувь нь эрэгтэй байна. Нийт

зээлдэгчдийн 57.9 хувь нь 18–35 насны, 25.9 хувь нь 36–45 насны, 11.9 хувь нь 46–55 насны, үлдсэн буюу 4.3 хувь нь 55–аас дээш насны хүмүүс байна.

Зураг 52: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын харилцагчид, хүйсээр

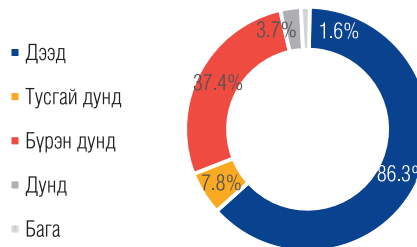
Зураг 53: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, насны бүлгээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Дээд боловсролтой иргэд бусад бүлэгтэй харьцуулахад банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас илүү зээл авч байна. Тухайлбал 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн 86.3 хувь нь дээд боловсролтой, 7.8 хувь нь тусгай дунд боловсролтой, 37.4 хувь нь бүрэн дунд боловсролтой, 3.7 хувь нь дунд түвшний боловсролтой, 1.6 хувь нь бага боловсролтой иргэд байна.

Зураг 54: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, боловсролын бүлгээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

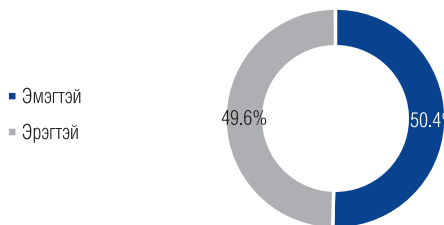
Дижитал санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж: Технологид суурилсан дижитал санхүүгийн үйлчилгээ нь сүүлийн жилүүдэд дэлхийн санхүүгийн салбарыг хурдтайгаар өөрчилж байгаа бөгөөд энэхүү хөгжлийг даган банк бус санхүүгийн байгууллагууд ч дижитал санхүүгийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүргэж эхлээд байна.

дүнтэй, богино хугацаатай зээлийг түргэн шуурхай шийдэж өгдөг онцлогтой ба эдгээр байгууллагын хэрэглэгчдийн авсан зээл салбарын зээлийн нийт үлдэгдлийн 7.2 хувьтай тэнцүү байна. Харин гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг авсан нэг иргэнд ногдох зээлийн дүн 336.0 мянган төгрөг байна.

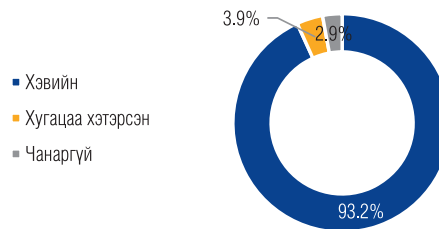
2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар улсын хэмжээнд 6 банк бус санхүүгийн байгууллага гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүргэж байгаа ба нийт зээлдэгчдийн 63.2 хувь нь уг үйлчилгээг хүртэж байна.

Дижитал санхүүгийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүйсийн ялгаа байхгүй буюу нийт хэрэглэгчдийн 50.4 хувь нь эмэгтэй, 49.6 хувь нь эрэгтэй байна. Харин зээлийн чанараар нь ангилан харвал нийт зээлдэгчдийн 93.2 хувь нь хэвийн, 3.9 хувь нь хугацаа хэтэрсэн, 2.9 хувь нь чанаргүй зээлдэгчид байна.

Зураг 55. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /хүйсээр/

Зураг 56. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /зээлийн чанараар/

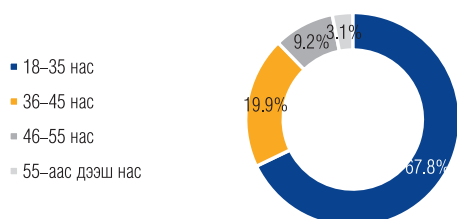

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

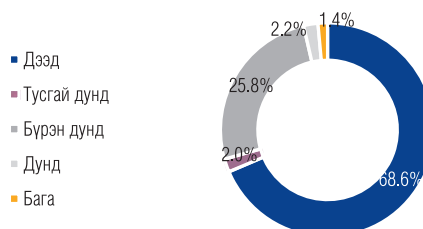
18–35 насны иргэд дижитал санхүүгийн үйлчилгээг бусад бүлгээс илүү хэрэглэж байна. Тухайлбал 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг хэрэглэгчдийн 67.8 хувь нь 18–35 нас, 19.9 хувь нь 36–45 нас, 9.2 хувь нь 46–55 нас, харин үлдсэн

3.1 хувь нь 55–аас дээш насны иргэд байна. Харин нийт зээлдэгчдийн 68.6 хувь нь дээд боловсролтой, 2.0 хувь нь тусгай дунд, 25.8 хувь нь бүрэн дунд, 2.2 хувь нь дунд боловсролтой байна.

Зураг 57. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /насны ангиллаар/

Зураг 58. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /боловсролын түвшнээр/

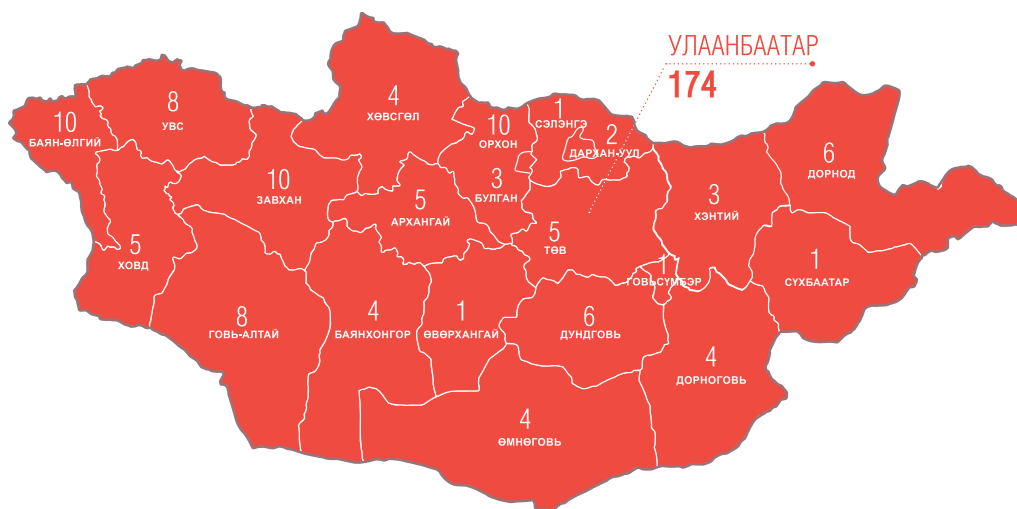
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Тайлант улиралд тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа явуулж буй 275 хадгаламж, зээлийн хоршооноос 174 ХЗХ нийслэл Улаанбаатар хотод, 101 ХЗХ хөдөө, орон нутагт бүртгэлтэй

байна. Газарзүйн байршлаар харвал, баруун бүсэд харьяалагдах хадгаламж, зээлийн хоршоо харьцангуй их байна.

Зураг 59: ХЗХ-дын тоо, аймгаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй хоршоодын 40.6 хувь нь баруун бүсэд, 9.9 хувь нь зүүн бүсэд, 26.7 хувь нь хангайн бүсэд, 22.8 хувь нь төвийн бүсэд байршиж байна. Харин

Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй 186 ХЗХ-ны 91.9 хувь нь төвийн зургаан дүүрэгт, 8.1 хувь нь алслагдмал гурван дүүрэгт байна.

Хүснэгт 7: ХЗХ-дын нийт тоо байршлаар

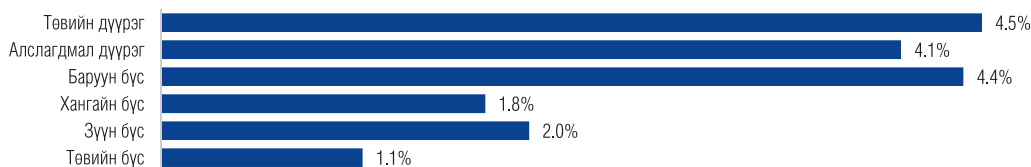
Байршил	2018.И	2019.И	Өөрчлөлт	
	ХЗХ тоо	ХЗХ тоо	Дүн	Хувь
Баруун бүс	38	41	3	7.9%
Зүүн бүс	12	10	(2)	-16.7%
Хангайн бүс	29	27	(2)	-6.7%
Төвийн бүс	24	23	(1)	-4.2%
Төвийн дүүрэг	171	160	(11)	-6.4%
Алслагдмал дүүрэг	15	14	(1)	-6.7%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын гишүүдийг 18–64 насны хүн амд харьцуулан тооцсон хүртээмжийн үзүүлэлтийг байршлаар харуулвал Монгол Улсын хэмжээнд 2019 оны 2 дугаар улиралд 6.0 хувь, хөдөө орон нутагт 2.2 хувь, Улаанбаатар хотод 4.5 хувь байна. Энэхүү үзүүлэлтийг байршлаар

харвал, алслагдмал дүүрэгт хамгийн их буюу 4.1 хувьтай байгаа бол төвийн дүүргүүдэд 4.5 хувьтай байна. Харин орон нутгаар, төвийн бүсэд хамгийн бага буюу 1.1 хувьтай байгаа бол хамгийн их нь баруун бүсэд буюу 4.4 хувьтай байна.

Зураг 60: 18–64 насны хүн амын тоонд нийт гишүүдийн эзлэх хувь /байршил–бүсээр/

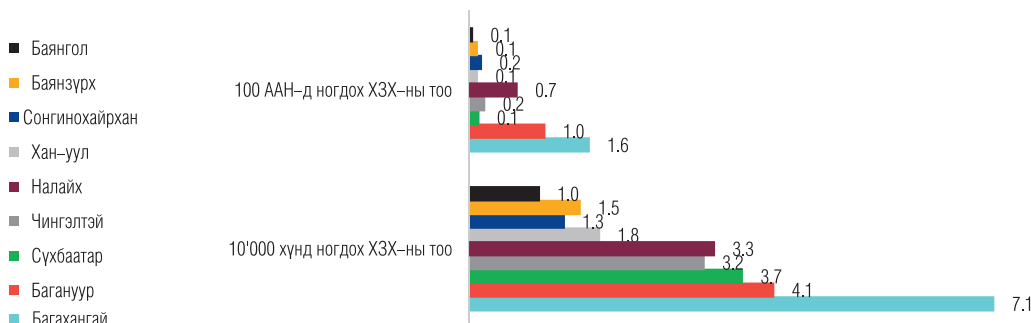

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоод гишүүддээ санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлж ажиллах нь хүртээмжийн нэг чухал үзүүлэлт бөгөөд үүнийг 18–64 насны 10,000 хүнд ногдох, 100 ААН–д ногдох ХЗХ–дын тоогоор илэрхийлж болно. 100 ААН–д ногдох үзүүлэлтээр Баганхангай үүрэг 1.6, Багануур дүүрэг 1.0 дүнгээр хамгийн сайн байгаа бол Баянгол болон Баянзүрх дүүргүүд хамгийн

бага үзүүлэлттэй байна. Харин 18–64 насны 10,000 хүнд ногдох ХЗХ–дын тоогоор Багахангай болон Сүхбаатар дүүрэг хамгийн өндөр байгаа бол Баянгол дүүрэг мөн адил хамгийн бага үзүүлэлттэй байна. Учир нь тухайн дүүрэгтэй харьцуулагдаж буй ААН болон 18–64 насны хүн амын тоо их, бага байгаатай холбоотой юм.

Зураг 61: ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /дүүргээр/

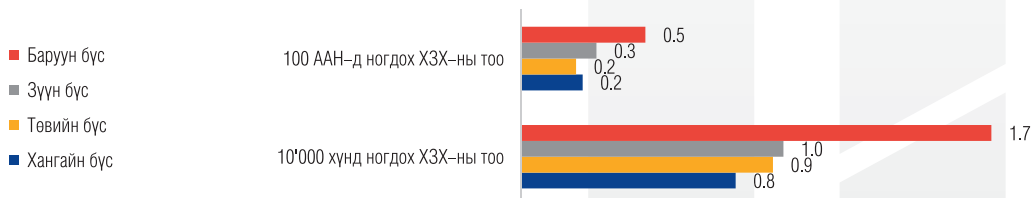

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хүртээмжийн үзүүлэлтийг хөдөө орон нутгийн 4 бүсээр ангилж харахад баруун бүс 10,000 хүнд ногдох, 100 ААН–д ногдох ХЗХ–дын тоогоор бусад бүсээс илүү сайн үзүүлэлттэй байна.

Мөн хөдөө орон нутгийн хүртээмжийн үзүүлэлт нийслэл Улаанбаатар хотоос илүү жигд тархсан хандлага ажиглагдаж байна.

Зураг 62: ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /бүсээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

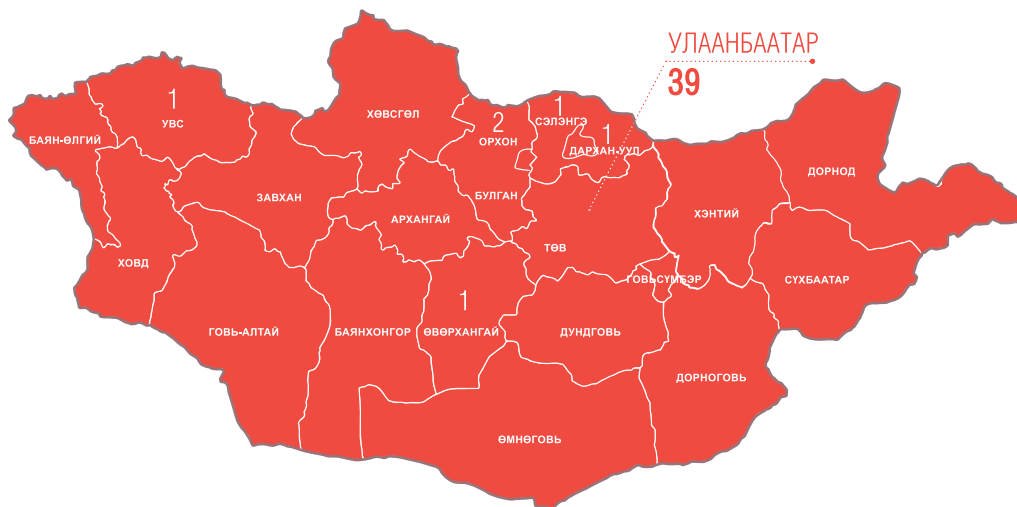

3.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 45 батлан даалт гаргасны дийлэнх нь буюу 39 нь Улаанбаатар хотод олгосон батлан даалт байсан

бол Увс, Өвөрхангай, Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймгуудад тус тус 1 батлан даалтыг, харин Орхон аймагт 2 батлан даалт гаргасан байна.

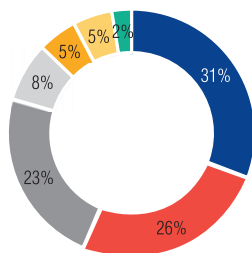
Зураг 63: Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, газар зүйн байршлаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 64: Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, дүүргээр

- Сүхбаатар дүүрэг
- Баянзүрх дүүрэг
- Баянгол дүүрэг
- Хан-Уул дүүрэг
- Чингэлтэй дүүрэг
- Сонгинохайрхан дүүрэг
- Налайх дүүрэг

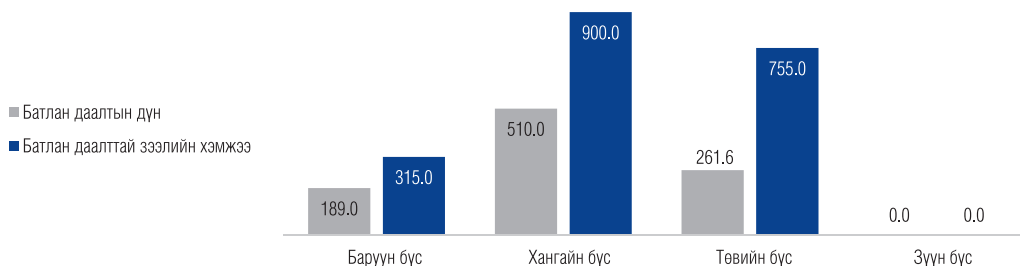
Тайлант улиралд Сүхбаатар дүүрэгт хамгийн их буюу 12, Баянзүрх дүүрэгт 10, Баянгол дүүрэгт 9, Хан-Уул дүүрэгт 3, Чингэлтэй болон Сонгинохайрхан дүүргүүдэд тус тус 2, Налайх дүүрэгт 1 батлан даалтыг гаргасан бол Багануур, Багахангай дүүргүүдэд батлан даалт гаргаагүй байна.

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Олгосон батлан даалтын дүнг газар зүйн байршлаар харахад төвийн бүсэд хамгийн их буюу 3 батлан даалт гарсан ба нийт 900.0 сая

төгрөгийн зээлд 510.0 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна. Харин зүүн бүсийн хувьд зээлийн батлан даалт олгоогүй байна.

Зураг 65: Олгосон батлан даалтын хэмжээ, бүсээр /сая төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатар хотын хувьд батлан даалт олгосон дүүргүүдээс Сүхбаатар дүүрэгт хамгийн өндөр буюу 4.9 тэрбум төгрөгийн зээлд 2.8 тэрбум төгрөгийн батлан даалт гаргасан бол Налайх

дүүрэгт хамгийн бага буюу 324.5 сая төгрөгийн зээлд 194.7 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна.

Зураг 66: Олгосон батлан даалтын хэмжээ, дүүргээр /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нэг батлан даалтад ногдох дүнгээр Улаанбаатар хотын хувьд Чингэлтэй дүүрэг хамгийн өндөр буюу 395.0 сая байгаа бол Сонгинохайрхан дүүрэгт хамгийн бага буюу 99.0 сая төгрөг байна. Харин бүс нутгаар үзвэл Төвийн бүс нэг батлан даалтад олгосон дүнгээр хамгийн бага буюу 130.8

сая төгрөг байна. Харин уг үзүүлэлт Баруун бүсэд хамгийн өндөр дүнтэй байгаа буюу нэг батлан даалтын дундаж дүн 189.0 сая төгрөг байна. Улаанбаатар хотын нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ нь 195.7 сая төгрөг байна.

Зураг 67: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, дүүргээр

Зураг 68: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, бүсээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

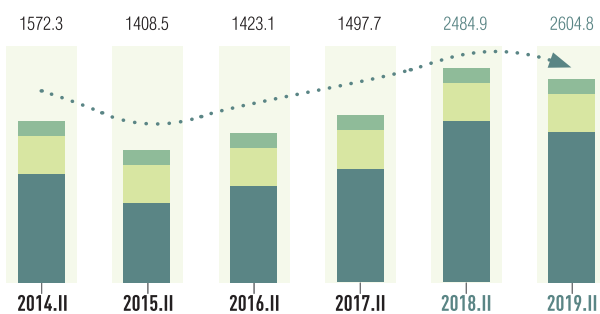
НИЙТ АРИЛЖААНЫ ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН

90.5 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ҮҮНЭЭС:

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ /тэрбум төгрөг/

TOP 20 ИНДЕКС

2018.II 21,021.8 нэгж

2019.II 20785.2 нэгж

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧДЫН АРИЛЖААНД ЭЗЛЭХ ХУВЬ

ХУВЬЦААНЫ АНХДАГЧ ЗАХ
ЗЭЭЛИЙН АРИЛЖАА
36.9 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ГАДААДЫН ИРГЭН

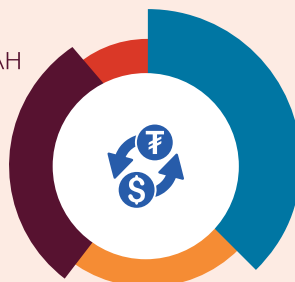
14.4%

ДОТООДЫН ААН

27.8%

ДОТООДЫН ИРГЭН

36.9%

ГАДААДЫН ААН

20.9%

ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

2018.11

2019.11

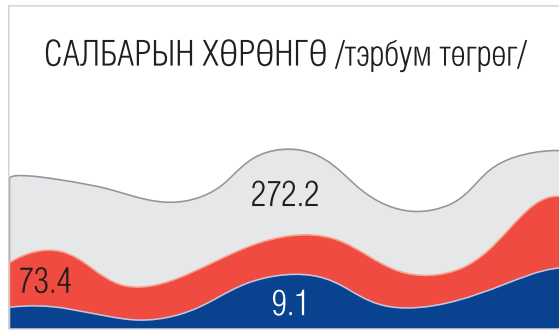
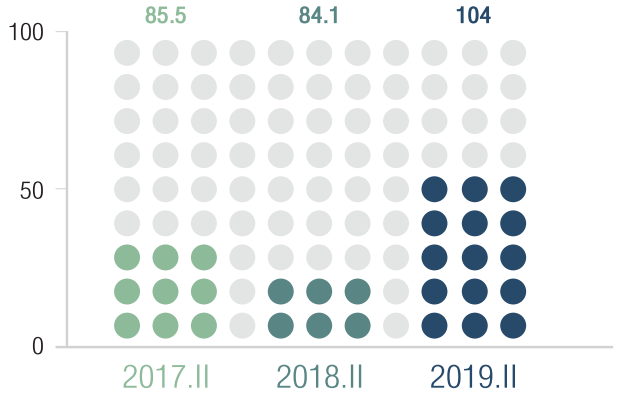
282.2
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

САЛБАРЫН НИЙТ
ХӨРӨНГИЙН ӨСӨЛТ

25.7%

354.7
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

НИЙТ ХУРААМЖИЙН ОРЛОГО /тэрбум төгрөг/

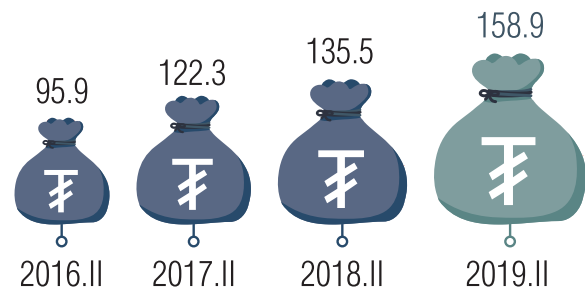

■ ЕРДИЙН ДААТГАЛ ■ УРТ ХУГАЦААНЫ ДААТГАЛ
■ ДАВХАР ДААТГАЛ

Даатгалын салбарын нийт хураамжийн орлого

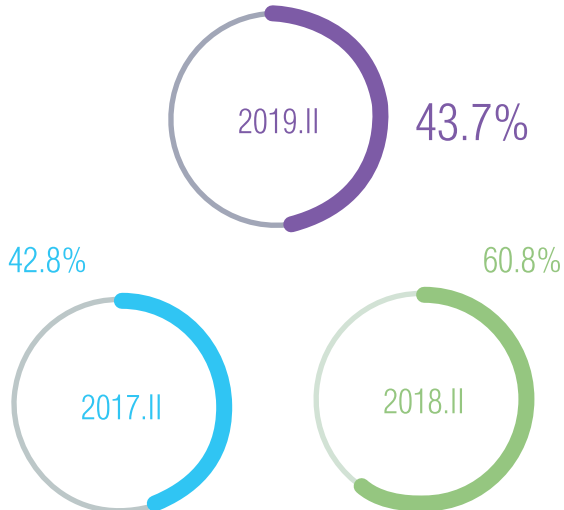
23.7%-аар өсөв

ДААТГАЛЫН НӨӨЦ САН /тэрбум төгрөг/

НИЙТ НӨХӨН ТӨЛБӨР
25.7
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ХОХИРОЛ НӨХӨЛТИЙН ХАРЬЦАА

- Ердийн даатгалын компани 15
- Урт хугацааны даатгалын компани 1
- Давхар даатгалын компани 2
- Даатгалын зуучлагч компани 52
- Даатгалын хохирол үнэлэгч компани 26
- Даатгалын төлөөлөгч 2493

ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

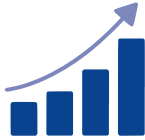
2018.II

2019.II

176.1
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ХӨРӨНГИЙН ӨСӨЛТ
19.5%

210.5
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

37.4%

2018.II

НИЙТ ОРЛОГЫН ӨСӨЛТ

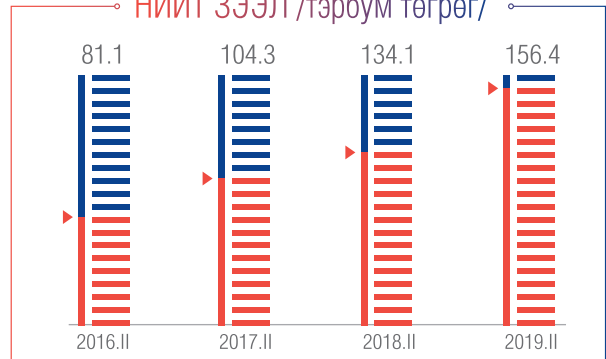
26.3%

2019.II

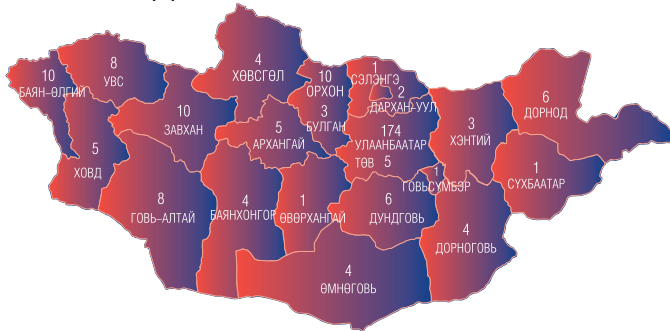
НИЙТ ХАДГАЛАМЖ /тэрбум төгрөг/

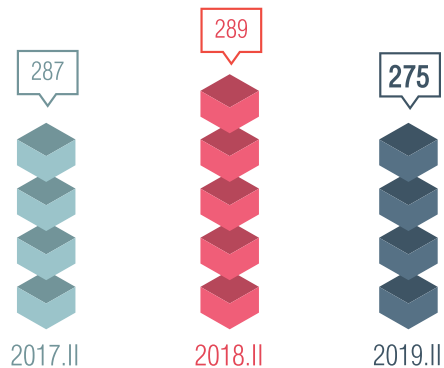
НИЙТ ЗЭЭЛ /тэрбум төгрөг/

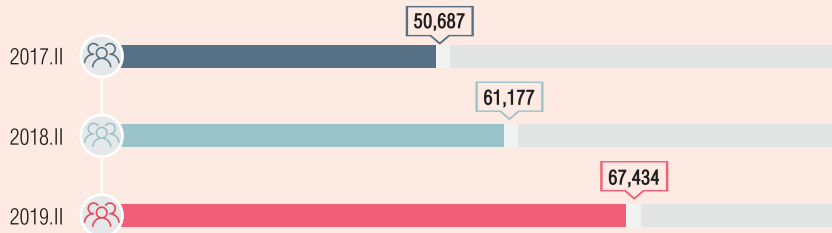
УЛААНБААТАР ХОТОД **174** ХЗХ
ХӨДӨӨ ОРОН НУТАГТ **101** ХЗХ

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо

НИЙТ
ГИШҮҮДИЙН
ТОО

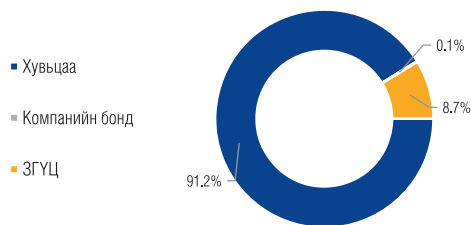
4

БҮТЭЭГДЭХҮҮН,
ҮЙЛЧИЛГЭЭ

4.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар хөрөнгийн зах зээлд нийт 90.5 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий арилжаа хийгдсэн. Нийт арилжааны дүнг бүтцээр нь авч үзвэл хувьцааны арилжаа 91.2 хувь, ЗГҮЦ–ны хоёрдогч зах зээлийн арилжаа 8.7 хувь, компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн арилжаа 0.1 хувийг тус тус бүрдүүлж байна.

Зураг 69: Нийт арилжааны бүтэц /бүтээгдэхүүнээр/

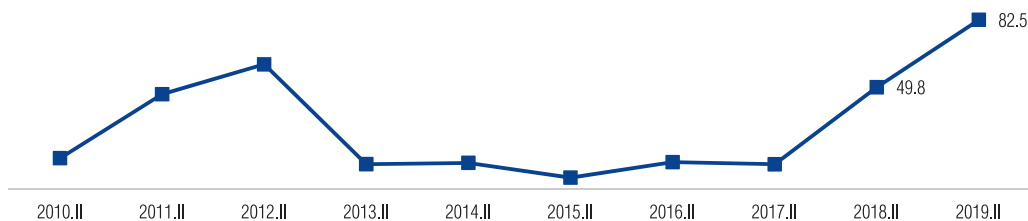

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцааны арилжаа: Тайлант улиралд МХБ болон МҮЦБ–ээр дамжуулан нийт 82.5 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдсэн бөгөөд

энэ нь өмнөх оны мөн үеийн дүнгээс 32.8 тэрбум төгрөгөөр буюу 65.9 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 70: Хувьцааны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

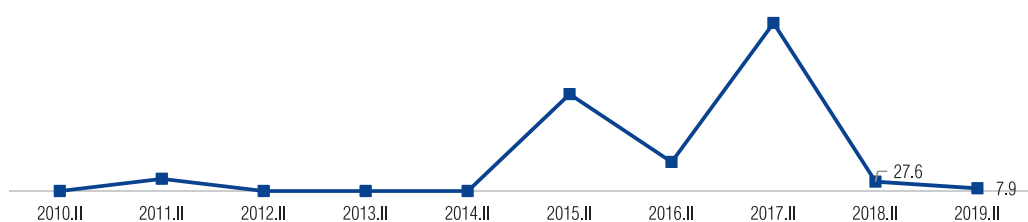

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ЗГҮЦ–ны арилжаа: Тайлант хугацаанд ЗГҮЦ–ны анхдагч зах зээлийн арилжаа явагдаагүй бол ЗГҮЦ–ны хоёрдогч зах зээлд 79.9 мянган ширхэг

үнэт цаасыг 7.9 тэрбум төгрөгөөр арилжсан бөгөөд энэ нь өмнөх оны мөн үеийн дүнтэй харьцуулахад 19.6 тэрбум төгрөгөөр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 71: Засгийн газрын үнэт цаасны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

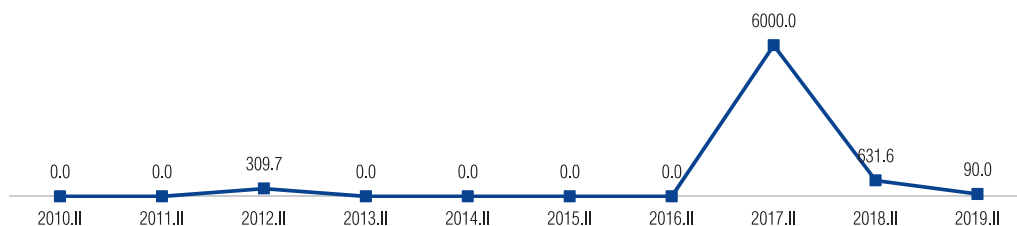

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа: Тайлант хугацаанд компанийн өрийн хэрэгслийг хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 9.0 мянган ширхэг

өрийн хэрэгслийг 90.0 сая төгрөгөөр тус тус арилжаалав.

Зураг 72: Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа /сая төгрөгөөр/

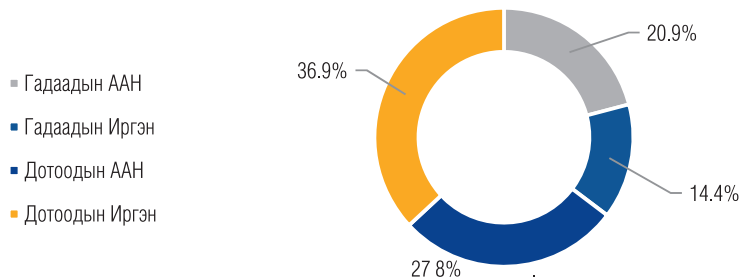

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хэмжээ: 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар хувьцааны, ЗГҮЦ-ны болон компанийн өрийн хэрэгслийн нийт арилжааны дүнг хөрөнгө оруулагчдын эзлэх

хувиар ангилан авч үзвэл дотоодын иргэн 36.9 хувь, дотоодын ААН 27.8 хувь, гадаадын иргэн 14.4 хувь, гадаадын ААН 20.9 хувийг тус тус бүрдүүлсэн.

Зураг 73: Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцаат компанийн мэдээлэл: Тайлант хугацаанд СЗХ-ны үнэт цаасны дэлгэрэнгүй бүртгэлд нийт 307 компани бүртгэлтэй байна. Харин арилжаа

эрхлэх байгууллагуудад 200, ҮЦТХТ-д 328 ХК тус тус бүртгэлтэй байна.

Хүснэгт 8: Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц

Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц	СЗХ	Арилжаа эрхлэх байгууллага	"ҮЦТХТ" ХХК
Төрийн өмчит	31	18	21
Төрийн өмчийн оролцоотой	19	10	23
Хувийн өмчит	257	172	284
Нийт	307	200	328

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.2. ХАА–н гаралтай бараа, түүхий эдийн зах зээл

ХАА–н гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа: Тайлант улиралд Хөдөө аж ахуйн биржээр нийт 523.0 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий ямааны

ноолуур, хонины ноос, тэмээний ноос, завод ноос, адууны шир арилжаалагдсан бөгөөд нийт арилжааны бүтцийг Зураг 18–д харуулав.

Зураг 74: Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

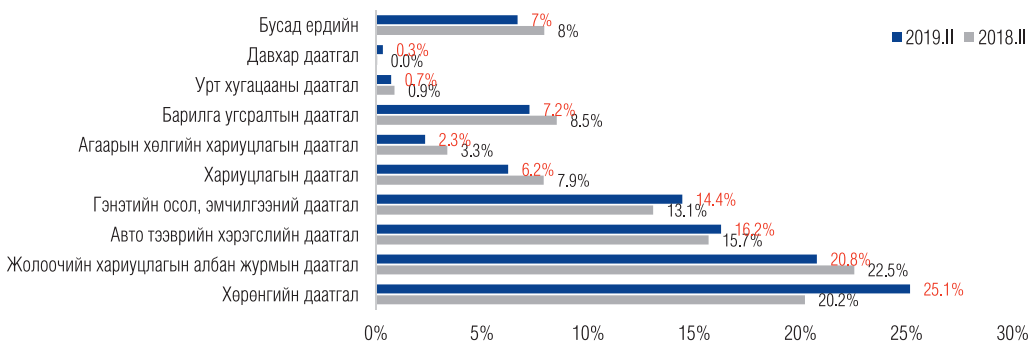
Даатгалын зах зээл дээр ердийн, урт хугацааны болон давхар даатгалын нийт 23 хэлбэрийн даатгалын бүтээгдэхүүн арилжаалагдаж байна. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалаас бусад бүх хэлбэрийн даатгал нь сайн дурын үндсэн дээр хийгдэж байгаа билээ.

Тайлант хугацаанд даатгалын зах зээлийн хэмжээнд нийт 104 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажилласнаас ердийн даатгал 102.9 тэрбум төгрөг буюу нийт хураамжийн орлогын 99 хувь, урт хугацааны даатгал 0.7 тэрбум төгрөг

буюу 0.7 хувь, давхар даатгал 0.3 тэрбум төгрөг буюу 0.3 хувийг бүрдүүлэв. Харин нийт нөхөн төлбөрийн зардалд ердийн даатгал 25.4 тэрбум төгрөг буюу 98.6 хувь, урт хугацааны даатгал 347 сая төгрөг буюу 1.4 хувийг, давхар даатгал 18.5 сая төгрөг буюу 0.07 хувийг эзэлж байна.

Даатгалын компанийн хураамжийн орлогын 70 гаруй хувийг хөрөнгийн даатгал, жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал болон гэнэтийн осол, эмчилгээний даатгал бүрдүүлж байна.

Зураг 75: Даатгалын хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

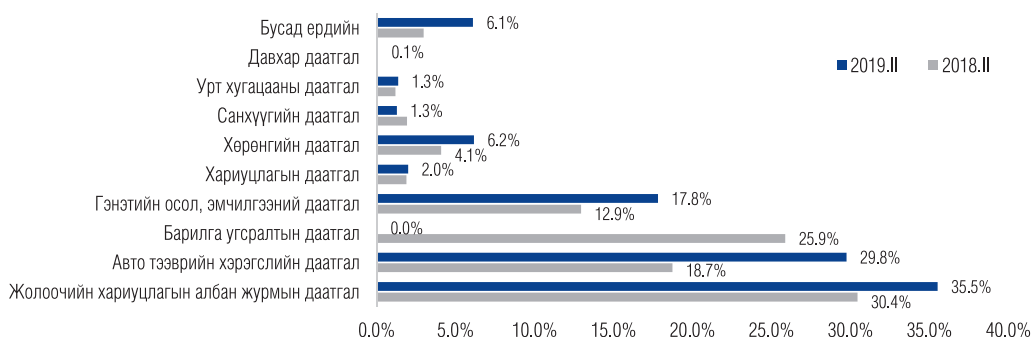

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Харин нийт нөхөн төлбөрийн зардалын бүтцийн хувьд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал, барилга угсралтын даатгал, гэнэтийн осол, эмчилгээний даатгалын бүтээгдэхүүнүүд нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 80 гаруй хувийг бүрдүүлсэн байна. Нийт хураамжийн орлогын бүтцэд хөрөнгийн даатгал хамгийн их хувийг

бүрдүүлсэн бол нийт нөхөн төлбөрийн зардалд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал хамгийн их хувийг эзэлж байна. Түүнчлэн тайлант улиралд авто тээврийн хэрэгслийн даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал нэмэгдсэн ба 2018 оны хоёрдугаар улиралд нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 18.7 хувь байсан бол тайлант улиралд 29.8 хувь болж өсчээ.

Зураг 76: Даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал /бүтээгдэхүүнээр/

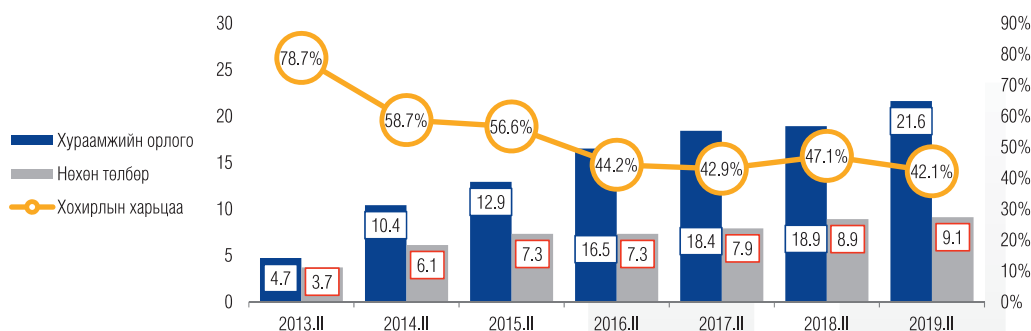

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Албан журмын даатгал: Манай улсад энэхүү даатгалын бүтээгдэхүүн 2012 оноос бий болсон бөгөөд албан журмын даатгалын нэг бүтээгдэхүүн

үйлчилгээ байгаа нь жолоочийн албан журмын хариуцлагын даатгал юм.

Зураг 77: Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хураамж, нөхөн төлбөр /тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Жолоочийн хариуцлагын даатгалын хураамжийн орлого 2018 оны хоёрдугаар улиралд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 2.7 хувийн өсөлтийг үзүүлж байсан бол тайлант улиралд 14.3 хувийн

өсөлттэй байлаа. Улмаар жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын нийт хураамжийн орлого тайлант улиралд 21.6 тэрбум төгрөг болж, нийт даатгалын хураамжийн орлогын 20.8 хувийг

эзэлж байна. Харин нөхөн төлбөрийн хувьд өнгөрсөн оны мөн үед 12.7 хувийн өсөлттэй байсан бол энэ оны тайлант улиралд 2.3 хувийн өсөлттэй буюу 9.1 тэрбум төгрөгийн нөхөн төлбөр гарсан байгаа нь салбарын нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 35.5 хувийг бүрдүүлжээ. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын хохирлын харьцаа 2013 оноос хойш ерөнхийдөө буурах хандлагатай байгаа бөгөөд тайлант улиралд мөн өмнөх үеэс буурсан үзүүлэлттэй байна.

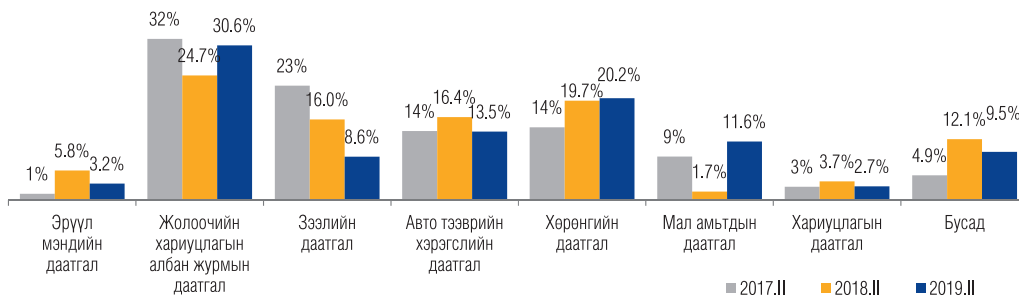
Тус даатгалын бүтээгдэхүүний нөхөн төлбөр болон хураамжийн орлогын харьцааны 7 жилийн хоёрдугаар улирлын дунджийг авч үзвэл 52.2 хувь байгаа юм. Харин тайлант улиралд дундажаас харьцангуй доогуур 42.1 хувийн үзүүлэлттэй байлаа.

Даатгалын зуучлагчид: Тайлант улиралд даатгалын зуучлагчид нийт 40.6 их наяд төгрөгийн үнэлгээ бүхий даатгалын бүтээгдэхүүнийг зуучилж, зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын дүн 25.3 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин даатгалын зуучлагчдын зуучлалын

шимтгэлийн орлого өнгөрсөн оны мөн үед 1.7 тэрбум төгрөг байсан бол тайлант улиралд мөн үеэс 3.5 тэрбум төгрөгөөр өсөж 5.2 тэрбум төгрөгт хүрэв.

Сүүлийн 3 жилийн зуучилсан даатгалын хураамжийн орлого болон зуучлалын шимтгэлийн орлогыг даатгалын бүтээгдэхүүний зах зээлд эзлэх хувь хэмжээгээр харьцуулсан үзүүлэлтийг доорх графикт дүрсэллээ. 2014 оноос хойш зах зээл дэх төвлөрөлт саарч, даатгалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний төрөлжилт бий болсноор даатгалын нэг бүтээгдэхүүний зах зээлд давамгайлах хандлага өөрчлөгдөх болсон. Тухайлбал 2010 онд хөрөнгийн даатгал зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын 60 орчим хувийг бүрдүүлж байсан бол 2019 оны хоёрдугаар улирлын байдлаар зах зээлийн 20.2 хувийг эзэлж байна. Тайлант улиралд зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогод жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын бүтээгдэхүүн хамгийн их буюу 30.6 хувийг эзэлж байна.

Зураг 78: Зуучилсан даатгалын нийт хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

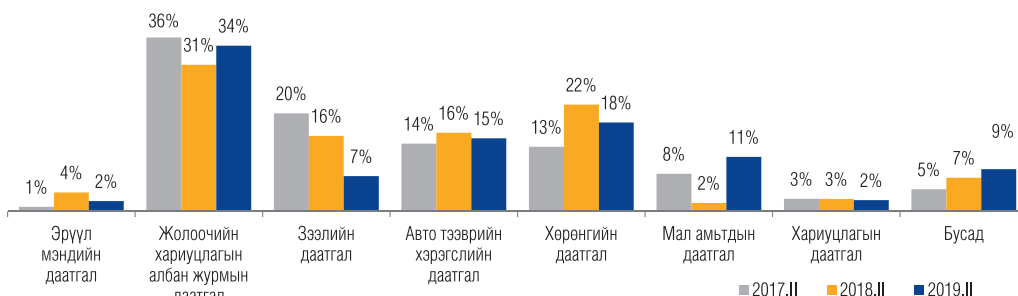

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын зуучлагчдын хувьд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хөрөнгийн даатгал, зээлийн даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгалын бүтээгдэхүүн нь нийт зуучилсан хураамжийн орлого болон зуучлалын шимтгэлийн орлогын ихэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

Харин сүүлийн жилүүдэд бусад даатгалын бүтээгдэхүүн, тэр дундаа гэнэтийн осол эмчилгээний даатгал, агаарын хөлгийн даатгалын зуучлалын зах зээлд эзлэх хувь өсөх төлөвтэй байна. Тухайлбал 2019 оны хоёрдугаар улиралд зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын 5.6 хувийг гэнэтийн осол эмчилгээний даатгал, 2.1 хувийг агаарын хөлгийн даатгал тус тус эзэлж байна.

Зураг 79: Зуучлалын шимтгэлийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

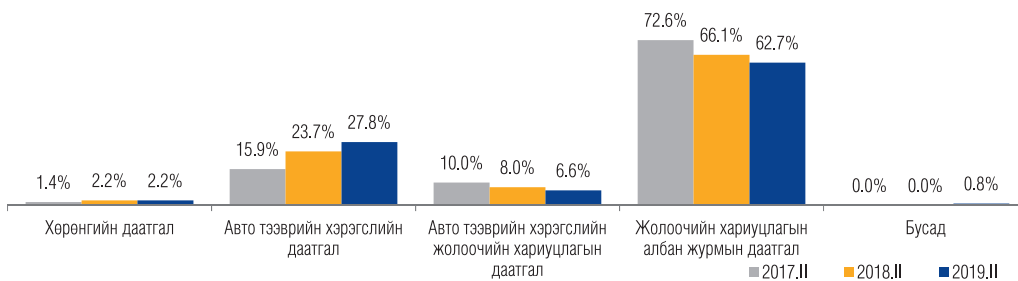

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын хохирол үнэлэгчид: Тайлант улиралд даатгалын хохирол үнэлэгч компаниуд нийт 12797 хохирлыг 84.4 тэрбум төгрөгөөр үнэлэв. Нийт

хохирол үнэлгээний орлого өнгөрсөн жилийн мөн үетэй харьцуулахад 114.3 сая төгрөгөөр өсөж, 532.3 сая төгрөгт хүрэв.

Зураг 80: Даатгалын хохирлын тоо /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улирлын даатгалын хохирол үнэлгээний орлогын бүтцийг авч үзвэл жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал 48.8 хувь, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал 34.9 хувь,

хөрөнгийн даатгал 8.2 хувь, авто тээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал 7 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг 81: Даатгалын хохирол үнэлгээний орлого /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд зааснаар Монгол улсад үйл ажиллагаагаа явуулж буй банк бус санхүүгийн байгууллагууд зээл, төлбөрийн баталгаа гаргах, төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах, цахим төлбөр тооцоо мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ, гадаад валютын арилжаа, итгэлцлийн үйлчилгээ, богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх, хөрөнгө оруулалт санхүүгийн чиглэлээр мэдээлэл зөвлөгөө өгөх,

факторингийн үйлчилгээ, үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалахтай холбоотой санхүүгийн зуучлалын үндсэн үйл ажиллагаа гэсэн үндсэн 10 үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлж байна. Эдгээрээс зээлийн үйл ажиллагааг нийт 492 банк бус санхүүгийн байгууллага, гадаад валютын арилжааг 154 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаагаар тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

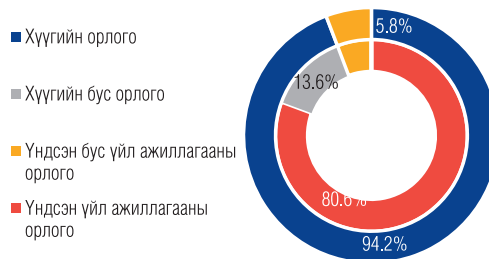
Зураг 82: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, үйлчилгээний төрлөөр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний орлого: 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого 164.7 тэрбум төгрөгт хүрсэн бөгөөд нийт орлогын 94.2 хувийг үндсэн үйл ажиллагааны орлого буюу хүүгийн болон хүүгийн бус орлого бүрдүүлж байна. Үүнээс нийт орлогын 80.6 хувь буюу 132.8 тэрбум төгрөгийг хүүгийн орлого, 13.6 хувь нь буюу 22.4 тэрбум төгрөгийг хүүгийн бус орлого бүрдүүлж байна

Зураг 83: Үйл ажиллагааны орлого, төрлөөр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 84: Хүүгийн бус орлого

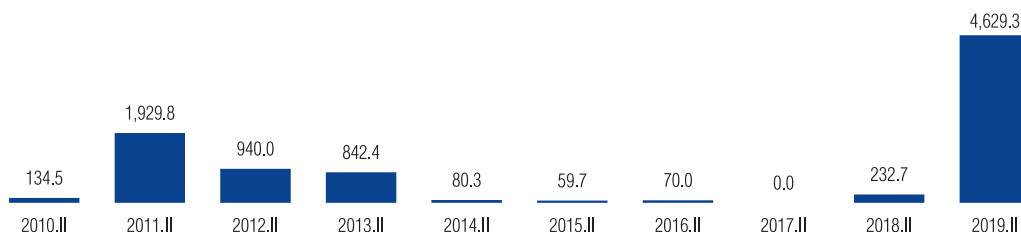

Хүүгийн бус орлогын 59.0 хувийг үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн орлого, 14.1 ханш болон үнэлгээний тэгшитгэлийн орлого, 8.5 хувийг гадаад валютын арилжааны орлого, 2.0 хувийг мөнгөн гуйвуулгын орлого, 0.5 хувийг санхүүгийн зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх үйлчилгээний орлого, 15.8 хувийг бусад орлого тус тус бүрдүүлж байна.

Факторингийн үйлчилгээ: Өмнө дурдсанчлан банк бус санхүүгийн байгууллагуудын дийлэнх нь зөвхөн зээлийн үйлчилгээг эрхэлж орлогын ихэнх хувиа хүүгийн орлогоос олдог. Гэхдээ банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь нийт 10 төрлийн үйл ажиллагааг эрхлэх боломжтой байдаг ба цөөн тооны байгууллагууд факторинг, итгэлцэл, болон мөнгөн гуйвуулга, валютын үйлчилгээг дагнан болон бусад үйлчилгээтэй хавсран эрхэлж байна.

Факторингийн үйлчилгээ гэдэг нь зээлдүүлэгч буюу үүрэг гүйцэтгүүлэгчээс мөнгөн төлбөрийн үүргийг шаардах эрхээ гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах, энэхүү эрхийг хүлээн авагч нь эрхээ хэрэгжүүлэх болон үүсэн гарах үр дагаврыг бүхэлд нь хариуцах үйл ажиллагааг хэлдэг. 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар салбарын хэмжээнд нийт 4.6 тэрбум төгрөгийн факторингийн цэвэр авлага бүртгэлтэй байна.

Зураг 85: Факторингийн үйлчилгээний цэвэр авлага /сая төгрөгөөр/

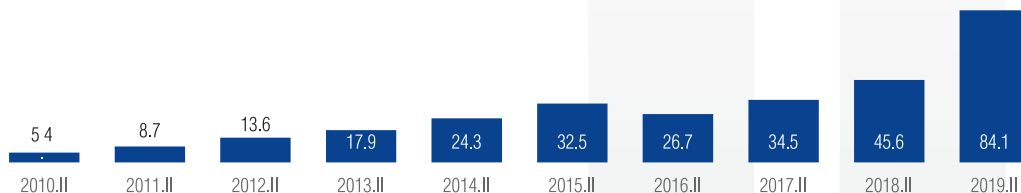

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Итгэлцлийн үйлчилгээ: Итгэлцлийн үйлчилгээ гэдэг нь итгэл хүлээлэгчийн активыг үнэгүйдлээс хамгаалж, ашиг олж өгөх зорилгоор тэдгээртэй харилцан тохиролцсон гэрээний үндсэн дээр итгэл хүлээгчээс нэр бүхий активыг түр хугацаанд хянах, ашиглах, захиран зарцуулах үйл ажиллагааг хэлдэг.

Салбарын хэмжээнд нийт 31 банк бус санхүүгийн байгууллага итгэлцлийн үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг эзэмшиж байгаа хэдий ч тайлант улиралд 27 банк бус санхүүгийн байгууллага уг үйлчилгээг эрхэлж байна. Тэдгээрийн үзүүлсэн итгэлцлийн үйлчилгээний нийт өглөг 84.1 тэрбум төгрөг байгаа ба өмнөх оны мөн үеэс 84.6 хувиар өссөн дүнтэй байна.

Зураг 86: Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/

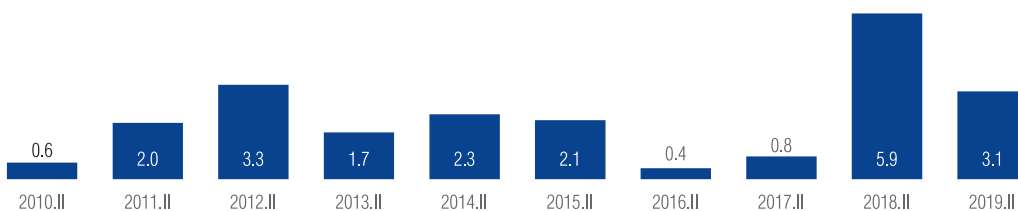
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь мөнгөн гуйвуулга, цахим төлбөр тооцооны үйлчилгээг эрхлэх боломжтой байдаг бөгөөд салбарын хэмжээнд нийт 24 байгууллага уг үйлчилгээг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаагаас

тайлант улиралд 7 нь уг үйлчилгээнээс орлого олсон байна.

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагууд мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээнээс нийт 3.1 тэрбум төгрөгийн орлогыг олжээ.

Зураг 87: Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/

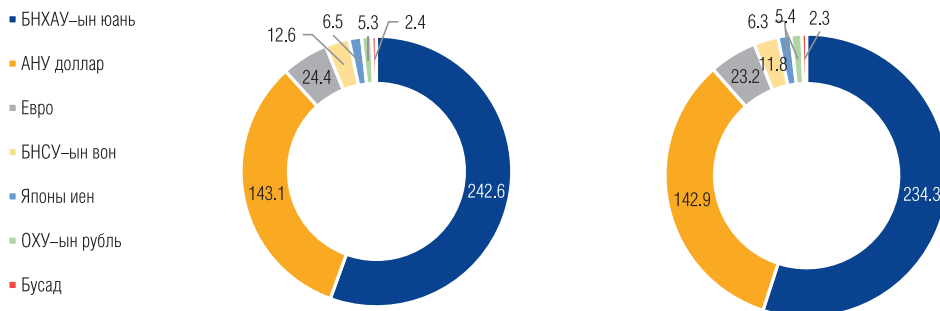

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Гадаад валют арилжааны үйлчилгээ: Салбарын хэмжээнд 154 банк бус санхүүгийн байгууллага гадаад валют арилжааны үйлчилгээ үзүүлж байна. 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар эдгээр байгууллагууд нийт 436.9 тэрбум төгрөгтэй тэнцэхүйц гадаад валютыг худалдаж аван, 426.1 тэрбум төгрөгтэй тэнцэхүйц гадаад валютыг худалдан борлуулсан байна.

Тайлант улиралд нийт 16 төрлийн валютаар арилжаа хийгдсэнээс хамгийн өндөр дүнтэй нь БНХАУ-ын юань байгаа ба нийт 242.6 тэрбум төгрөгийн юанийг худалдан авч, 234.3 тэрбум төгрөгийн юанийг худалдан борлуулсан байна. БНХАУ-ын юанийн дараагаар хамгийн их арилжаалагдсан валют нь АНУ-ын доллар болон евро байна.

Зураг 88: Гадаад валют арилжааны худалдаж авсан, худалдсан дүн /тэрбум төгрөгөөр /

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

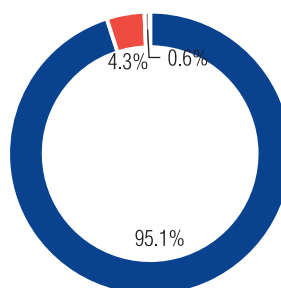
4.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүүгийн орлого өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 26.6 хувиар өсөж 23.4 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Нийт хүүгийн орлогын хамгийн өндөр хувийг буюу 95.1 хувийг зээлийн хүүгийн орлого эзэлж байна. Хүүгийн орлогыг бүрдүүлэгч зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого өнгөрсөн оноос 5.4 хувиар өсөж

149.1 сая төгрөгт хүрсэн бол банк санхүүгийн байгууллагаас авсан хүүгийн орлого 0.6 хувиар өсөж 1.0 тэрбум төгрөг, санхүүгийн түрээсийн орлого 392.0 мянган төгрөг хүрчээ. Харин хүүгийн цэвэр орлого өнгөрсөн оноос 25.4 хувиар өсөж тайлант онд 9.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Зураг 89: Хүүгийн орлогын бүтэц /хувиар/

- Зээлийн хүүгийн орлого
- Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан хүүгийн орлого
- Зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого
- Үнэт цаасны хүүгийн орлого

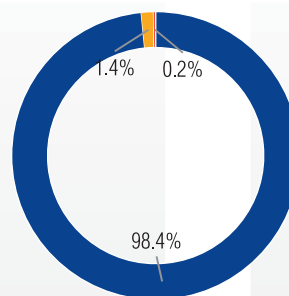
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүүгийн зардал өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 27.4 хувиар өсөж 13.8 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Нийт хүүгийн зардлын хамгийн өндөр хувийг буюу 98.4 хувийг хадгаламжийн хүүгийн зардал эзэлж байна. Түүнчлэн хүүгийн зардлын 1.4

хувийг эзэлж буй банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал өмнөх оны мөн үеэс 35.7 хувиар буурч 189.4 сая төгрөг, мөн санхүүгийн түрээсийн хүүгийн зардал 39.7 хувиар буурч 2.5 сая төгрөгт хүрчээ.

Зураг 90: Хүүгийн зардлын бүтэц /хувиар/

- Хадгаламжийн хүүгийн зардал
- Банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал
- Санхүүгийн түрээсийн хүүгийн зардал
- Бусад хүүгийн зардал

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

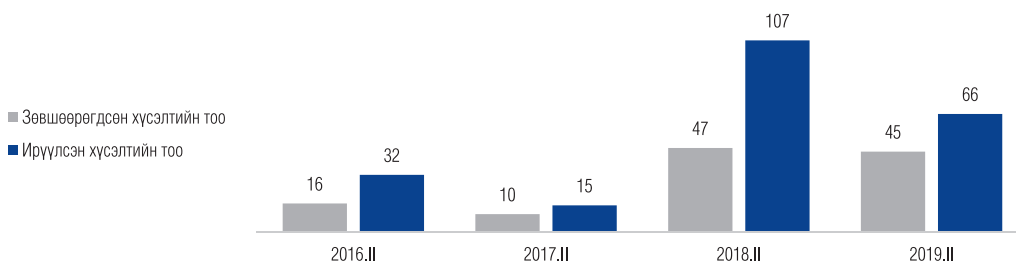

4.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 2 дугаар улиралд батлан даалт гаргуулах нийт 66 хүсэлт ирснээс 45 хүсэлт нь зөвшөөрөгдсөн байна. Ирүүлсэн хүсэлтийн тоо нь

өмнөх оны мөн үеэс буурсан буюу 1.6 дахин бага дүнтэй байна.

Зураг 91: Батлан даалт гаргуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийн тоо

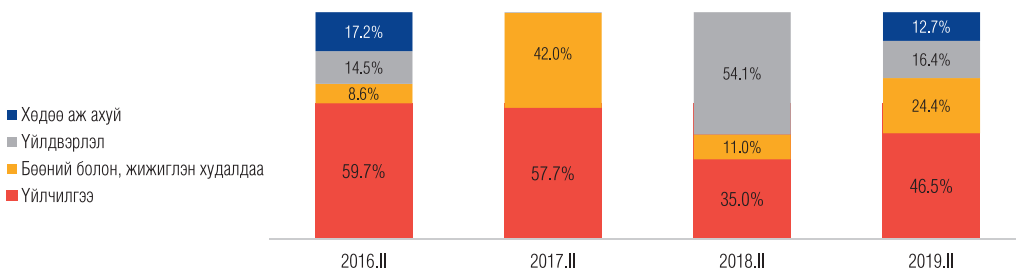

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын хэмжээг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ангилан харвал нийт дүнгийн дийлэнх нь буюу 46.5 хувь нь үйлчилгээний салбарт, 24.4 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт, 16.4 хувь нь үйлдвэрлэлийн

салбарт, үлдсэн 12.7 хувь хөдөө аж ахуйн салбарт олгогдсон байна. Өмнөх оны мөн үед үйлдвэрлэлийн салбарт батлан даалт түлхүү гаргаж байсан бол тайлант улиралд үйлчилгээний салбарт гаргасан батлан даалт нийт батлан даалтын дийлэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

Зураг 92: Шинээр гаргасан батлан даалт, эдийн засгийн салбараар

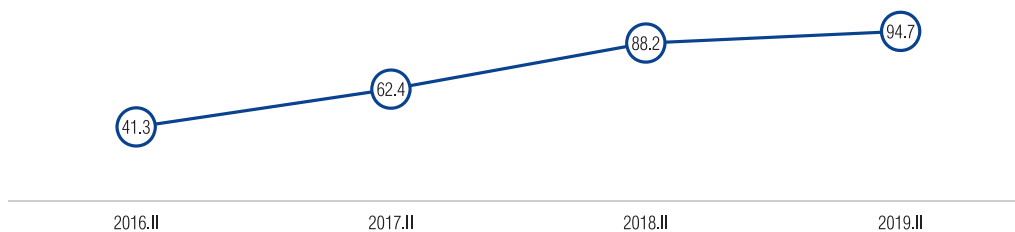

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2016 оны сүүл үеэс эхлэн батлан даалт гаргах дундаж хугацаа өссөн дүнтэй байгаа бөгөөд 2019 оны 2 дугаар улиралд гаргасан батлан даалтын дундаж хугацаа 94.7 сар буюу 7.9 жил байна.

Ингэснээр 2019 оны 2 дугаар улирал нь өмнөх онуудаас батлан даалтын дундаж хугацаагаараа хамгийн их дүнтэй болж байна.

Зураг 93: Батлан даалт гаргах дундаж хугацаа /сараар/

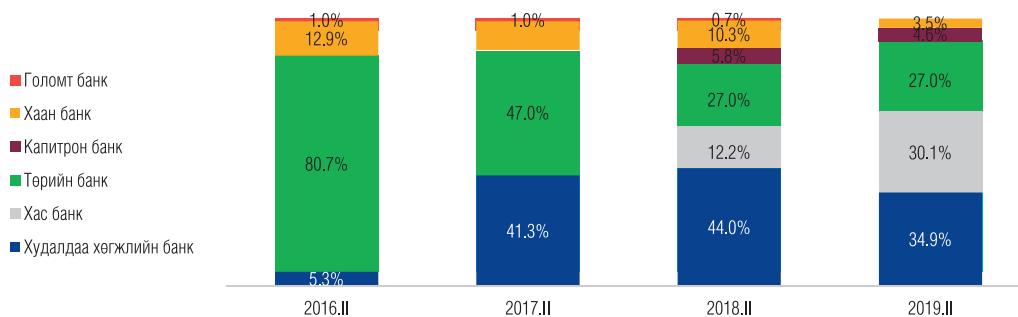

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 2 дугаар улиралд Сангаас гаргасан батлан даалтын 34.9 хувийг Худалдаа хөгжлийн банк, 30.1 хувийг Хас банк, 27.0 хувийг Төрийн

банк, 4.6 хувийг Капитрон банк, 3.5 хувийг Хаан банкны зээлд гаргасан батлан даалт тус тус бүрдүүлж байна.

Зураг 94: Шинээр гаргасан батлан даалт, арилжааны банкаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

АШИГТ

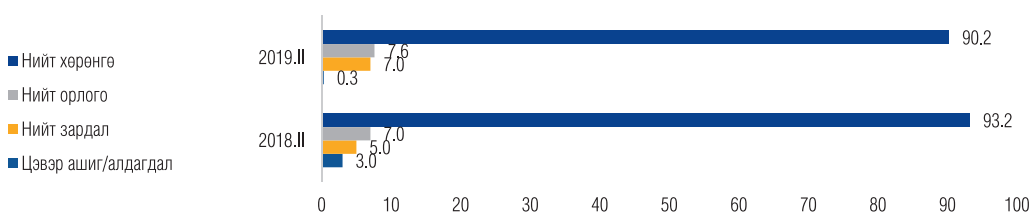
АЖИЛЛАГАА

5.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Үнэт цаасны компани: Тайлант хугацаанд хөрөнгийн зах зээлд 52 ҮЦК тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байна. 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлого 7.6 тэрбум төгрөг, нийт зардал 7.0 тэрбум төгрөг, цэвэр ашиг 348.9 сая төгрөг байна.

Мөн энэ хугацаанд ҮЦК-уудын нийт хөрөнгө 90.2 тэрбум төгрөг байгаа бөгөөд хөрөнгийн бүтцийн 89.8 хувийг эргэлтийн хөрөнгө, 10.2 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлсэн байна.

Зураг 95: Үнэт цаасны компаниудын орлогын болон балансын тайлангийн үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/

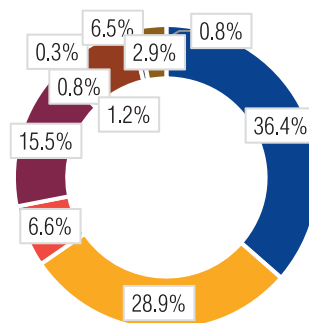
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлогын хэмжээ 7.6 тэрбум төгрөг байна. Орлогын бүтцийг задлан авч үзвэл брокерын үйл ажиллагааны орлого 36.4 хувь, андеррайтерийн үйл ажиллагаа 28.9 хувь, хөрөнгө оруулалтын

зөвлөхийн үйл ажиллагааны орлого 6.6 хувь, үнэт цаасны арилжааны цэвэр орлого 15.5 хувь, түрээсийн орлого 1.2 хувь, хүүний орлого 6.5 хувь, ногдол ашгийн орлого 0.8 хувь, бусад орлого 2.9 хувь байна.

Зураг 96: Үнэт цаасны компаниудын орлогын бүтэц

- Брокерын үйл ажиллагааны орлого
- Андеррайтерийн үйл ажиллагааны орлого
- Хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйл ажиллагааны орлого
- Үнэт цаасны арилжааны цэвэр орлого
- Бусад үйл ажиллагааны орлого
- Үнэт цаасны үнэлгээний тэгшитгэлийн цэвэр орлого
- Түрээсийн орлого
- Хүүний орлого
- Ногдол ашгийн орлого
- Бусад орлого

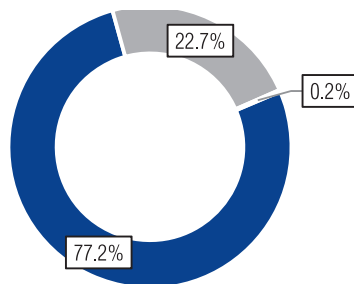
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд ҮЦК-уудын нийт зардал 7.0 тэрбум төгрөг байгаагаас борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын

зардал 77.2 хувь, санхүүгийн зардал 22.7 хувь, бусад зардал 0.2 хувийг эзэлж байна.

Зураг 97: Үнэт цаасны компаниудын зардлын бүтэц

- Борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал
- Санхүүгийн зардал
- Бусад зардал

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант хугацаанд салбарын нэгтгэлд хамрагдсан нийт 51 ҮЦК-уудаас 30 үнэт цаасны компани алдагдалтай, 21 үнэт цаасны компани ашигтай ажилласан байна. Алдагдалтай ажилласан үнэт цаасны компаниудын хувьд албан татвар

төлбөр хураамжийн зардал, түрээсийн болон ашиглалтын зардал зэрэг тогтмол шинжтэй үйл ажиллагааны зардлуудаас хамааран алдагдал хүлээсэн байна.

Хүснэгт 9: Үнэт цаасны компаниудын орлогын хураангуй тайлан /тэрбум төгрөгөөр/

	2018.II	2019.II	Зөрүү
Нийт орлого	7.03	7.63	0.60
Үйл ажиллагааны орлого	6.50	6.76	0.26
Түрээсийн орлого	0.08	0.09	0.01
Хүүгийн орлого	0.31	0.50	0.19
Ногдол ашгийн орлого	0.01	0.06	0.05
Бусад орлого	0.13	0.22	0.09
Нийт зардал	4.98	6.98	2.00
Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал	4.69	5.39	0.70
Санхүүгийн зардал	0.28	1.58	1.30
Бусад зардал	0.01	0.01	0.00
Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)	-0.05	0.002	0.05
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)	0.00	-0.0003	0.00
Бусад ашиг (алдагдал)	1.28	-0.11	-1.39
Татвар төлөхийн өмнөх ашиг (алдагдал)	3.28	0.54	-2.74
Татварын зардал	0.25	0.19	-0.06
Татварын дараах ашиг (алдагдал)	3.03	0.35	-2.68
Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)	3.03	0.35	-2.68

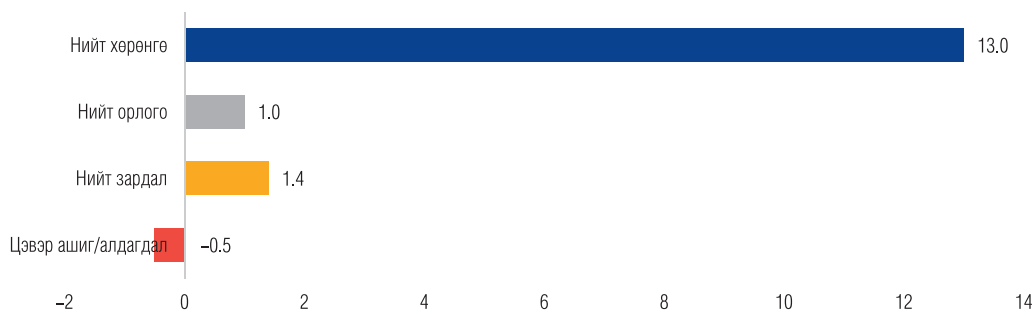
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2018 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 52 ҮЦК Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж байсан бөгөөд 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлого 2018 оны мөн үеийнхээс 0.6 тэрбум төгрөгөөр өссөн. Харин нийт зардал өмнөх оны мөн үеийнхээс 2.0 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд санхүүгийн зардал 1.3 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь нөлөөлөв. Харин тайлант үеийн цэвэр ашиг 2.7 тэрбум төгрөгөөр буурчээ.

Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани: 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 20 ХОМК Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж байна. Нэгтгэлд хамрагдсан ХОМК-уудын нийт хөрөнгө 13.0 тэрбум төгрөгтэй тэнцэж байгаа бөгөөд 84.4 хувийг эргэлтийн хөрөнгө, 15.6 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлж байна. Харин орлогын дүн 1.0 тэрбум төгрөг, зардал 1.4 тэрбум төгрөг, тайлант үеийн цэвэр алдагдал -0.5 тэрбум төгрөгтэй тус тус тэнцэж байна.

Зураг 98. Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компаниудын орлогын болон балансын үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөг/

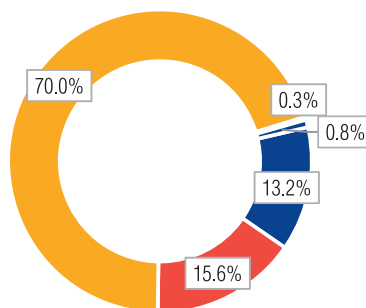
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ХОМК-уудын орлого 1.0 тэрбум төгрөг. Орлогын бүтцийг задлан авч үзвэл хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн

үйл ажиллагааны орлого 13.2 хувь, хүүгийн орлого 70.0 хувь, ногдол ашгийн орлого 0.3 хувь, бусад орлого 0.8 хувь байна.

Зураг 99. ХОМК-уудын орлогын бүтэц

- Хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйл ажиллагааны орлого
- Бусад үйл ажиллагааны орлого
- Хүүгийн орлого
- Ногдол ашгийн орлого
- Бусад орлого

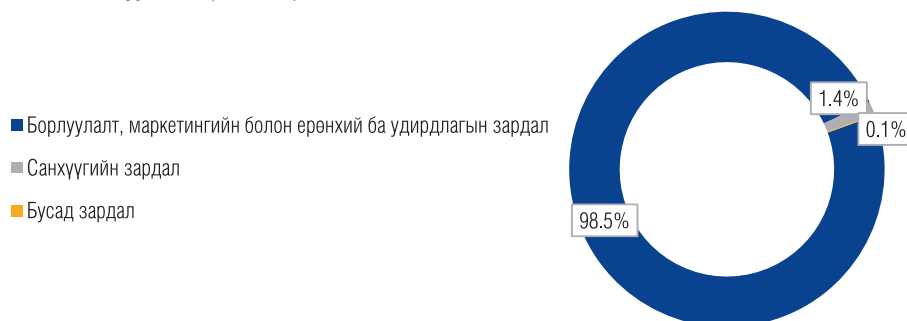

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд ХОМК–уудын нийт зардал 1.4 тэрбум төгрөг байсан. Нийт зардлын бүтцийг авч үзвэл борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий

ба удирдлагын зардал 98.5 хувь, санхүүгийн зардал 1.4 хувь, бусад зардал 0.1 хувийг эзэлж байна.

Зураг 100. ХОМК–уудын зардлын бүтэц

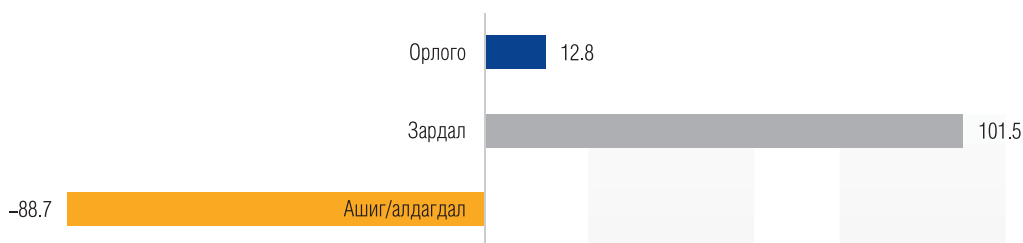

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Кастодианы үйл ажиллагаа: 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр 3 банк кастодианы үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Тайлант улиралд нийт кастодиан банкуудын орлого 12.8 сая төгрөг, нийт зардал 101.5 сая төгрөгтэй тэнцэж, 88.7 сая төгрөгийн алдагдалтай ажиллав.

Орлогыг бүтцээр задлан авч үзвэл, кастодианы үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн орлого дийлэнх хувийг эзэлж байгаа бөгөөд үлдсэн хэсгийг бусад орлого бүрдүүлж байгаа бол зардлын дийлэнх хувийг цалин, хөлс бүрдүүлж байна.

Зураг 101. Кастодиан банкуудын орлогын тайлангийн хураангуй /сая төгрөг/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Кастодианы харилцагчдын дансны бүтцийг ангилан харвал активын дийлэнх буюу 76.5 хувийг кастодиан дахь үнэт цаас эзэлж байгаа

бол пассив талын 74.9 хувийг хөрөнгө оруулалтын сангийн хөрөнгө эзэлж байна.

Зураг 102. Кастодиан банкуудын балансын бүтэц

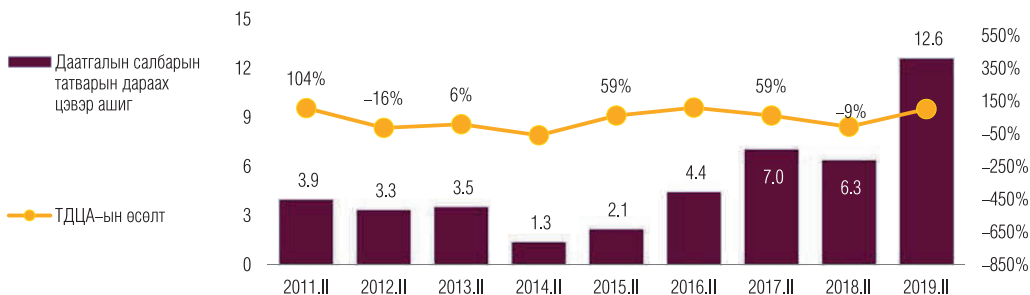
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.2 ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын цэвэр ашиг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 6 тэрбум төгрөгөөр өсөж 12.6 тэрбум төгрөг болсон байна. Татварын дараах цэвэр ашгийн өсөлтийг бүлэглэн авч үзвэл цэвэр ашгийн хэмжээ буурсан

9 даатгалын компани, 50% хүртэлх өсөлттэй 1 даатгалын компани, 50%–100%–ийн өсөлттэй 2 даатгалын компани, 100%–аас дээш өсөлттэй 5 даатгалын компани байна.

Зураг 103: Цэвэр ашиг

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Голлох харьцаанууд: Хохирол нөхөлтийн харьцаа тайлант улиралд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 17.1 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байв.

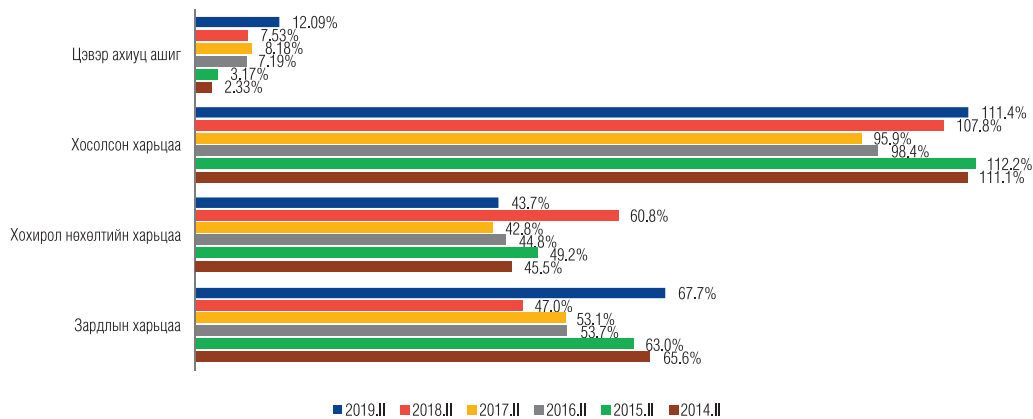
Харин зардлын харьцаа өмнөх оны мөн үеэс 20.7 хувиар өсөж 67.7 хувь болж өсчээ. Зардлын харьцаа өсөхөд ердийн даатгалын компаниудын үйл ажиллагааны зардал өсөлт ихээхэн нөлөөлсөн байна.

Салбарын хэмжээнд зардлын хосолсон харьцааг

авч үзвэл нөхөн төлбөр болон үйл ажиллагааны зардал нийт орлогод тооцсон хураамжийн орлогын 111.4 хувьтай тэнцэв. Зардлын хосолсон харьцаа өнгөрсөн оны мөн үеэс 3.6 хувиар өссөн байна.

Даатгалын салбарын цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа тайлант улиралд өссөн үзүүлэлттэй байна. 2017 оны мөн үед 8.2 хувь, 2018 оны 2 дугаар улиралд 7.5 хувь байсан бол 2019 оны 2 дугаар улиралд 12.1 болсон байна.

Зураг 104: Цэвэр ахиуц ашиг, хосолсон харьцаа

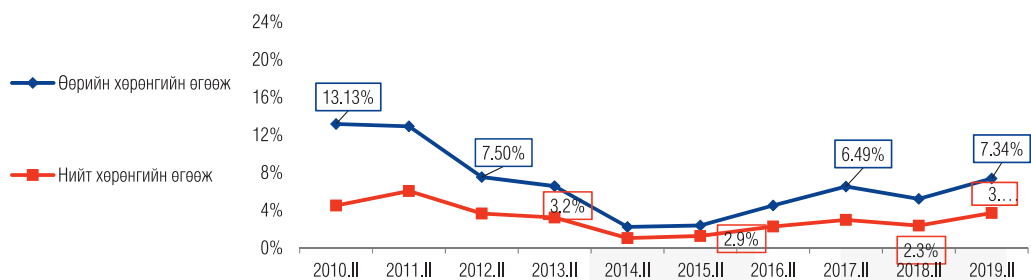
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Ашигт ажиллагааны коэффициент: Салбарын өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг хоёрдугаар улирлаар харьцуулан харвал 2010 оны мөн үед хамгийн өндөр буюу 13.3 хувь байсан бол 2014 онд уг үзүүлэлт хамгийн доод цэгтээ хүртэл буурч 2.2 хувьд хүрсэн билээ. 2014 оноос хойш өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн харьцаа өсөх хандлагатай байгаа бөгөөд тайлант хугацаанд өмнөх оны мөн үеэс 2.2 пунктээр өссөнөөр 7.3 хувьд хүрсэн

үзүүлэлттэй байна.

Нийт хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн графикайн чиглэлд ижил төлөв ажиглагдаж байна. 2014 оны нэгдүгээр улиралд нийт хөрөнгийн өгөөж хамгийн доод цэгтээ буюу 1 хувьд хүрсэн хэдий ч дараагийн жилүүдэд сэргэж эхэлсэн. Тайлант улиралд нийт хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үеэс 1.3 пунктээр өсөж 3.7 хувь болсон байна.

Зураг 105: Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж

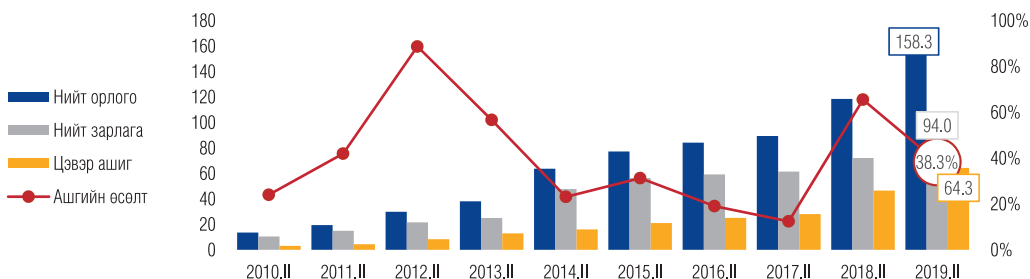
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.3 БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ашиг, түүний өсөлт: Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 33.6 хувиар буюу 39.8 тэрбум төгрөгөөр өсөж 158.3 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол,

нийт зарлага өмнөх оны мөн үеэс 30.6 хувиар буюу 22.0 тэрбум төгрөгөөр өсөн 94.0 тэрбум төгрөгт хүрчээ. ББСБ-уудын орлогын өсөлт болон тэдгээрийн хангаж буй ажлын байр нэмэгдэж байгаатай холбоотойгоор салбарын төлж буй

Зураг 106: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын орлого, зарлага, ашгийн динамик /тэрбум төгрөгөөр/

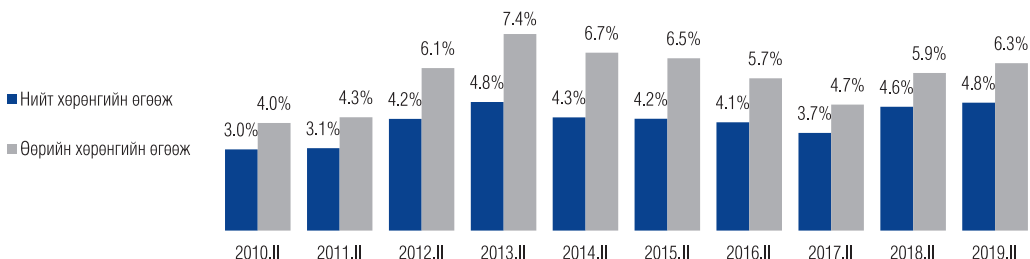

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

татварын хэмжээ нэмэгдлээ. Нийгмийн даатгалд төлж буй шимтгэл 1.8 тэрбум төгрөг, орлогын албан татварын хэмжээ 7.9 тэрбум төгрөг болж, 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар нийт 9.8 тэрбум төгрөгийг улсад төлсөн нь өмнөх улирлаас 38.6 хувиар өссөн дүнтэй байна.

Салбарын хэмжээнд 538 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаагаас 438 банк бус санхүүгийн байгууллага нь 68.1 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 89 банк бус санхүүгийн байгууллага нь 3.9 тэрбумын алдагдалтай ажиллаж, харин 11 банк бус санхүүгийн байгууллага нь тайлант улиралд үйл ажиллагаа явуулаагүй байна.

Зураг 107: Нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж

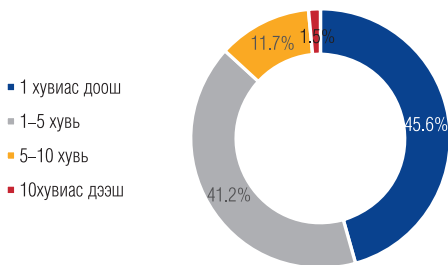
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт хөрөнгийн болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж: Банк бус санхүүгийн салбарын хэмжээнд нийт хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үеэс 0.2 пунктээр өсөж 4.8 хувь, өөрийн хөрөнгийн өгөөж 0.4 пунктээр өсөж 6.3 хувь тус тус хүрсэн байна.

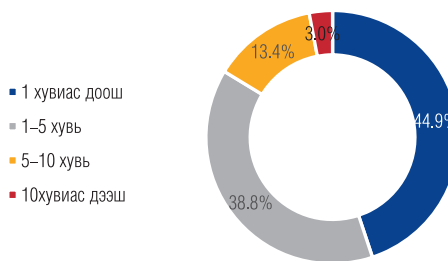
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг тооцоход 45.6 хувь

нь 1 хувиас доош, 41.2 хувь нь 1–5 хувь, 11.7 хувь нь 5–10 хувь, 1.5 хувь нь 10 хувиас дээш нийт хөрөнгийн өгөөжтэй ажилласан бол 44.9 хувь нь 1 хувиас бага, 38.8 хувь нь 1–5 хувь, 13.4 хувь нь 5–10 хувь, 3.0 хувь нь 10 хувиас дээш өөрийн хөрөнгийн өгөөжтэй ажилласан байна.

Зураг 108: Нийт хөрөнгийн өгөөж

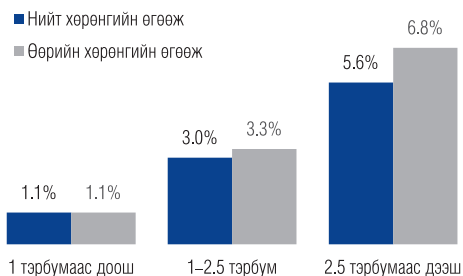

Зураг 109: Өөрийн хөрөнгийн өгөөж

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 110: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн өгөөжийн медиан утга, хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр

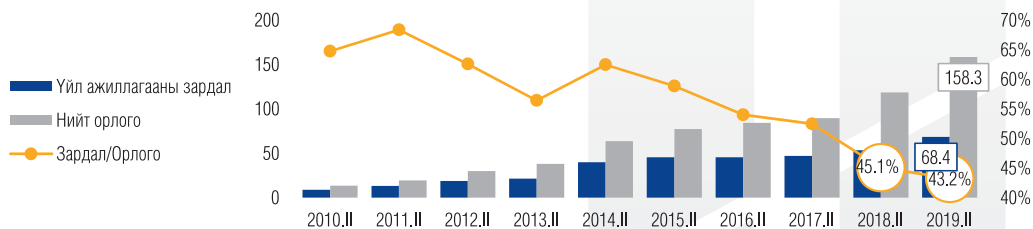
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн ангиллаар харахад 1 тэрбумаас доош хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 1.1 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй, 1-2.5 тэрбум төгрөгийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 3.0 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй, 2.5 тэрбум төгрөгөөс дээш хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 5.6 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй байна.

Зардал, орлогын харьцаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нэг төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар хэдэн төгрөгийн зардал гаргаж буйг тооцдог харьцаа болох зардал, орлогын харьцаа тайлант улиралд 43.2 хувь гарсан буюу өмнөх оны мөн үеэс 1.9 нэгжээр буурчээ. Өөрөөр хэлбэл банк бус санхүүгийн байгууллагууд 100 төгрөгийн

орлого олохын тулд дунджаар 43 төгрөгийн зардал гаргаж байна гэсэн үг юм. Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал орлогын харьцаа буурсан нь банк бус санхүүгийн байгууллагуудын үр ашигт байдал нэмэгдэж буйг харуулж байна.

Зураг 111: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал, орлогын харьцаа

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

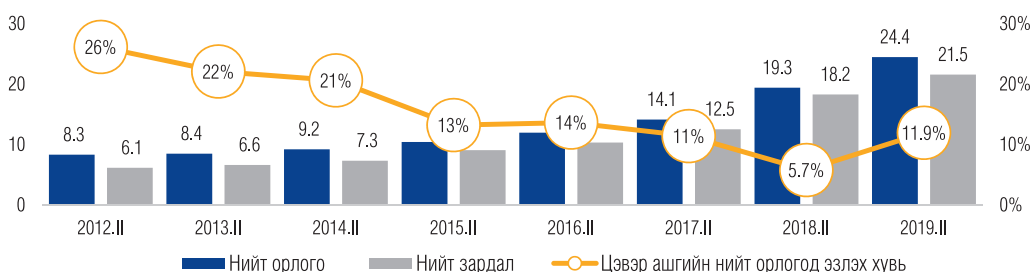

5.4 ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Нийт орлого, зардал: Хадгаламж, зээлийн хоршооны цэвэр ашгийн нийт орлогод эзлэх хувь 2012 оноос хойш буух хандлагатай байсан бол тайлант 2019 оны хоёрдугаар улиралд өссөн байна. Салбарын нийт орлого, зардал аажмаар өссөөр байгаа ба тайлант улиралд ХЗХ-д нийт

24.4 тэрбум төгрөгийн орлого, 21.5 тэрбум төгрөгийн зардал, 2.9 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай ажилласан байна. Үйл ажиллагааны зардал нийт зардлын 26.8 хувийг эзлэх бөгөөд үүнд боловсон хүчний зардал хамгийн их буюу 64.7 хувиар нөлөөлсөн.

Зураг 112: ХЗХ-дын орлого ба зардал /тэрбум төгрөгөөр/

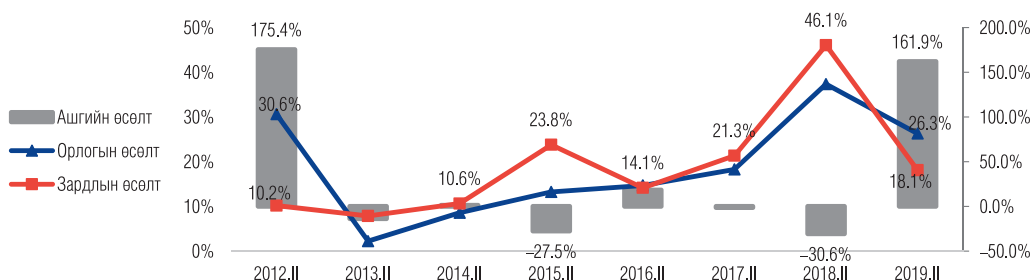

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Цэвэр ашиг: 2019 оны хоёрдугаар улиралд салбарын нийт ашиг 2.9 тэрбум төгрөгт хүрч өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.6 дахин өссөн үзүүлэлттэй байв. Харин нийт орлогын дүн 24.4

тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 26.3 хувиар, зарлагын дүн 21.5 тэрбум төгрөгт хүрч 18.1 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 113: Ашигт ажиллагааны өсөлт /хувиар/

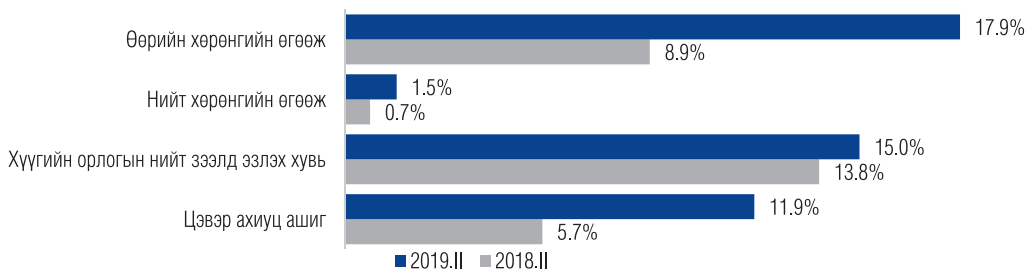

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Голлох харьцаанууд: ХЗХ-дын өөрийн хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 9.0 пунктээр өсөж 17.9 хувьд хүрлээ. Нийт хөрөнгийн өгөөж 0.8 пунктээр өсөж 1.5 хувь болсон бол гишүүдэд олгож буй зээлийн хүүгийн орлогын

нийт зээлд эзлэх хувь 1.2 пунктээр өсөж 15.0 хувь болжээ. Харин цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа өмнөх оны мөн үеэс 6.2 пунктээр өсөж 11.9 хувь болсон байна.

Зураг 114: Голлох харьцаанууд

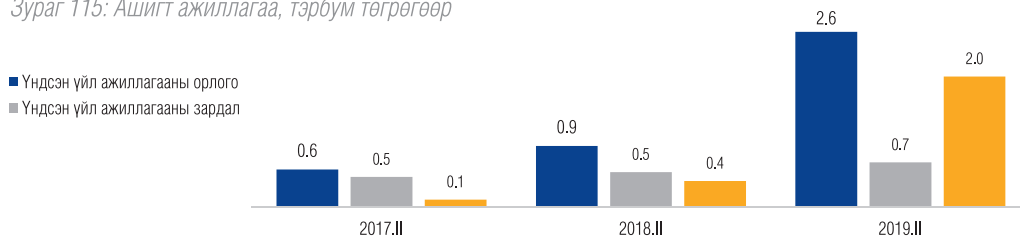
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.5 ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар зээлийн батлан даалтын сан 2.6 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 0.7 тэрбум төгрөгийн зардалтай ажилласнаар 2.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна. Үндсэн үйл ажиллагааны орлогын 88.9 хувийг

гишүүдийн татварын орлого /хүүгийн орлого/, үлдсэн 11.1 хувийг батлан даалт, хураамж, шимтгэлийн орлого бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд Сангийн цэвэр орлогын дүн өмнөх оны мөн үеэс 5.0 дахин өссөн дүнтэй байна.

Зураг 115: Ашигт ажиллагаа, тэрбум төгрөгөөр

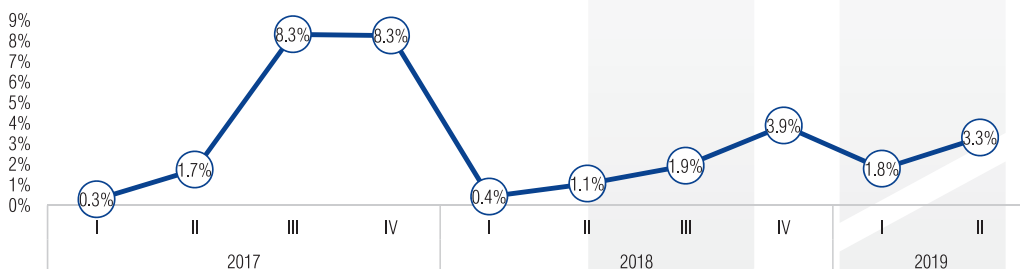

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн өгөөж 3.3 хувьтай байгаа ба өмнөх улирлаас 0.3 нэгжээр, өмнөх оны мөн

үеэс 2.2 нэгжээр өссөн дүнтэй байна. /2019 оны II ороогүй байна/

Зураг 116: Нийт хөрөнгийн өгөөж

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

0.356987

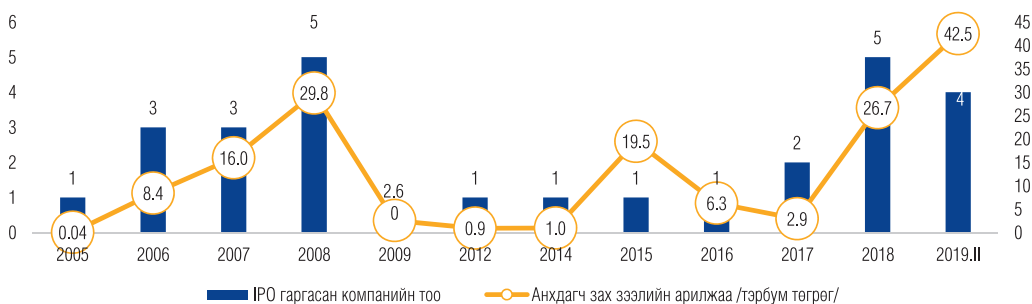
ТОГТВОРТОЙ
БАЙДАЛ

6.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

IPO, FPO түүхэн замнал: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК 1991 онд байгуулагдаж 1992 онд МХБ – ээр дамжуулан 475 улсын өмчит компанийг хувьчилсан түүхтэй. Үүнээс хойш 2005 онд “Монгол шилтгээн” ХК МХБ–ээр дамжуулан анхдагч зах зээлээс хөрөнгө татан төвлөрүүлсэн нь Монголын анхны IPO гаргасан тохиол болсон юм. 2005 оноос хойш 2019 оны эхний хагас жил хүртэл нийт 27 компани IPO хийж нийт 156.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг анхдагч зах зээлээс татан төвлөрүүлээд байна. 2019 оны эхний хагас жилд нийт 4 компани анхдагч зах зээлд хувьцаагаа арилжаалснаас 3 нь 2019 оны 2 дугаар улиралд, 1

нь 2018 оны 4 дүгээр улиралд IPO хийх зөвшөөрөл авсан бөгөөд нийт 42.4 тэрбум төгрөгийг анхдагч зах зээлээс амжилттай татан төвлөрүүлжээ. Сүүлийн үед анхдагч зах зээлийн арилжааны захиалга өндөр дүнгээр давж биелэх болсон нь иргэдийн хөрөнгийн зах зээлийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл нэмэгдэж, энэхүү салбарт хөрөнгө оруулах сонирхол нэмэгдсэнтэй холбон тайлбарлаж болох юм. Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд оролцох идэвх, сонирхол нэмэгдэх нь цаашид зах зээл тогтвортойгоор өсөн дэвжихийн үндэслэл мөн юм.

Зураг 117: IPO түүхэн замнал

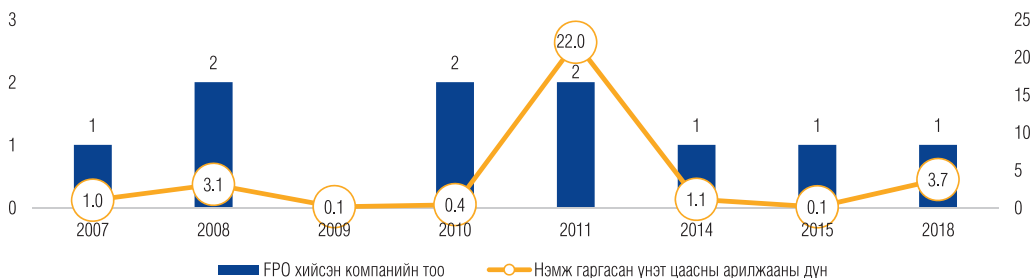

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

Монголын анхны Follow on Public Offering (FPO) буюу нэмж хувьцаа гаргах замаар хөрөнгө татан төвлөрүүлэх арилжаа 2007 онд явагдаж байв. 2007 оноос хойш 2018 он хүртэл давхардсан тоогоор 8 компани 10 удаагийн арилжаагаар

нийт 31.6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг нэмэлт хувьцаа гаргах замаар татан төвлөрүүлжээ. 2019 оны эхний хагас жилд нэмэлт хувьцаа гаргасан компани байхгүй байна.

Зураг 118: FPO түүхэн замнал

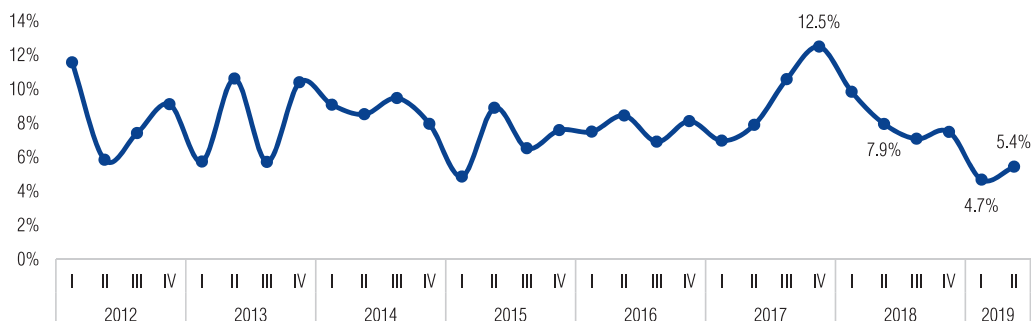

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл: Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл нь тухайн улс орны хувьцааны зах зээлийн тогтвортой байдлыг илтгэх гол үзүүлэлт юм. Монгол Улсын хувьцааны үнийн хэлбэлзлийг ТОП 20 индексээр төлөөлүүлж харуулав. 2018 оны

2 дугаар улиралд хувьцааны үнийн хэлбэлзэл 7.9 хувьтай байсан бол 2019 оны 2 дугаар улиралд 2.5 пунктээр буурч 5.4 хувьд хүрчээ. Хувьцааны үнэ хэт өндөр хэлбэлзэлтэй байх нь тухайн хувьцааны зах зээл өндөр эрсдэлтэй байгааг харуулдаг.

Зураг 119. Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл

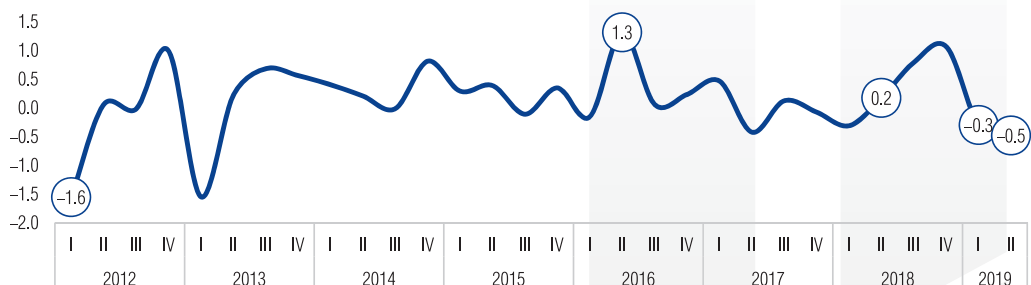

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зах зээлийн өгөөжийн тархалтын хэлбийлт: Тухайн хувьцааны зах зээлийн өгөөжийн тархалт хэт зүүн тийш хэвийсэн байх нь цаашид их хэмжээний сөрөг өгөөжийг дагуулах магадлалтай байдаг бөгөөд зах зээлийн тогтворгүй байдлыг илэрхийлдэг. Монгол Улсын хувьд тус үзүүлэлтийг ТОП-20 индексийн өгөөжөөр төлөөлүүлсэн бөгөөд тархалтын тэгш хэмийн

үзүүлэлт 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар -0.5 байгаа ба энэ нь зах зээлийн хувьд сөрөг үзүүлэлт юм. 2012 оны 1 дүгээр улирлаас 2019 оны 2 дүгээр улирал хүртэлх ТОП 20 индексийн тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт хамгийн ихдээ 1.3 байгаа бол хамгийн багадаа -1.6 байна.

Зураг 120. ТОП 20 индексийн өгөөжийн тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт

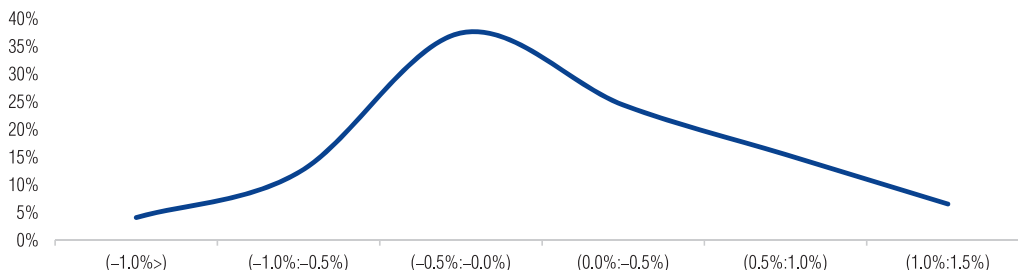

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны эхний хагас жилийн байдлаарх зах зээлийн өгөөжийн дундаж үзүүлэлт -0.04 хувь

байна. Тус улирлын зах зээлийн өгөөжийн тархалтыг доорх зургаар харууллаа.

Зураг 121. Зах зээлийн өгөөжийн тархалт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын эрсдэл: Даатгалын компаниудын үндсэн эрсдэл бол олон тооны хохирол ихтэй даатгалын тохиолдол гарснаар даатгуулагчид өндөр дүнтэй нөхөн төлбөр төлөх буюу нөөц сангийн эрсдэл үүсэх юм. Даатгалын компаниуд даатгалын гэрээний тоо, даатгалын тохиолдлын тоо, нөхөн төлбөрийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн даатгалын эрсдэлийг тооцоолон даатгалын тохиолдол гарсан үед нөхөн төлбөр олгоход зориулан даатгалын хураамжийн хувийг тогтоодог. Даатгалын эрсдэлийг онцлогоос нь хамааран даатгаж болох, даатгаж болохгүй гэж ангилна. Даатгалын эрсдэлд даатгуулагчийн ёс зүйгүй үйлдлүүд болон даатгалын компани даатгалын тохиолдол гаргах өндөр магадлалтай даатгуулагчийг даатгасны улмаас нөхөн төлбөрийн зардал өндөр гарахыг хэлнэ. Эдгээр эрсдэлийг багасгахын тулд даатгуулагчийн буруутай үйлдлээс болж даатгалын тохиолдол үүссэн болон даатгалын тохиолдол үүсэхэд даатгуулагчийн буруутай үйлдлээс шалтгаалсан бол даатгагч гэрээнд заасны дагуу нөхөн төлбөр олгохгүй байхаар тусгаж болохыг хууль эрх зүйн хүрээнд зохицуулсан байдаг. Даатгалын эрсдэлийг удирдахад шинэ даатгалын гэрээ байгуулахдаа андеррайтинг хийж нөхөн төлбөр олгоход хүрэлцэхүйц хураамжийн хувийг оновчтой тооцоолох нь чухал юм.

Үйл ажиллагааны эрсдэл: Санхүүгийн зохицуулах

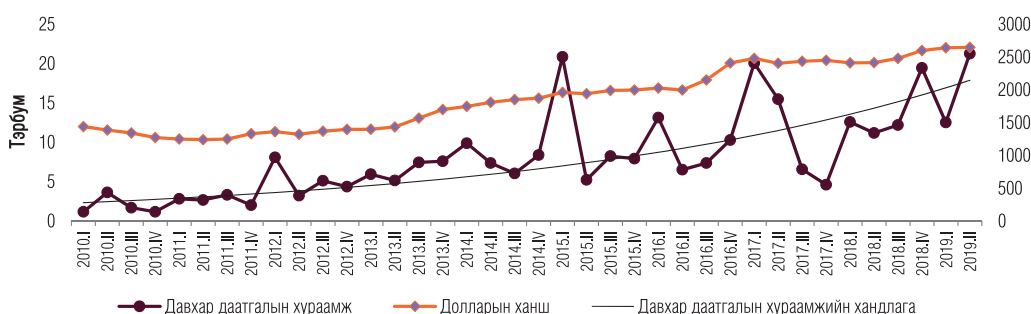
хороо гүйцэтгэлд суурилсан хяналт шалгалтаас эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтын тогтолцоо руу шилжихээр холбогдох бодлогын баримт бичгүүдийг боловсруулж, үйл ажиллагаандаа мөрдөж эхлээд байна. Үүний хүрээнд даатгалын салбарын “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал”, “Даатгалын компанийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хэрэгжүүлэх журам” болон “Даатгагч өөрийн эрсдэл болон төлбөрийн чадвараа үнэлэх заавар”-ыг батлан, 2019 оны нэгдүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлэн мөрдүүлж эхэллээ. Эдгээр журам, заавар, аргачлалыг мөрдүүлснээр даатгалын зах зээлийн оролцогчдын эрсдэлийг тооцох, удирдах тогтолцоо бүрдэх юм. “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал” нь ердийн даатгал, урт хугацааны даатгал, давхар даатгалын компаниудын даатгуулагчийн өмнө гэрээгээр хүлээсэн үүргээ хугацаанд нь бүрэн биелүүлэхэд хүрэлцэхүйц хэмжээний хөрөнгөтэй эсэхийг тодорхойлох бөгөөд энэхүү аргачлалд тооцогдож байгаа эрсдэлүүдээс өөрөөр тоон утгаар илэрхийлэгдэж болох эрсдэлийг мөн тооцох бололцоотой юм. Энэхүү аргачлалыг ашигласнаар цаашид тооцож болох эрсдэлийн төрлийг нэмэгдүүлэх, даатгалын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллийн хүрэлцээтэй болон үнэн зөв байдлыг бий болгох боломжтой болж байгаа юм.

Хөрвөх чадварын эрсдэл: Хөрвөх чадварын эрсдэлийн хувьд банк болон компаниуд нь богино хугацаанд санхүүгийн хэрэгцээтэй тулгарах нь бий. Энэ нь даатгалын компаниудын хувьд гэнэт их хэмжээний нөхөн төлбөрийн нэхэмжлэл үүсэх зэрэг богино хугацаанд санхүүгийн эх үүсвэр шаардлагатай үед төлбөрийн чадваргүй болох эрсдэл юм. Энэхүү эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс гадаадын зарим улс орнууд хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагыг

хэрэгжүүлдэг. Тухайлбал: Швейцарийн “Swiss Re” давхар даатгалын компани нь хөрөнгийн чөлөөт урсгалыг хангалттай хөрвөх чадвартай байлгаж, тохиолдож болох гэнэтийн таагүй үйл явдал тохиолдох үед шаардлагатай мөнгөн хөрөнгийн санхүүжилтийг бий болгох бодлого баримталдаг байна. Тус давхар даатгалын компани нь группын толгой компани болон бизнесийн гурван нэгжийг төлөөлөх дөрвөн үндсэн хөрвөх чадварын санг бүрдүүлдэг байна.

Зураг 122: Давхар даатгалын хураамж, ам.долларын ханш /улирлын дүнгээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

Зах зээлийн эрсдэл: Харин зах зээлийн эрсдэлийн хувьд хүүгийн хэлбэлзэл, хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ, үл хөдлөх хөрөнгийн үнийн индекс, валютын ханш гэх мэт макро хүчин зүйлс багтана. Монгол улсын даатгалын зах зээлийн хамгийн том тулгамдаж буй асуудал нь валютын ханштай холбогдох эрсдэл юм. Даатгалын компаниудын ихэнх нь давхар даатгалаа гадны даатгалын компанид хийлгэдэг бөгөөд сүүлийн гурван жилд дунджаар 40 гаруй тэрбум төгрөгийг гадаад валют хэлбэрээр шилжүүлсэн бөгөөд тайлант улиралд давхар даатгалын зардал даатгалын нийт хураамжийн орлогын 32.4 хувийг эзэлж байна. Даатгалын салбар өргөжихийн хэрээр тус салбар дахь гадаад валютын гадагшлах урсгал нэмэгдэж байгаа нь салбарын тогтвортой байдалд сөрөг нөлөө үзүүлэх магадлал бий болгож байна. Түүнчлэн сүүлийн жилүүдэд төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш суларч

буй нь даатгалын компаниудад томоохон дарамт үүсгэх болсон.

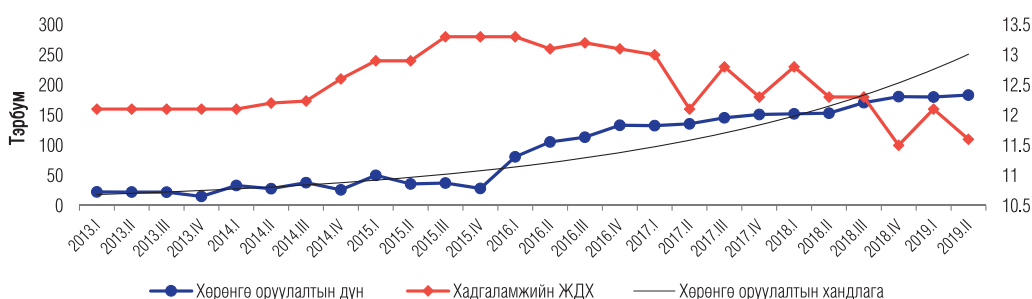
Даатгалын салбар нь нийгэм, эдийн засагт учрах хүлээгдээгүй эрсдэлийг бууруулж, санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг хэдий ч, тус салбарын өөрийн тогтворгүй байдал, системийн эрсдэлийн түвшин нь эргээд санхүүгийн тогтвортой байдалд томоохон нөлөө үзүүлдэг. Иймд манай орны хувьд дотоодын давхар даатгалын компаниудыг нэмэгдүүлэх, хууль эрх зүйн орчинг сайжруулан дэмжих нь чухал бөгөөд энэ нь цаашлаад гадаад валютын гадагшлах урсгалыг сааруулах, төгрөгийн тогтвортой байдлыг дэмжихэд чухал нөлөөтэй юм.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын балансын хөрөнгийн 51.7 хувийг хөрөнгө оруулалтын дүн эзэлсэн ба үүний 55.9 хувийг

хадгаламж, хадгаламжийн сертификат хэлбэрээр хийсэн хөрөнгө оруулалт бүрдүүлж байгаа юм. Хадгаламж, хадгаламжийн сертификат болон үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтаас даатгалын компаниуд 2019 оны хоёрдугаар улиралд нийт 12.5 тэрбум төгрөгийн хүүгийн орлого олсон нь даатгалын орлогын 1 дүнгийн 29.9 хувийг эзэлжээ. Үүнийг задлан үзвэл ердийн даатгалын компаниудын хувьд хүүгийн орлого нь нийт даатгалын орлогын 24.8 хувь, урт хугацааны

даатгалын компанийн 60.6 хувь, давхар даатгалын компанийн 66.9 хувийг бүрдүүлсэн байна. Эндээс дүгнэхэд урт хугацааны болон давхар даатгалын компанийн хувьд орлогын дийлэнх хувь нь хүүгийн түвшнээс, өөрөөр хэлбэл хөрөнгө оруулалтын хүүгийн орлогоос хамааралтай болох нь харагдаж байна. Манай улсын хувьд хүүгийн хэлбэлзэл харьцангуй тогтвортой байгаа тул энэ талын эрсдэл тулгамдах магадлал тун бага юм.

Зураг 123: Даатгалын нийт хөрөнгө оруулалт ба хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

6.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

AFI буюу “Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг” – ээс санхүүгийн хүртээмж болон санхүүгийн тогтвортой байдлын үзүүлэлтүүдийг тодорхойлон цаашид гишүүн орнуудын дунд нийтлэг стандарт тогтоох, тоон мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэхээр ажиллаж байгаа бөгөөд санхүүгийн тогтвортой байдлыг тодорхойлох дараах 5 үзүүлэлтийг нэрлэжээ. Үүнд:

- Хөрөнгийн хүрэлцээтэй байдлын харьцаа
- Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа
- Чанаргүй зээлийн хувь
- Хөрвөх чадварын харьцаа
- Z индекс

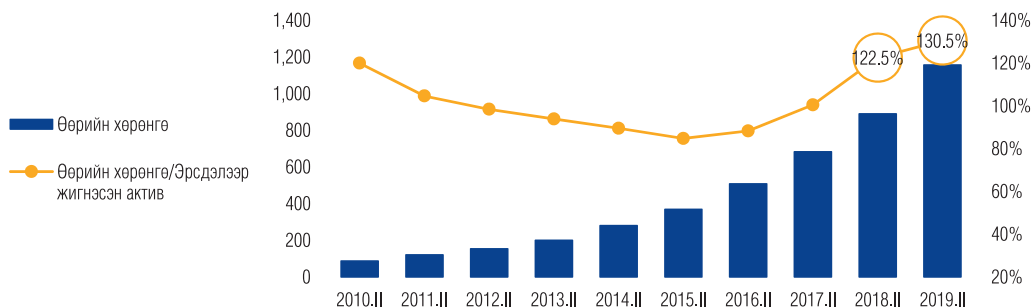
Хөрөнгийн хүрэлцээт байдал: Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын үзүүлэлтийг тооцохдоо

өөрийн хөрөнгийг эрсдэлээр жигнэсэн нийт активд харьцуулах замаар тооцдог бөгөөд 2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хувьд уг харьцаа 130.5 хувьтай байна.

Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа нь банк бус санхүүгийн байгууллагыг эрсдэлээс хамгаалах, үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг илэрхийлэх үзүүлэлт байдаг. Санхүүгийн зохицуулах хорооны зүгээс банк бус санхүүгийн байгууллагуудын өөрийн хөрөнгийг эрсдэлээр жигнэсэн нийт активд харьцуулсан харьцаа 30 хувиас доошгүй байна гэж заасан байдаг бөгөөд банк бус санхүүгийн салбарын хэмжээнд уг харьцааг ханган ажиллаж байгаа буюу өөрийн хөрөнгийн хэмжээ эрсдэлтэй хөрөнгийг бүрэн нөхөж чадахуйц байна.

1 Даатгалын үйл ажиллагааны ашиг дээр даатгалын бус орлогыг нэмсэн дүн.

Зураг 124: Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа

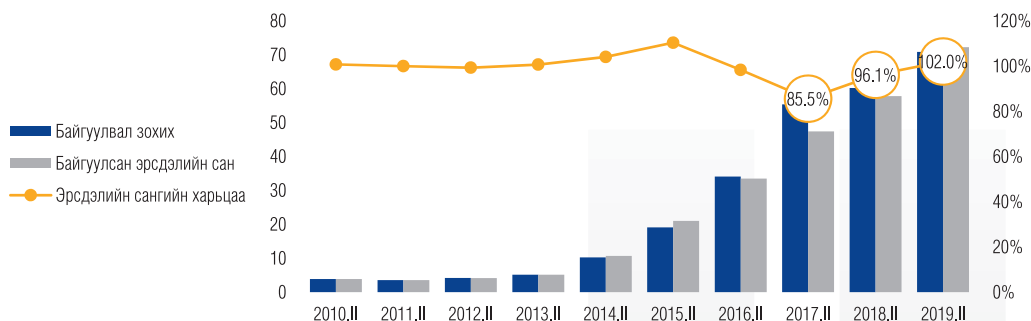
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь олгосон зээлийг хугацаа, чанар, эргэж төлөгдөх магадлалыг нь харгалзан ангилах замаар зээлийн эрсдэлийн санг тооцож байгуулдаг. Санхүүгийн зохицуулах хороо зээлийн эрсдэлийн санг байгуулах хувь хэмжээг зээлийн ангилал тус бүр дээр тогтоож өгсөн байдаг. Тухайн банк бус санхүүгийн байгууллага байгуулбал зохих эрсдэлийн сангаа байгуулсан эсэхээс нь хамааран банк бус санхүүгийн байгууллага чанаргүй зээлээ нөхөх,

эрсдэлээс хамгаалах чадвартай эсэхийг нь тодорхойлдог.

Банк бус санхүүгийн байгууллагын салбарын хувьд тайлант улиралд уг харьцаа 102.0 хувь гарсан буюу байгуулбал зохих эрсдэлийн санг бүрэн байгуулж чадсан бөгөөд эрсдэлийг 102.0 хувиар нөхөх чадамжтайг харуулж байна. Энэ өнмөх оны мөн улирлаас 5.9 нэгжээр илүү үзүүлэлт юм.

Зураг 125: Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа

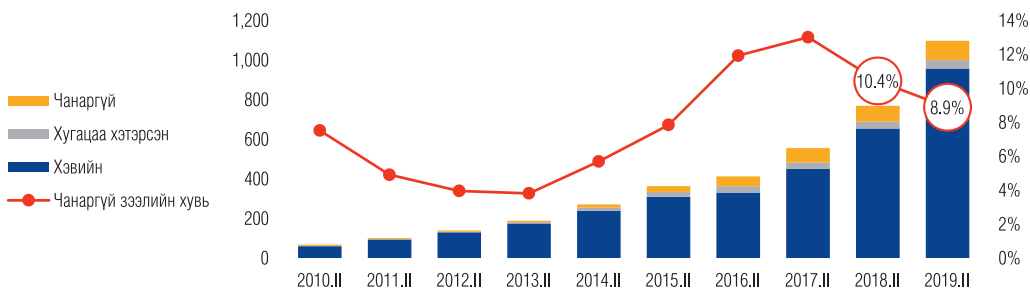

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй зээлийн хувь: Тайлант улиралд чанаргүй зээлийн хэмжээ 97.4 тэрбум төгрөгт хүрч чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 8.9

хувь болж буурлаа. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 1.5 нэгжээр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 126: Чанаргүй зээлийн хувь

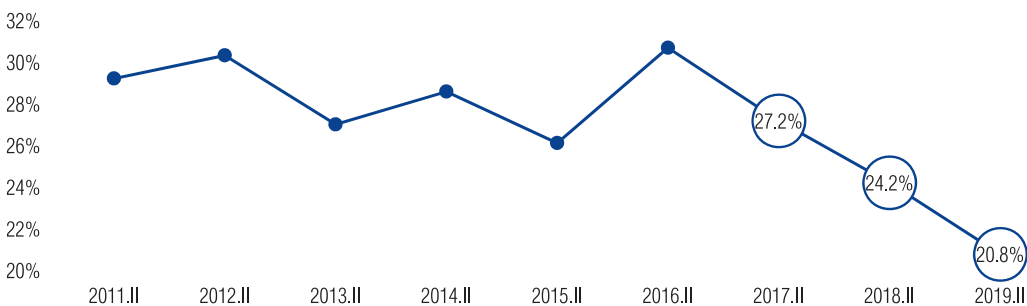

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөрвөх чадварын харьцаа: Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгийг, нийт хөрөнгөд харьцуулсан харьцаа буюу хөрвөх чадварын харьцаа тайлант улиралд 20.8 хувь байна. Өөрөөр хэлбэл банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хөрөнгийн 20.8 хувийг мөнгөн хөрөнгө бүрдүүлж байна. Хөрвөх чадварын харьцаа нь тухайн байгууллага богино хугацаат өр төлбөрөө төлөх чадвар хэр байгааг илэрхийлдэг.

Мөнгөн хөрөнгийн хэмжээ хэт их байх нь хөрөнгөө үр ашигтай зарцуулж, үндсэн үйл ажиллагаандаа ашиглаж чадахгүй байгааг харуулах бол, хэт бага байх нь тухайн байгууллага хөрвөх чадвар муутайг илэрхийлдэг. Тайлант улиралд мөнгөн хөрөнгийн нийт хөрөнгөд эзлэх хувь буурсан нь нийт хөрөнгийн өсөлтийн ихэнх хувийг зээлийн өсөлт бүрдүүлсэнтэй холбоотой.

Зураг 127: Хөрвөх чадварын харьцаа

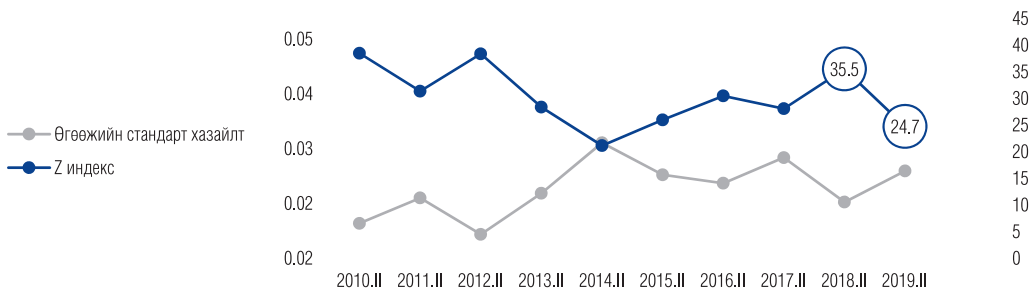

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Z индекс: Z индекс нь банк бус санхүүгийн байгууллагын дампуурах магадлалыг харуулдаг ба активын өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн харьцааны нийлбэрийг активын өгөөжийн хэлбэлзэлд харьцуулж тооцдог. Z индексийн утга ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хөшүүрэг өндөр байх үед их гарах ба өгөөжийн хэлбэлзэл ихтэй үед буюу орлогын тодорхойгүй

байдал их үед бага гарна. Өөрөөр хэлбэл индексийн их утга нь эрсдэл багатай, тогтвортой байдлыг илэрхийлдэг. 2019 оны 2 дугаар байдлаар банк бус санхүүгийн салбарын Z индекс өмнөх оны мөн үеэс 10.8 нэгжээр буурсан үзүүлэлттэй байна. Индексийн бууралтад хөрөнгийн өгөөжийн хэлбэлзэл өссөн нь нөлөөллөө.

Зураг 128: Z индекс

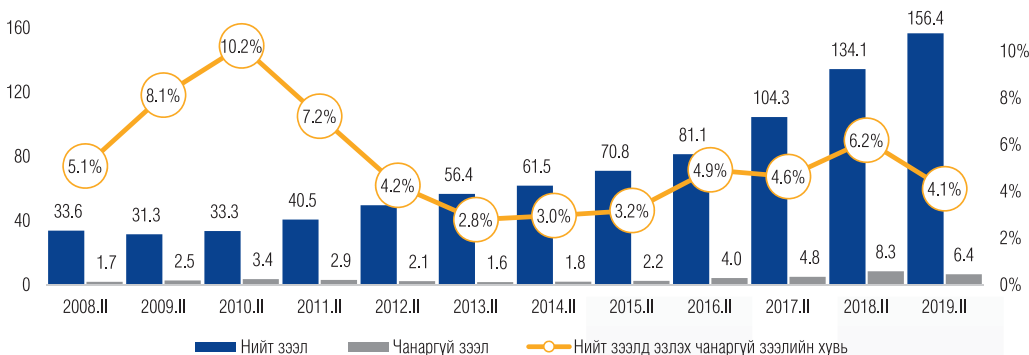
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Тайлант улиралд салбарын хэмжээнд 4.7 тэрбум төгрөгийн зээлийн эрсдэлийн сан байгуулсан ба нийт 151.8 тэрбум төгрөгийн цэвэр зээлтэй байна. Нийт зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.1 пунктээр буурч 4.1 хувьд хүрч

нийт чанаргүй зээлийн хэмжээ 6.4 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Харин салбарын нийт зээл өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 16.6 хувиар буюу 22.3 тэрбум төгрөгөөр өсөж 156.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Зураг 129: Нийт зээл ба чанаргүй зээл /тэрбум төгрөгөөр/

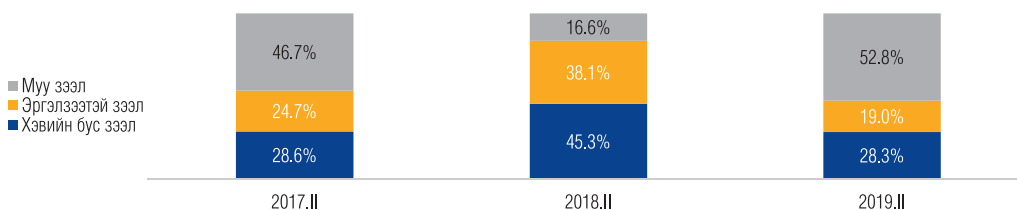

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй зээлийн ангилал дахь муу зээлийн эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 36.1 пунктээр өсөж 52.8 хувь болсон байна. Харин хэвийн бус зээлийн нийт чанаргүй зээлд эзлэх хувь өнгөрсөн

оноос 17.0 хувиар буурч 28.3 хувь болсон бол эргэлзээтэй зээлийн эзлэх хувь 19.1 пунктээр буурч 19.0 хувьд хүрсэн байна.

Зураг 130: Чанаргүй зээлийн чанарын үзүүлэлт /эзлэх хувиар/

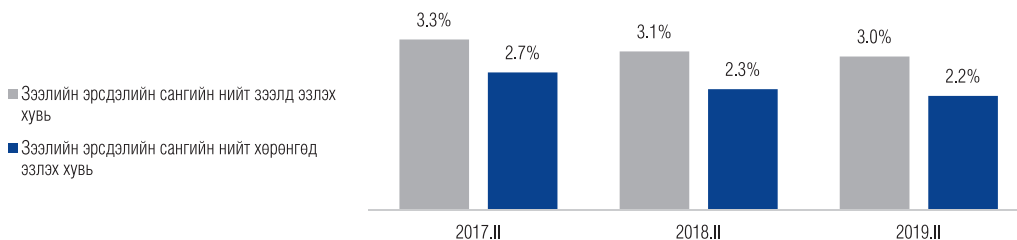

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хэвийн зээл өнгөрсөн оны мөн үеэс 19.3 хувиар буюу 23.5 тэрбум төгрөгөөр өсөж 145.2 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин нийт чанаргүй зээл өнгөрсөн оны тайлант үеэс 22.6 хувиар буюу 1.9 тэрбум төгрөгөөр буурч 6.4 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Чанаргүй зээлийг бүрдүүлэгч хэвийн бус болон эргэлзээтэй зээл өмнөх оноос буусан бол муу зээл өнгөрсөн оноос 2.5 дахин өсөж 3.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт зээлд эзлэх хувь өмнөх оны мөн үеэс 0.1 пунктээр буурч 3.0 хувьд хүрчээ. Зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгөд эзлэх хувь тайлант улиралд мөн 0.1 пунктээр буурч 2.2 хувь болов.

Зураг 131: Зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгө болон нийт зээлд эзлэх хувь

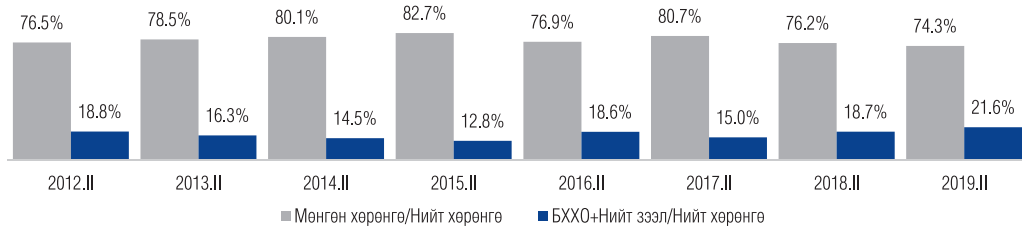

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Байгууллагын хөрвөх чадварыг илэрхийлэх үзүүлэлтүүд болох мөнгөн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын зээл болон нийт хөрөнгийн харьцааг доор тооцон үзүүлээ. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь хадгаламж эзэмшигч болон хөрөнгө оруулагч хөрөнгөө татах үед тухайн санхүүгийн байгууллага өөрийн хөрөнгөө мөнгөн хөрөнгөд хэр түргэн хөрвүүлэх боломжтойг харуулдаг.

ХЗХ-дын хувьд нийт мөнгөн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа тайлант улиралд 21.6 хувьтай байна. Харин богино хугацаат хөрөнгө оруулалт болон нийт зээлийн нийлбэрийг нийт хөрөнгөд харьцуулсан үзүүлэлт сүүлийн 5 жилийн хугацаанд дунджаар 78.1 хувьтай байсан бол тайлант улиралд тус үзүүлэлт 74.3 хувьтай байлаа.

Зураг 132: Хөрвөх чадварын харьцаа

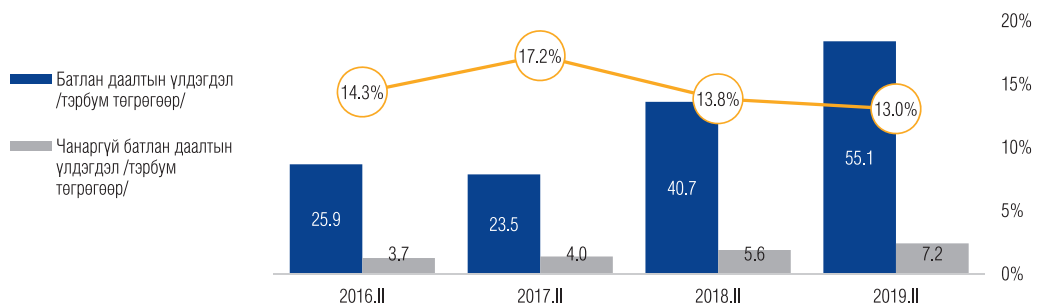
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 2 дугаар улирлын байдлаар батлан даалтын нийт үлдэгдэлд эзлэх чанаргүй батлан

даалтын хувь 13.0 болж өмнөх оны мөн үеэс 0.8 пунктээр буурлаа.

Зураг 133: Чанаргүй батлан даалтын хувь

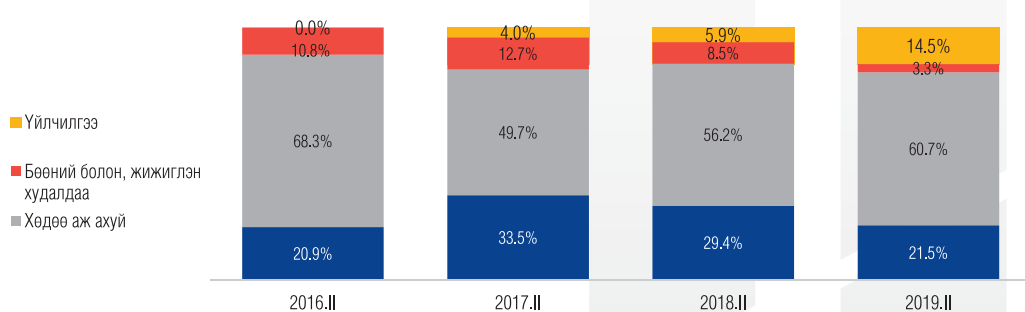

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй батлан даалтын үлдэгдлийг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар авч үзвэл 21.5 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт, 60.7 хувь нь

хөдөө аж ахуйн салбарт, 3.3 хувь нь бөөний болон, жижиглэн худалдаа, 14.5 хувь нь үйлчилгээний салбарт байна.

Зураг 134: Чанаргүй батлан даалт, эдийн засгийн салбараар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

+

≡

145

140

135

130

125

120

JUNE

123.74

Pct. chg:
Day
1.2%

БОДЛОГО,
ЗОХИЦУУЛАЛТЫН
ОРЧИН

7.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хууль, дүрэм журам: Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай үйл ажиллагааны багц дүрмийн төслийг Хорооны 2019 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 4 дүгээр тогтоолоор баталж, ХЗДХЯ руу 2019 оны 01 дүгээр сарын 15-ны өдөр Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд 4184 дугаарт бүртгүүлсэн.

Мөн Хорооны 2015 оны 239 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хувьцаат компанийн хувьцааг худалдан авах санал гаргах, хувьцааг худалдан авах ажиллагааны тухай журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн, Хорооны 2019 оны 38 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталсан.

Хорооны 2016 оны 46 дугаар тогтоолоор баталсан “Үнэт цаасны брокер, дилер, андеррайтерийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдэд онцгой нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд авах арга хэмжээний тухай журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн, Хорооны 2019 оны 51 дүгээр тогтоолоор шинэчлэн баталсан.

Хорооны 2014 оны 5 дугаар тогтоолоор баталсан “Үнэт цаасны дотоод мэдээлэл, түүнийг эзэмшигчдийн үнэт цаасны зах зээл дээр явуулах үйл ажиллагааны тухай журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн, Хорооны 2019 оны 72 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталсан.

Гадаад хамтын ажиллагаа: Санхүүгийн зохицуулах хороо “Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн чадавхыг бэхжүүлэх II үе шатны төсөл”-ийг Японы Олон Улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА)-тай хамтран хэрэгжүүлэхээр тохиролцож, өнгөрөгч 2018 оны 10 дугаар сард протоколд гарын үсэг зурсан. Төсөл хэрэгжиж буйтай холбогдуулан ЖАЙКА байгууллагын холбогдох төлөөлөгчид Монгол Улсад ажиллаж байна. Хөрөнгийн зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх хүрээнд санхүүгийн зэрэглэл тогтоох байгууллага бий болгох шаардлагын талаар зах зээлд оролцогч мэргэжлийн байгууллагуудтай уулзалт хийсэн. Мөн төслийн 2-р шатанд ЖАЙКА-ийн ахлах зөвлөх Цүнода Жиро, олон улсын зөвлөх Норитака Акамацү нар “Засгийн газрын өрийн

хэрэгсэл болон компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээл” сэдэвт сургалтыг (workshop) 2019 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдөр зохион байгуулсан.

Түүнчлэн, өнгөрөгч 2018 оны 9 дүгээр сараас Европын сэргээн босголт хөгжлийн банк (EBRD)-ны техникийн хамтын ажиллагаанаас хэрэгжүүлж буй “Монгол Улсын Мөнгөний болон Хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх баримт бичиг боловсруулах” төслийн хүрээнд үнэт цаасны төлбөр, тооцооны Төлбөрийн эсрэг Нийлүүлэлт (Delivery versus Payment) зарчим, дараа төлбөрт тооцооны T+2 горимыг нэвтрүүлэх төсөл хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд эцсийн буюу 3 дахь шат хэрэгжиж байна.

Мөн Монгол Улс Азийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн санаачилгад (ABMI) гишүүн бус ажиглагч орноор 2018 оны 5 дугаар сард албан ёсоор нэгдэн орсон. Энэхүү санаачилгын хүрээнд 30 дахь удаагийн Азийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн форумыг Филиппин Улсад байрлах Азийн хөгжлийн банкны төв байранд 2019 оны 01 дүгээр сарын 28–29-ний өдрүүдэд зохион байгуулагдсан. Форумын үеэр Азийн хөгжлийн банкнаас Монголын өрийн хэрэгслийн гарын авлагыг боловсруулж, эмхэтгэн гаргах, хянан тохиолдуулахад дэмжлэг үзүүлэхэд мэдэгдсэн. Ингэхдээ, техник тусалцааны дэд төслийг хэрэгжүүлэх замаар дэмжлэг авч Монголын өрийн хэрэгслийн зах зээлийн гарын авлагыг боловсруулан гаргах, хэвлэн нийтлэх, хөрөнгө оруулагчдад хүргэх бөгөөд энэ нь Засгийн газрын үнэт цааснаас гадна компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх чухал ач холбогдолтой болох юм. Тус гарын авлагыг боловсруулахтай холбоотой дотоодын ажлын хэсэг байгуулагдсан ба Хорооноос холбогдох албан хаагчид ажлын хэсэгт орсон.

2019 оны 5 дугаар сарын 13–17-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан Үнэт цаасны хороодын олон улсын байгууллага (ҮЦХОУБ, IOSCO)-ын гишүүн орнуудын бодлого боловсруулах, удирдах түвшний төлөөлөгч, эксперт, мэргэжилтнүүд оролцсон бодлогын шийдлүүд бүхий зөвлөмжийг

гаргах зорилго бүхий 44 дэх удаагийн чуулга уулзалтад Санхүүгийн зохицуулах хорооны төлөөлөл оролцсон. Уг чуулга уулзалтын үеэр санхүүгийн бенчмарк бий болгохын ач холбогдол, тогтвортой санхүүжилтийн бодлогод үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулагчдын гүйцэтгэх үүрэг, хурдацтай хөгжиж буй финтекийн бүтээгдэхүүний зохицуулалтын орчны талаар хэлэлцсэн.

7.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зохицуулалт, хяналт шалгалт: 2019 оны тайлант улирлын байдлаар даатгалын салбарын хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах, зохистой зохицуулалтыг бий болгох чиглэлээр хэд хэдэн журмуудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, мөн эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр ажлын хэсгүүдэд орж ажиллаа. Үүнд:

Даатгалын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1-д “Даатгалын үйл ажиллагааг Зохицуулах хорооноос баталсан даатгалын багц дүрмээр зохицуулна”, Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д “Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн үйл ажиллагааг Зохицуулах хорооноос баталсан даатгалын багц дүрмээр зохицуулна” гэж заасны дагуу 17 хавсралт бүхий “Даатгалын багц дүрэм”-ийг Хорооны 2019 оны 02 дугаар тогтоолоор баталж, Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэв.

Хорооны Ажлын албаны даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 19-ны өдрийн 290 дүгээр тушаалаар баталсан “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал”, “Даатгалын компанийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хэрэгжүүлэх журам”, “Даатгагч өөрийн эрсдэл болон төлбөрийн чадвараа үнэлэх заавар”-ыг Хяналт шалгалт, зохицуулалтын газартай хамтран туршилтаар хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Хууль зүйн сайд, Санхүүгийн зохицуулах хорооны даргын хамтарсан тушаалаар “Жолоочийн даатгалын сангаас болон даатгагчаас хохирогчид олгосон нөхөн төлбөрийн мэдээллийг цагдаагийн байгууллагад ирүүлэх, түүнийг ашиглах журам”,

“Жолоочийн даатгалын баталгааны загвар, түүнийг хэрэглэх журам”-ыг тус тус батлуулж, Хууль зүй, дотоод хэргийн яаманд бүртгүүлэв.

Сургалт, семинар, хамтын ажиллагаа: “Хувийн тэтгэврийн даатгалын тухай хууль”-ийн төслийг боловсруулах хүрээнд Азийн хөгжлийн банк, Сангийн яам, Санхүүгийн зохицуулах хороо, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам хамтарсан 4 талт санамж бичгийг байгуулсан ба Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын байгуулсан Хувийн тэтгэврийн даатгалын тухай хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсэгт орж ажиллаж байна. Уг ажлын хэсэг 2019 оны 5 дугаар сарын 23, 30, 6 дугаар сарын 06-ны өдөр Олон улсын зөвлөхтэй хамтарсан уулзалтыг хийв.

2019 оны эхний хагас жилийн байдлаар Монголбанк, Насан туршийн боловсролын үндэсний төв, Бичил санхүүгийн хөгжлийн төвтэй хамтран “Орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгох сургагч багш” бэлтгэх сургалтыг Улаанбаатар хот, Төв, Дундговь, Өмнөговь, Архангай, Өвөрхангай, Дорноговь аймгуудад зохион байгуулж, “Даатгалын тухай ойлголт” сэдвээр хичээл заасан. Тухайн орон нутгийн иргэдийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр даатгалын чиглэлээр мэдээлэл өгч ажиллав.

2019 оны эхний хагас жилийн байдлаар Монголын даатгалын холбоо, Монголын банкны холбоотой хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Улаанбаатар хотод даатгалын төлөөлөгчийн сургалтыг 2 удаа, орон нутгийн 18-н аймагт нэг нэг удаа, мөн даатгалын зуучлагчийн сургалтыг Улаанбаатар хотод 2 удаа тус тус зохион байгуулж, шалгалтыг авч ажиллалаа. Сургалтад нийт 2753 хүн хамрагдсан.

Архангай аймагт 100 гаруй иргэдтэй уулзалт зохион байгуулж, Монголбанк, Санхүүгийн зохицуулах хорооны талаар танилцуулга хийж, банк болон банкнаас бусад санхүүгийн салбарын талаар мэдээлэл өгсөн. Энэхүү уулзалтаар даатгалын талаар дэлгэрэнгүй танилцуулга хийж, иргэдийн сонирхсон асуултанд хариулж, зөвлөгөө өгч ажиллаа.

7.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Хууль, эрх зүйн орчин: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банкны санхүүжилтийн хүрээнд хүрэлцэн ирсэн зөвлөх багтай 2 удаагийн уулзалт хийж, хуулийн төслийг хэлэлцэн, санал солилцон хамтран ажиллаж байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тооцож хяналт тавих журмын шинэчилсэн найруулгыг боловсруулж Хорооны хурлаар хэлэлцүүлэхэд бэлэн болоод байна.

Сургалт, семинар, хамтын ажиллагаа: Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагуудын холбоотой хамтран “Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын удирдлагуудыг сертификатжуулах” сургалтыг зохион байгуулж, салбарын эрх зүйн орчин өнөөгийн байдал, журам заавар, “Комплаенс, ББСБ–уудын үүрэг, оролцоо” сэдвээр мөн банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нягтлан бодогч нарт зориулсан сургалтад нягтлан бодох бүртгэл, хяналт шалгалтын чиглэлээр хичээл зааж ажиллалаа.

Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилтын хүрээнд Монголбанк, Бичил санхүүгийн хөгжлийн сан, БСШУСЯ–ны харьяа Насан туршийн боловсролын үндэсний төв болон аймгуудын Монголбанкны салбар, Санхүү, төрийн сангийн хэлтэстэй хамтран зохион байгуулсан “Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөр”–ийн хөдөө орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгох тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд БСШУСЯ–ны харьяа Насан туршийн боловсролын үндэсний төвийн аймаг, сумд дахь багш нарт зориулсан “Орон нутгийн иргэдэд зориулсан санхүүгийн боловсрол олгох сургагч багш бэлтгэх” сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд 4 дүгээр сарын 16–18–ны өдрүүдэд Дорноговь аймаг, 5 дугаар сарын 06–12–ны өдрүүдэд Өвөрхангай, Архангай аймгуудад тус тус зохион байгуулагдсан иргэдэд санхүүгийн мэдлэг түгээх сургагч багш нарт банк, санхүүгийн

салбарын талаар хичээл заасан. Сургалтын үеэр сургалтын үндсэн зорилтот бүлгээс гадна тухайн аймаг, аймгийн төвийн сумдын засаг даргын тамгын газрын албан хаагчид, иргэдийн хурлын ажлын албаны ажилтнууд, арилжааны банк, төрийн бусад нэр бүхий байгууллагуудын ажилтан, ажиллагсдад чиглэсэн зорилтот сургалтуудыг хамтран зохион байгуулж ажиллалаа. Мөн сургалтын хугацаанд Хорооны зохицуулалтын хүрээний байгууллагуудын төлөөлөлтэй нээлттэй хэлэлцүүлэг хийх ажлыг зохион байгуулан ажилласан ба орон нутгийн хэвлэл мэдээллийнхэнтэй уулзалт зохион байгуулж, иргэд олон нийтэд санхүүгийн мэдээллийг хэрхэн ойлгомжтой хүртээмжтэй хүргэх талаар харилцан санал бодлоо солилцож, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр ярилцлага, мэдээ өгч ажилласан болно.

“Санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх хөтөлбөр”–ийг хэрэгжүүлэх 2019–2020 оны төлөвлөгөөний төслийг хийж, Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлд хүргүүлсэн ба уг төлөвлөгөө Монголбанкны Ерөнхийлөгч, Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга, Сангийн сайд, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн гүйцэтгэх захирлын 2019 оны 4 дүгээр сарын 19–ний өдрийн А109/290/88/44 тоот тушаалаар батлагдсан.

Монголын финтекийн холбоо, Гадаад харилцааны яам, Хороо хамтран зохион байгуулсан “Финтек фронттиер форум”–д оролцож, салбартай холбоотой мэдээ, мэдээллийг өгсөн.

Монголбанк, Монголын тогтвортой санхүүжилтийн холбоо, Олон улсын санхүүгийн корпорациас хамтран зохион байгуулсан “Ногоон таксономи” семинар, хэлэлцүүлэгт оролцов. Түүнчлэн Монголын тогтвортой санхүүгийн зөвлөлд ажиллаж 2 удаагийн уулзалтад оролцлоо.

Гадаад харилцааны яамнаас ЭЗХАБ, Бүгд найрамдах Польш Улсын Гадаад хэргийн яам,

ЖДҮХС-тай хамтран зохион байгуулсан “Монгол Улсын ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх бодлогод дэмжлэг үзүүлэх нь” сэдэвт семинарт мэдээлэл өгч хамтран ажиллаа.

7.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

1. Эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх ажлын хүрээнд эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалын дагуу нийт хоршоодын 2018 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан, холбогдох бусад мэдээлэлд тулгуурлан эрсдэлийн үнэлгээг хийж, зэрэглэл тогтоосон. Үнэлгээний үр дүнг газар дээрх хяналт шалгалтаар харьцуулж үзэхээр төлөвлөснөөс 2019 оны эхний хагас жилийн байдлаар Өмнөговь аймгийн 4 ХЗХ, Дундговь аймгийн 6 ХЗХ, Дорноговь аймгийн 4 ХЗХ, Говьсүмбэр аймгийн 1 ХЗХ, Баян-Өлгий аймгийн 12 ХЗХ-г хамруулсан.

Эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалыг турших ажлын зэрэгцээ эрсдэлээс хамгаалах тогтолцоог бүрдүүлэх, дотоод хяналтыг сайжруулах чиглэлээр хяналтын зөвлөлийн гишүүдийг чадавхижуулах семинарыг 2019 оны 5 дугаар сарын 22–23-ны өдрүүдэд Дорноговь аймгийн Сайншанд суманд зохион байгуулж говийн бүсийн 15 ХЗХ-ны хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүдийг оролцууллаа.

Хоршоодод хийсэн эрсдэлийн үнэлгээг аргачлалын дагуу газар дээр нь турших, хяналтын зөвлөлийн гишүүдийг чадавхижуулах семинарыг үргэлжлүүлэн төвийн болон хангайн бүсийн хоршоодод 2019 оны 9 дүгээр сард зохион байгуулахаар бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

Мөн Монголын хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбоог чадавхижуулах зорилгоор хоршоодын төлөөлөл 26 оролцогчийг хамруулсан эрсдэлийн удирдлага, дотоод хяналт сэдэвт сургалтыг 2019 оны 5 дугаар сарын 13–14-ний өдрүүдэд зохион байгуулсан.

Энэхүү ажил Азийн хөгжлийн банктай хамтран хэрэгжүүлж буй “Банкнаас бусад санхүүгийн салбарын чадавхийг сайжруулах, санхүүгийн

хүртээмжийг нэмэгдүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд хийгдэж байна.

2. Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2018 оны 245 дугаар тогтоолоор “Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах нөхцөл, шаардлага”-ыг баталж, 2.1.12-т “ХЗХ-ны тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал нь сонгогдож, томилогдсоноос хойш 6 сарын хугацаанд Монголын хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбооны сургалтад хамрагдаж гэрчилгээ авсан байх” шаардлага тавигдсан. Монголын хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбоотой хамтран 2019 оны 6 дугаар сарын 22–25-ны өдрүүдэд эхний сургалтыг зохион байгуулж 44 сонгуульт гишүүн хамрагдлаа.

Сургалтын агуулгад тэргүүлэгчдийн болон хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагаа, эрх, үүрэг, хариуцлага, ёс зүйн сэдвээс гадна мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх, зээлийн мэдээллийн сан, хоршоодод нийтлэг илэрдэг зөрчил, анхаарах асуудлуудын талаар багтаасан. Журмын хэрэгжилтийг хангах хүрээнд нийт хоршоодын сонгуульт гишүүд болон гүйцэтгэх удирдлага сургалтад хамрагдана.

ХАВСРАЛТ

Хавсралт: 1: Хөрөнгийн зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Огноо	2013.᠒	2014.᠒	2015.᠒	2016.᠒	2017.᠒	2018.᠒	2019.᠒
Зах зээлийн үнэлгээ	1,437.7	1,572.3	1,408.5	1,423.1	1,497.7	2,484.9	2,604.8
ЗЗҮ–г ДНБ–д харьцуулсан хувь	7.5%	7.1%	6.1%	5.9%	5.4%	7.7%	8.1%
Хөрвөх чадвар	0.9%	0.8%	0.4%	0.9%	0.8%	2.0%	3.2%
Топ–20 индекс	15542.2	16304.0	13095.8	11082.6	12451.0	21021.8	20826.1
Бүртгэлтэй компанийн тоо	324	313	303	300	301	303	307
Брокер, дилерын тоо	93*	81	63	62	61	54	52
Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны дүн / тэрбум төгрөг/	311.5	450.3	298.1	317.1	424.2	443.5	523.0
Хувьцаа /тэрбум төгрөг/	12.3	12.9	5.7	13.2	12.3	49.8	82.5
ЗГҮЦ /тэрбум төгрөг/	–	–	284.9	85.4	494.0	27.6	7.9
Компанийн өрийн хэрэгсэл /тэрбум төгрөг/	–	–	–	–	6.0	0.6	0.1

Хавсралт: 2: Даатгалын зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2013.᠒	2014.᠒	2015.᠒	2016.᠒	2017.᠒	2018.᠒	2019.᠒
Хөрөнгө (тэрбум төгрөг)							
Нийт хөрөнгө	113.22	136.74	170.61	201.40	249.45	282.16	354.74
Ердийн даатгалын компаниудын нийт хөрөнгө	108.38	130.85	139.84	161.81	200.91	226.85	272.17
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт хөрөнгө	4.84	5.89	6.67	7.36	7.51	8.56	9.14
Давхар даатгалын компанийн нийт хөрөнгө			24.10	32.23	41.02	46.76	73.43
Нийт хөрөнгийн өсөлт	15.94%	20.77%	24.77%	18.05%	23.86%	13.12%	25.7%
Хураамжийн орлого (тэрбум төгрөг)							
Хураамжийн нийт орлого	42.43	57.07	66.78	61.10	85.54	84.08	103.96
Ердийн даатгалын компаниудын хураамжийн нийт орлого	41.95	56.36	65.19	60.51	83.79	83.32	102.91
Урт хугацааны даатгалын компанийн хураамжийн нийт орлого	0.48	0.71	0.80	0.59	0.74	0.73	0.73
Давхар даатгалын компанийн хураамжийн нийт орлого			0.80	0.00	1.01	0.04	0.32
Нөхөн төлбөр (тэрбум төгрөг)							
Нийт нөхөн төлбөр	11.80	15.57	18.51	16.20	17.30	29.16	25.74

Ердийн даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөр	11.68	15.30	17.58	15.90	16.64	28.81	25.37
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт нөхөн төлбөр	0.12	0.26	0.47	0.45	0.66	0.34	0.35
Давхар даатгалын компанийн нийт нөхөн төлбөр			0.47	-0.16	0.00	0.00	0.02
Нөөц сан (тэрбум төгрөг)							
Нөөц сан	54.06	67.41	74.24	95.90	122.26	135.50	158.86
Ердийн даатгалын компаниудын нийт нөөц сан	53.31	66.23	65.84	81.82	101.94	114.15	130.55
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт нөөц сан	0.76	1.18	1.40	1.44	1.40	1.70	2.21
Давхар даатгалын компанийн нийт нөөц сан			7.00	12.64	18.92	19.65	26.10
Давхар даатгалын хураамж (тэрбум төгрөг)							
Давхар даатгалын хураамж	11.04	17.19	26.03	19.61	35.47	23.71	33.73
Ердийн даатгалын компаниудын давхар даатгалын хураамж	11.01	17.19	26.02	19.60	35.03	23.70	33.71
Урт хугацааны даатгалын компанийн давхар даатгалын хураамж	0.03	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02
Давхар даатгалын компанийн давхар даатгалын хураамж			0.01	0.00	0.43	0.00	0.00
Цэвэр ашиг (тэрбум төгрөг)							
Цэвэр ашиг	3.48	1.33	2.12	4.39	6.99	6.33	12.57
Ердийн даатгалын компаниудын цэвэр ашиг	3.52	1.32	1.92	3.32	4.38	4.04	9.81
Урт хугацааны даатгалын компанийн цэвэр ашиг	-0.04	0.01	0.10	0.08	0.11	0.11	0.09
Давхар даатгалын компанийн цэвэр ашиг			0.10	0.99	2.50	2.18	2.67
Цэвэр ашгийн өсөлт	5.64%	-61.75%	59.20%	107.23%	59.22%	-9.46%	98.5%
Мэргэжлийн оролцогчид (тоо, ширхэг)							
Ердийн даатгал	16	16	15	15	15	15	15
Урт хугацааны даатгал	1	1	1	1	1	1	1
Давхар даатгал			1	1	1	2	2
Даатгалын төлөөлөгч	3187	3260	3340	3091	2893	2587	2493
Даатгалын зуучлагч	20	30	37	40	42	46	52
Хохирол үнэлэгч	14	20	27	31	29	28	26
Актуарч	15	15	15	15	21	25	30
Аудитор	69	84	124	126	130	131	144
Аудитын компани	22	30	40	42	42	43	44

Хавсралт: 3: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	2014.᠒	2015.᠒	2016.᠒	2017.᠒	2018.᠒	2019.᠒
Нийт хөрөнгө	443.5	554.5	676.5	855.8	1143.7	1533.1
Эргэлтийн хөрөнгө	427.4	535.6	650.5	819.7	1101	1477.9
Мөнгөн хөрөнгө	126.9	145.0	207.8	232.8	277.1	318.8
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт	10.8	11.1	1.3	5.5	2.1	2.4
Нийт зээл	259.7	362.3	412.1	554.9	768.3	1096.7
Хэвийн зээл	238.2	309.6	331.0	449.8	653.8	956.5
Хугацаа хэтэрсэн зээл	16.7	24.3	32.0	33.0	34.4	42.8
Чанаргүй зээл	15.4	28.4	49.1	72.2	80.2	97.4
Зээлийн эрсдэлийн сан	10.7	21.0	33.5	47.4	57.8	72.2
Өмчлөх бусад үл хөдлөх болон өмчлөх бусад хөрөнгө (цэврээр)	1.3	1.7	2.7	6.0	9.8	10.3
Эргэлтийн бус хөрөнгө	16.4	19.0	26.1	36.1	42.6	55.2
Нийт өр төлбөр	164.1	186.4	169.5	174.4	255.2	377.9
Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг	24.3	32.5	26.8	34.5	45.6	84.1
Дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад төлөх өглөг	113.7	123.7	102.0	92.1	133.7	167.3
Төслийн зээлийн санхүүжилт	12.5	14.3	20.1	16.3	16.6	17.8
Эзэмшигчдийн өмч	279.5	368.1	507.0	681.4	888.5	1155.2
Хоёрдогч өглөг	1.8	1.7	0.8	0.7	1.0	0.8
Хувьцаат капитал	221.9	285.0	388.8	549.5	707.8	892.2
Хуримтлагдсан ашиг	47.3	72.4	108.2	122.4	170.9	230.1
ББСБ-ын тоо	326	423	499	533	539	538
Үүнээс: УБ хот	289	376	446	467	464	463
Хөдөө, орон нутаг	37	47	53	66	75	75
Харилцагчдын тоо	457,540	420,505	420,505	1,353,143	1,423,597	2,348,014
Нийт орлого	63.6	77.2	84.2	89.4	118.4	158.3
Хүүгийн орлого	41.5	55.4	65.5	74.3	99.2	132.9
Хүүгийн бус орлого	21.3	20.9	17.2	12.0	14.0	22.4
Үндсэн бус үйл ажиллагааны орлого	0.7	0.8	1.5	3.2	5.3	3.0
Нийт зардал	47.6	56.2	59.2	61.4	72.0	94.0
Хүүгийн зардал	6.5	7.0	7.7	6.9	9.2	15.1
Хүүгийн бус зардал	33.3	38.5	37.8	40.0	44.1	53.3
Болзошгүй эрсдэлийн зардал	5.3	7.6	10.0	10.2	11.4	16.2
Үндсэн бус үйл ажиллагааны зардал	0.6	0.5	0.6	0.8	1.5	1.5
Цэвэр ашиг	16.0	21.0	25.0	28.1	46.5	64.3

Хавсралт: 4: Хадгаламж, зээлийн хоршоодын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

	2012.II	2013.II	2014.II	2015.II	2016.II	2017.II	2018.II	2019.II
Нийт хөрөнгө	64.5	71.9	76.8	85.6	105.4	129.5	176.1	210.5
Мөнгөн хөрөнгө	12.1	11.7	11.1	10.9	19.6	19.3	32.9	32.9
Нийт зээл	49.3	56.4	61.5	70.8	81.1	104.3	134.1	156.4
Хэвийн зээл	46.1	53.5	57.9	66.2	73.0	95.7	121.7	145.2
Хугацаа хэтэрсэн зээл	1.1	1.4	1.8	2.4	4.1	3.8	4.1	4.8
Чанаргүй зээл	2.1	1.6	1.8	2.2	4.0	4.8	8.3	6.4
Хэвийн бус зээл						1.4	3.7	1.8
Эргэлзээтэй зээл						1.2	3.2	1.2
Муу зээл						2.3	1.4	3.4
Эргэлтийн бус хөрөнгө	1.4	1.7	2.1	2.3	0.7	3.1	3.9	4.8
Өр төлбөр	49.8	55.2	59.1	66.1	83.8	104.1	147.4	174.2
Хадгаламж	45.2	49.6	52.6	55.8	63.6	82.1	124.4	148.4
Хугацаагүй						3.7	3.7	3.6
Хугацаатай						78.4	120.7	144.7
Богино хугацаат зээл	1.4	1.4	0.9	2.1	0.6	2.2	5.4	6.1
Урт хугацаат өр төлбөр	0.4	0.5	0.4	3.7	14.9	13.2	9.1	6.4
Бусад богино хугацаат өр төлбөр	2.8	3.8	5.2	4.5	4.7	6.6	8.3	13.4
Өөрийн хөрөнгө	1.5	1.7	1.8	1.9	2.2	25.4	28.7	36.3
Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө	9.0	9.7	1.3	10.4	11.6	14.0	14.6	17.5
Хоршоологчдын өмч	5.7	7.0	7.1	8.7	10.0	11.2	13.9	18.6
Хуримтлагдсан орлого / алдагдал/	0.5	1.6	3.1	3.5	4.6	4.3	6.1	9.5
Нийт орлого	8.3	8.4	9.2	10.4	11.9	14.1	19.3	24.4
Хүүгийн орлого	7.5	8.2	8.8	10.0	11.5	13.3	18.5	23.4
Үйл ажиллагааны бусад орлого	0.5	0.1	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	0.5
Үйл ажиллагааны бус орлого	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	0.5	0.4	0.5
Нийт зарлага	6.1	6.6	7.3	9.0	10.3	12.5	18.2	21.5
Хүүгийн зардал	4.1	4.4	4.7	5.3	6.1	7.3	10.8	13.7
Болзошгүй эрсдэлийн сангийн зардал	0.2	0.4	0.2	0.9	0.6	1.0	2.2	1.5
Үйл ажиллагааны зардал	1.5	1.6	2.1	2.6	3.3	3.8	4.8	5.8
Үйл ажиллагааны бус зардал	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2	0.2
Нийт ашиг	2.15	1.86	1.88	1.37	1.62	1.60	1.11	2.9
ХЗХ–дын тоо	156	142	139	242	277	287	289	275
ХЗХ–дын тооны өсөлт	-9%	-9%	-2%	74%	14%	4%	0.7%	-4.8%
УБ ХЗХ–дын тоо	69	59	57	157	180	191	186	174
Орон нутаг ХЗХ–дын тоо	87	83	82	85	97	96	103	101
Гишүүдийн тоо /мянга/	27.3	26.4	27.5	35.3	43.8	50.7	61.2	67.4
Гишүүдийн тооны өсөлт	4%	-3%	4%	28%	24%	16%	21%	10%

